Dogfen ir Cyhoedd

Mrs Annwen Morgan
Prif Weithredwr – Chief Executive

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

<table>
<tr><th colspan="2">RHYBUDD O GYFARFOD</th><th colspan="2">NOTICE OF MEETING</th></tr>
<tr><td colspan="2">PWYLLGOR GWAITH</td><td colspan="2">THE EXECUTIVE</td></tr>
<tr><td colspan="2">DYDD LLUN
17 CHWEFROR 2020
10.00 o'r gloch</td><td colspan="2">MONDAY
17 FEBRUARY 2020
10.00 am</td></tr>
<tr><td colspan="2">SIAMBR Y CYNGOR
SWYDDFEYDD Y CYNGOR
LLANGEFNI</td><td colspan="2">COUNCIL CHAMBER
COUNCIL OFFICES
LLANGEFNI</td></tr>
<tr><td>Swyddog Pwyllgor</td><td colspan="2">Ann Holmes
01248 752518</td><td>Committee Officer</td></tr>
</table>

AELODAU/MEMBERS

Plaid Cymru/Party of Wales

Llinos Medi Huws, Carwyn Jones, R Meirion Jones, Alun W Mummery, Robert G Parry, OBE, FRAgS, Robin Wyn Williams

Annibynnol/Independent

Richard Dew, Dafydd Rhys Thomas, Ieuan Williams

COPI ER GWYBODAETH / COPY FOR INFORMATION

I Aelodau'r Cyngor Sir / To the Members of the County Council

Bydd aelod sydd ddim ar y Pwyllgor Gwaith yn cael gwahoddiad i'r cyfarfod i siarad (ond nid i bleidleisio) os ydy o/hi wedi gofyn am gael rhoddi eitem ar y rhaglen dan Reolau Gweithdrefn y Pwyllgor Gwaith. Efallai bydd y Pwyllgor Gwaith yn ystyried ceisiadau gan aelodau sydd ddim ar y Pwyllgor Gwaith i siarad ar faterion eraill.

A non-Executive member will be invited to the meeting and may speak (but not vote) during the meeting, if he/she has requested the item to be placed on the agenda under the Executive Procedure Rules. Requests by non-Executive members to speak on other matters may be considered at the discretion of The Executive.

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffilmio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu wedyn ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y gweddarllediad hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn datganiadau o ddiddordeb gan Aelod neu Swyddog mewn perthynas ag unrhyw eitem o fusnes.

2 **MATERION BRYS ARDYSTIWYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU EI SWYDDOG APWYNTIEDIG**

Dim materion brys ar adeg anfon allan y rhaglen hon.

3 **COFNODION** (Tudalennau 1 - 18)

Cyflwyno i'w cadarnhau, gofnodion drafft y cyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar y dyddiadau canlynol:-

- 13 Ionawr 2020 (Cyllideb)
- 20 Ionawr 2020 (Arbennig)
- 27 Ionawr 2020

4 **BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH** (Tudalennau 19 - 32)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

5 **CYNLLUN CYDRADDOLDEB STRATEGOL 2020-2024** (Tudalennau 33 - 96)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

6 **POLISI CYMORTH DEWISOL TRETHI BUSNES** (Tudalennau 97 - 104)

Cyflwyno adroddiad gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151.

7 **RHENTI'R CRT A THALIADAU'R GWASANAETH TAI 2020/21** (Tudalennau 105 - 120)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Tai.

8 **CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD** (Tudalennau 121 - 122)

Ystyried mabwysiadu'r canlynol:-

"O dan Adran 100 (A) (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail y gallai olygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A y Ddeddf a'r Prawf Budd y Cyhoedd fel y cyflwynwyd nhw."

9 **POLISI GWIRIO AR SAIL RISG - BUDD DAL** (Tudalennau 123 - 144)

Cyflwyno adroddiad gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffilmio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu wedyn ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y gweddarllediad hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

151.

This page is intentionally left blank

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 13 Ionawr 2020

PRESENNOL:	Y Cynghorydd Llinos M Huws (Cadeirydd) Y Cynghorydd Ieuan Williams (Is-Gadeirydd) Y Cynghorwyr R Dew, Bob Parry OBE FRAgS, Alun W Mummery a Robin Williams.
WRTH LAW:	Prif Weithredwr, Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro, Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc, Swyddog Pwyllgor (MEH).
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorwyr Richard Griffiths, Glyn Haynes ac Aled M Jones.
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorwyr Carwyn Jones, R Meirion Jones a Dafydd Rhys Thomas.

Estynnodd y Cadeirydd ei chydymdeimlad â'r Cynghorydd Carwyn Jones a'i deulu ar eu profedigaeth ddiweddar.

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2 MATERION BRYS A ARDYSTIWYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU SWYDDOG A BENODWYD GANDDI

Nid oedd dim materion brys i adrodd arnynt.

3 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 16 Rhagfyr, 2019 i'w cymeradwyo.

PENDERFYNWYD cadarnhau cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 16 Rhagfyr, 2019 fel rhai cywir.

4 CYLLIDEB REFENIW DDRAFFT 2020/21

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a oedd yn ymgorffori'r Gyllideb Refeniw ddrafft ar gyfer 2020/21 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid, er bod y sefyllfa gyllidebol ar gyfer 2020/21 yn well na'r disgwyl oherwydd setliad dros dro uwch gan Lywodraeth Cymru, mae'r amgylchiadau ariannol yn parhau i fod yn heriol. Nid yw'r setliad, mewn termau real, ond yn cymharu â lefel darpariaeth Llywodraeth Cymru yn 2012/13. Adroddodd ymhellach fod

Llywodraeth Cymru yn tybio y bydd awdurdodau lleol yng Nghymru yn codi'r Dreth Gyngor 7.1% er mwyn cydbwyso'u cyllidebau er bod setliad gwell wedi'i roi. Mae cronfeydd wrth gefn y Cyngor wedi gostwng oherwydd fe'u defnyddiwyd i gwrdd â phwysau ariannol mewn gwasanaethau statudol lle mae'r galw'n parhau i gynyddu, megis y Gwasanaethau Oedolion ac Addysg. Roedd yr Aelod Portffolio o'r farn y gallai bod angen adolygu cyllideb sylfaenol y gwasanaethau hyn. Dywedodd ymhellach ei fod wedi cynghori'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd yn y bore, a'i fod yn dymuno dweud yn yr un modd wrth y Pwyllgor Gwaith, fod angen cymryd agwedd ddarbodus o ran gwneud argymhellion mewn perthynas â Chyllideb Refeniw 2020/21.

Cafodd y Pwyllgor amlinelliad manwl gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 o'r rhannau yn yr adroddiad a oedd yn ymwneud â'r gyllideb refeniw arfaethedig ar gyfer 2020/21. Amlygwyd ac adroddwyd ar y materion canlynol: -

- Paratoir y gyllideb ar sail y rhagdybiaethau a nodwyd yn y Cynllun Ariannol Tymor Canol a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi, 2019. Mae'r rhain wedi'u hystyried wrth gyfrifo'r gyllideb ddigyfnewid ar gyfer 2020/21;
- Nodwyd y newidiadau yr ymrwymwyd iddynt a'r addasiadau a wnaed i'r gyllideb ym mharagraffau 3.1 i 3.10 o'r adroddiad;
- Mae nifer o gyllidebau wrth gefn wedi'u hadeiladu i mewn i'r gyllideb i dalu costau tymor penodol a nodir y risgiau posib y gallai bod angen cyllid ar eu cyfer yn ystod y flwyddyn ym mharagraff 4.1 (Tabl 1). Mae'r sefyllfa ariannol well yn 2020/21 yn caniatáu i'r Cyngor leihau'r Gyllideb Wrth Gefn ar gyfer Cyflogau a Graddfeydd gan na ddisgwylir y bydd angen gwneud gostyngiadau sylweddol yn nifer y staff yn 2020/21;
- Costau staff - mae ansicrwydd o ran y dyfarniad tâl i Athrawon sy'n cychwyn ym mis Medi 2020 a hefyd ynghylch y dyfarniad tâl o Ebrill 2020 ar gyfer staff nad ydynt yn athrawon - mae hyn yn risg i gyllideb y Cyngor gyda phob cynnydd o 1% yn y dyfarniad tâl i staff nad ydynt yn athrawon yn gyfwerth â baich cyllidebol ychwanegol o £450k;
- Galw cynyddol am Ofal Cymdeithasol i Oedolion, gyda niferoedd cynyddol o gleientiaid ar draws pob maes gwasanaeth. Ar gyfer 2019/20 disgwylir i'r Gwasanaeth wario £1.21m yn uwch na'r gyllideb. Mae'r gorwariant net a amcangyfrifwyd ar gyfer Gofal Cymdeithasol i Oedolion, ar ôl caniatáu ar gyfer 2 grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru, yn £980k ac mae'r swm hwn wedi'i nodi fel yr isafswm sydd raid wrtho i fynd i'r afael â'r diffyg yn y gyllideb. Fodd bynnag, dim ond 1 grant (Grant Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Chynaliadwyedd) sydd wedi'i gadarnhau ar gyfer 2020/21 ac ni chadarnhawyd hyd yma a fydd y Cyngor yn derbyn y Grant Pwysau'r Gaeaf unwaith eto yn 2020/21;
- Mae costau cludiant ysgol wedi bod yn uwch na'r gyllideb a neilltuwyd ers nifer o flynyddoedd oherwydd cynnydd yn y galw ac mae costau'n dal i fod £250k yn uwch na'r gyllideb ac oni chywirir y gyllideb yn 2020/21 bydd y gyllideb hon yn gorwario;
- Cynlluniwyd gostyngiad o £800k yn y gyllideb a ddirprwyir i'r ysgolion ond gohiriwyd y gostyngiad am flwyddyn a defnyddiwyd arian o'r Grant Cyflog Athrawon ychwanegol a 50% o'r Grant Pensiwn Athrawon. Mae'r grantiau hyn bellach wedi'u trosglwyddo i'r setliad a byddent yn caniatáu i'r Pwyllgor Gwaith wrthdroi'r penderfyniad i leihau'r gyllideb os yw'n dewis gwneud hynny;
- Yn seiliedig ar yr holl addasiadau a rhagdybiaethau, mae'r gyllideb ddigyfnewid ar gyfer 2020/21 yn £142.203m, sef cynnydd o £6.993m ar gyllideb derfynol 2019/20. Mae'r setliad dros dro ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2019 yn dangos cynnydd o £237m yn lefel gyffredinol y cyllid ar gyfer Cymru sy'n gyfwerth â chynnydd o 5.6% mewn termau arian parod. Fodd bynnag, mae £53.2m yn ymwneud â grantiau a drosglwyddwyd i mewn a phan fydd effaith y

newidiadau hyn yn cael ei haddasu ar gyfer ffigwr gwirioneddol, mae'n dangos cynnydd o £183.8m yn y cyllid, sef cynnydd o 4.3%;
- Mae Tabl 4 yn yr adroddiad yn dangos effaith gwahanol lefelau o godiadau yn y Dreth Gyngor ar Dreth Gyngor Band D. Byddai angen cynnydd o 4.64% yn y Band Treth Gyngor i gwrdd â’r gofynion cyllidebol ar gyfer 2020/21;
- Mae'r sefyllfa ariannol ar gyfer 2021/22 yn dal i fod yn ansicr ac efallai y gwelir y cyfnod llymder yn dychwelyd a fydd yn golygu y bydd angen arbedion pellach. Mae arbedion o £343k wedi'u nodi fel rhai y gellid eu gweithredu o Ebrill 2020 heb gael fawr o effaith ar ddarpariaeth gwasanaethau'r Cyngor. Pe bai'r arbedion yn cael eu gweithredu a'r arian hwnnw’n cael ei ddefnyddio i gynyddu lefel y balansau cyffredinol neu i ariannu gwariant cyfalaf yn 2020/21, yna byddai hyn yn gadael y Cyngor mewn sefyllfa ariannol well yn 2021/22 gan nad yw gweithredu'r naill neu'r llall o'r opsiynau hyn yn cynyddu’r gyllideb refeniw yn barhaol nac yn lleihau'r cyllid sydd ar gael.

Adroddodd y Cynghorydd Aled M Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar y trafodaethau yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 13 Ionawr, 2020 lle cyflwynwyd y Gyllideb Refeniw Ddrafft ar gyfer 2020/21. Dywedodd fod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol wedi argymell i'r Pwyllgor Gwaith fel a ganlyn: -

- na ddylid gweithredu'r gostyngiad o £800k yn y gyllideb a ddirprwyir i’r ysgolion ac a ohiriwyd o 2019/20;
- peidio â chodi ffioedd parcio yn yr ardaloedd trefol i'r lefel a gynigiwyd;
- na ddylai'r cynnydd yn y Dreth Gyngor ar gyfer 2020/21 fod yn fwy na 5%.

Dywedodd ymhellach nad oedd yr adroddiad i'r Pwyllgor Sgriwtini yn cynnwys unrhyw wybodaeth am gronfeydd wrth gefn y Cyngor. Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid nad yw gwybodaeth am gronfeydd wrth gefn y Cyngor yn cael ei chynnwys yn yr adroddiad ar y cynigion cyllidebol cychwynnol ond bod y Pwyllgor Gwaith yn ystyried adroddiad llawn ar Gronfeydd Wrth Gefn a Balansau cyn iddo argymell y cynigion terfynol ar gyfer y gyllideb.

Wrth nodi’r wybodaeth a gyflwynwyd iddo, roedd y Pwyllgor Gwaith yn dymuno diolch i'r staff am eu gwaith yn paratoi'r cynigion cyllidebol cychwynnol. Soniwyd am yr ansicrwydd o ran y dyfarniad cyflog i athrawon a'r pwysau y mae hynny'n ei roi ar gynigion cyllidebol awdurdodau lleol. Dywedodd yr Arweinydd fod Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru mewn trafodaethau â chynrychiolwyr yr Undeb perthnasol a Llywodraeth Cymru a nododd ei bod yn ystyried nad oedd Llywodraeth Cymru wedi rhoi cyllid digonol o fewn y setliad i gwrdd â’r dyfarniad cyflog ar gyfer athrawon. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 y gallai Llywodraeth Cymru roi grant ychwanegol, fel y rhoddwyd y llynedd, i gwrdd â’r diffyg yn y setliad er mwyn cwrdd â’r dyfarniad cyflog i athrawon. Fodd bynnag, dywedodd fod ansicrwydd ar hyn o bryd a roddir grant o'r fath.

PENDERFYNWYD :-

- **Cymeradwyo'r addasiadau i'r Gyllideb a gynhwyswyd yn y Gyllideb Ddigyfnewid fel y nodir ym mharagraffau 3 i 7 o'r adroddiad yn Atodiad 1;**

- **Cymeradwyo'r gyllideb ddigyfnewid ar gyfer 2020/21, sef £142.203m, a dylai hyn fod yn sail i gyllideb refeniw 2020/21;**

- **Ymgynghori â'r cyhoedd a rhanddeiliaid eraill ar gynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor ar gyfer 2020/21 o rhwng 4.5% a 5%;**

- **Ar ôl y cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor a gweithredu'r arbedion, os oes unrhyw arian dros ben ar gael, dylai'r Pwyllgor Gwaith benderfynu sut i ddefnyddio'r gwarged hwnnw (fel y nodwyd ym mharagraff 10.5);**

- **Y dylai'r Pwyllgor Gwaith ymofyn barn y cyhoedd ar y strategaeth gyllidebol arfaethedig.**

5 CYLLIDEB GYFALAF 2020/21

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a oedd yn ymgorffori'r Gyllideb Gyfalaf ar gyfer 2020/21.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid bod gofyn i'r Pwyllgor Gwaith gynnig cyllideb gyfalaf ar gyfer 2019/20 a fydd wedyn yn cael ei chyflwyno i'r Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar 10 Mawrth, 2020. Roedd yr adroddiad yn nodi'r brif raglen gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2020/21.

Adroddodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn fanwl i'r Pwyllgor am y prif bwyntiau yn yr adroddiad, ac amlygwyd ac adroddwyd ar y materion a ganlyn: -

- Mae'r Strategaeth Gyfalaf gyfredol yn nodi'r egwyddorion i'r Cyngor eu dilyn wrth bennu ei raglen gyfalaf, a dyrennir cyllid cyfalaf bob blwyddyn i sicrhau bod y Cyngor yn buddsoddi yn ei asedau cyfredol h.y. adeiladau'r Cyngor, cerbydau, offer TG, priffyrdd a ffyrdd;
- Cyfeiriwyd at y cyllid cyfalaf (fel y dangosir yn Nhabl 1 yr adroddiad) a oedd yn dangos y cyllid cyfalaf y disgwylir iddo fod ar gael ar gyfer 2020/21 a bod y ffigyrau ar gyfer y setliad cychwynnol i lywodraeth leol yn cyfeirio at y Grant Cyfalaf Cyffredinol a Benthyca â Chymorth. Mae lefel y cyllid o dan y ddau bennawd hyn wedi aros yn weddol gyson dros nifer o flynyddoedd ac ni ragwelir y byddant yn newid yn sylweddol rhwng y setliad dros dro a'r setliad terfynol;
- Amlinellwyd y sefyllfa o ran rhaglen gyfalaf Ysgolion yr 21ain Ganrif i'r Pwyllgor;
- Mae cyllid y CRT wedi'i glustnodi ar gyfer prosiectau CRT yn unig. Mae'r cynllun yn caniatáu ar gyfer defnyddio £5.24m o gronfeydd wrth gefn y CRT yn 2020/21;
- Cyfeiriwyd at y cynlluniau yr ymrwymwyd iddynt yn 2019/20 fel y dangosir yn Nhabl 2 yr adroddiad, a fydd yn cario drosodd i 2020/21 ond bydd angen cyllid cyfatebol ychwanegol o £75k mewn perthynas â Chynllun Adfywio Caergybi (Rhan II y Fenter Treftadaeth Treflun) ac argymhellir y dylid cynnwys y cynllun hwn yn rhaglen gyfalaf 2020/21;
- Adnewyddu / Amnewid Asedau Cyfredol (fel y dangosir yn Nhabl 3 yr adroddiad). Mae lefel y cyllid yn parhau yn 2021/22 a thu hwnt a bydd rhaglen gyfalaf y Cyngor yn gyfyngedig i adnewyddu ac amnewid asedau cyfredol;
- Cyfeiriwyd at brosiectau cyfalaf 'Unwaith ac am Byth' i'w hariannu yn 2020/21 (fel y dangosir yn Nhabl 4 yr adroddiad) a oedd yn werth cyfanswm o £ 2,174m;
- 'Roedd paragraff 5.4 yr adroddiad yn dwyn sylw at nifer o brosiectau nad oes angen cyllid arnynt yn 2020/21 ond a allai fod angen eu hariannu yn 2021/22 neu wedi hynny.

Adroddodd y Cynghorydd Aled M Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar drafodaethau cyfarfod y Pwyllgor hwnnw ar 13 Ionawr, 2020 lle cyflwynwyd y Gyllideb Gyfalaf ar gyfer 2020/21. Dywedodd fod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol wedi argymell cefnogi'r Rhaglen Gyfalaf o £36.903m ar gyfer 2020/21.

Roedd yr Arweinydd yn dymuno diolch i'r Panel Sgriwtini Cyllid am ei waith mewn perthynas â'r Gyllideb Gyfalaf a'r Gyllideb Refeniw ar gyfer 2020/21.

Wrth nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd, 'roedd y Pwyllgor Gwaith yn dymuno cofnodi bod gan y Cyngor bellach strategaeth ar gyfer cynnal asedau'r Cyngor.

PENDERFYNWYD :-

- **Argymell y rhaglen gyfalaf ganlynol ar gyfer 2020/21 i'r Cyngor llawn: -**

	£ 'm
Cynlluniau 2019/20 a Ddygwyd Ymlaen	**3,294**
Adnewyddu / Amnewid Asedau	**5,158**
Prosiectau Cyfalaf Un tro Newydd	**2,174**
Mân-ddaliadau wedi'u hariannu o dderbyniadau cyfalaf	**100**
Ysgolion yr 21ain Ganrif	**9,039**
Cyfrif Refeniw Tai	**17,138**
Cyfanswm y Rhaglen Gyfalaf a argymhellir ar gyfer 2020/21	**36,903**
Wedi ei ariannu gan:	
Grant Cyfalaf Cyffredinol	**2,165**
Benthyca â Chymorth	**2,364**
Derbyniadau Cyfalaf	**245**
Cronfa Gyfalaf	**500**
Benthyca â Chymorth - Ysgolion yr 21ain Ganrif	**2,680**
Benthyca Digymorth – Ysgolion yr 21ain Ganrif	**3,679**
Gwarged CRT a Gwarged yn y Flwyddyn	**14,228**
Benthyca Digymorth CRT	**250**
Grantiau Allanol	**7,572**
Cyllid 2019/20 a Ddygwyd Ymlaen	**3,219**
Cyfanswm Cyfalaf Cyllid 2020/21	**36,903**

- **Bod y Pwyllgor Gwaith yn ystyried defnyddio'r gronfa wrth gefn TAW Hamdden ac unrhyw dderbyniadau cyfalaf posib o werthiant arfaethedig y cwrs golff pan gyflwynir fersiwn ddrafft y Cynllun Datblygu Darpariaeth Hamdden ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol i'r Pwyllgor Gwaith. Bod y £32k sy'n weddill yn cael ei ddwyn ymlaen fel cyllid i'w ddefnyddio yn 2021/22;**

- **Nodi'r gofynion cyllido posib yn y dyfodol ar gyfer 2021/22 ymlaen (fel y nodwyd yn Atodiad 1, Tabl 3 a pharagraff 5.5).**

Daeth y cyfarfod i ben am 3.05 pm.

Y CYNGHORYDD LLINOS M HUWS

This page is intentionally left blank

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod arbennig a gynhaliwyd ar 20 Ionawr, 2020

PRESENNOL:	Y Cynghorydd Llinos Medi (Cadeirydd) Y Cynghorwyr Richard Dew, Carwyn Jones, R. Meirion Jones, Alun Mummery, R.G. Parry, OBE FRAgS, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams.
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Dirprwy Brif Weithredwr Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad Rheolwr Rhaglen (CS) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorydd Ieuan Williams
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Aled Morris Jones (Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol)

DRAFT

1. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Datganodd y Cynghorydd Richard Dew ddiddordeb personol a rhagfarnus mewn perthynas ag eitem 2 ar y rhaglen ac nid oedd yn bresennol pan ystyriwyd yr eitem.

2. RHAGLEN MODERNEIDDIO YSGOLION – ARDAL LLANGEFNI: YSGOL CORN HIR AC YSGOL BODFFORDD

Cyflwynwyd, i'r Pwyllgor Gwaith ei ystyried, adroddiad y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc yn ymgorffori papur cynnig ar foderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni, mewn perthynas ag Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd. Roedd yr adroddiad yn gofyn am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig i "adleoli ac ehangu Ysgol Corn Hir ar safle arall i gymryd disgyblion Ysgol Bodffordd, cau Ysgol Bodffordd ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir."

Gadawodd y Cynghorydd Richard Dew y cyfarfod yn ystod y drafodaeth a'r bleidlais ar y mater hwn gan ei fod wedi datgan diddordeb personol a rhagfarnus yn y mater.

Cyflwynodd y Deilydd Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid yr adroddiad a oedd yn amlinellu'r cynnig i foderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni, ac a oedd yn ymwneud yn benodol ag Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd. Cyfeiriodd at y penderfyniad a wnaed ym mis Mai 2019, a oedd yn benderfyniad o eiddo'r Cyngor yn unig, drwy'r Prif Weithredwr a'r Pwyllgor Gwaith, i ddiddymu'r penderfyniadau gwreiddiol mewn perthynas â moderneiddio

ysgolion yn ardal Llangefni a gofyn i swyddogion edrych o'r newydd ar y materion amrywiol mewn perthynas â moderneiddio ysgolion a'r gofynion dan Gôd Trefniadaeth Ysgolion 2018, ac i adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Gwaith maes o law. Mae'r papur cynnig yn rhan o'r broses hon ac yn asesiad mewnol cychwynnol y gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith ei gymeradwyo fel sail i ymgynghoriad statudol. Conglfaen y weledigaeth ar gyfer moderneiddio ysgolion yw dyfodol plant yr Ynys a phrif amcan y rhaglen yw creu'r amgylchedd addysgol orau bosib i ganiatáu i athrawon a disgyblion lwyddo, a thrwy hynny hyrwyddo safonau uchel. Gall newid fod yn anodd, a hyd yma mae gweithredu'r rhaglen moderneiddio ysgolion wedi bod yn heriol ar brydiau, ac er ei fod wedi golygu cau rhai ysgolion cynradd ar y naill law, ar y llaw arall mae wedi arwain at fuddsoddiad sylweddol o £22m mewn addysg ar yr Ynys drwy greu tair ysgol newydd ar gyfer cenhedlaeth heddiw a chenedlaethau'r dyfodol. Wrth amlinellu'r broses a'r amserlen i'w dilyn ar gyfer yr ymgynghoriad cyhoeddus pe cymeradwyid y papur cynnig, anogodd yr Aelod Portffolio yr holl randdeiliaid a phawb sydd â diddordeb i gymryd rhan ac i gyflwyno eu safbwyntiau er mwyn sicrhau bod yr ymgynghoriad mor ystyrlon â phosib.

Cyflwynodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc y papur cynnig i'r Pwyllgor Gwaith, gan amlinellu ei gynnwys, a chadarnhaodd y derbyniwyd cyngor cyfreithiol arno, mewn perthynas â'r broses a disgwyliadau'r Côd Trefniadaeth Ysgolion 2018. Amlinellodd yrwyr allweddol ar gyfer newid y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion a'r meini prawf y mae'n rhaid eu bodloni pan gymhwysir y gyrwyr hynny i'r ddarpariaeth addysg yn ardal Llangefni. Dywedodd y rhoddwyd ystyriaeth i un ar ddeg opsiwn/opsiwn amgen rhesymol ar gyfer ardal Llangefni, sydd yn cynnwys Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn. Daeth dadansoddiad manwl o'r holl opsiynau amgen rhesymol i'r casgliad nad oes yr un datrysiad hyfyw ar gyfer ardal Llangefni gyfan (mae adran 5 y papur cynnig yn cyfeirio at hyn). O'r herwydd, ac oherwydd eu hagosrwydd daearyddol, canolbwyntiwyd ar ganfod datrysiad posib ar wahân ar gyfer dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir, a dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn (rhoddir sylw manwl i hyn dan eitem 3 ar y rhaglen).

Rhoddodd y Swyddog grynodeb o'r broses ers mis Mehefin 2019, a oedd wedi golygu nodi'r meini prawf ar gyfer y ddarpariaeth addysg yn ardal Llangefni ac ystyried opsiynau amgen ar gyfer ardal Llangefni gyfan. Gan nad oes unrhyw ddatrysiad hyfyw ar gyfer ardal Llangefni gyfan, mae'r strategaeth foderneiddio wedi arwain at ganolbwyntio ar nodi datrysiadau'n seiliedig ar ddalgylchoedd Ysgol Bodffordd/Ysgol Corn Hir ac Ysgol y Graig/Ysgol Talwrn, gan gadw mewn cof yr heriau yn yr ysgolion hynny a'r rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig yn y Côd Trefniadaeth Ysgolion 2018, a'r angen oherwydd hynny i archwilio'r holl opsiynau amgen rhesymol heblaw cau Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn (er, yn wahanol i Ysgol Bodffordd, ni ddynodwyd Ysgol Talwrn yn ysgol wledig dan y côd). Ystyriwyd tair ar ddeg o opsiynau amgen (gan gynnwys y cynnig) ar gyfer Ysgol Bodffordd a deg opsiwn amgen (gan gynnwys y cynnig) ar gyfer Ysgol Talwrn; nid oedd y rhan fwyaf ohonynt yn bodloni'r gyrwyr ar gyfer ardal Llangefni ac nid oeddent yn hyfyw mewn perthynas â darpariaeth addysg yn yr ysgolion yn y tymor hir.

Amlinellodd y Swyddog yr heriau penodol y mae Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir yn eu hwynebu (adran 6 yn y papur cynnig). Ystyriwyd a dadansoddwyd tair ar ddeg o opsiynau amgen rhesymol (gan gynnwys y cynnig) ar gyfer Ysgol Bodffordd ac un ar ddeg o opsiynau amgen (gan gynnwys y cynnig) ar gyfer Ysgol Corn Hir yn erbyn y gyrwyr allweddol ar gyfer moderneiddio ysgolion a'r meini prawf ar gyfer y ddarpariaeth addysgol yn ardal Llangefni (adrannau 7 a 9 yn y papur cynnig). Aseswyd pob opsiwn amgen ar gyfer Ysgol Bodffordd o safbwynt yr effaith debygol ar safonau, y gymuned a threfniadau teithio disgyblion (adran 8). Mae adran 5 y papur yn amlinellu'r opsiynau amgen rhesymol ar gyfer ardal Llangefni a gellir eu crynhoi fel a ganlyn -

- Parhau â'r trefniadau presennol - Gadael Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn fel y maent;

- ffedereiddio Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn gydag Ysgol Gyfun Llangefni (Ysgol Uwchradd);
- ffedereiddio Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir (symud Ysgol Corn Hir i ysgol newydd a chynyddu capasiti Ysgol Corn Hir). Ehangu'r ffederasiwn ymhellach ymlaen i gynnwys Ysgol Bodffordd, Ysgol Talwrn ac Ysgol Gyfun Llangefni dan un corff llywodraethu;
- un ysgol gynradd newydd yn Ardal Llangefni ar gyfer disgyblion Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn;
- ysgol Pob Oed newydd yn Llangefni ar gyfer Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn;
- cynnal gwaith ôl-groniad cynnal a chadw ar yr holl ysgolion;
- ehangu'r holl ysgolion cynradd;
- clystyru, cydweithrediad rhwng ysgolion yn ardal Llangefni;
- defnyddio'r ysgolion fel hybiau cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymuned e.e. Iechyd, cyfleusterau gofal plant, dysgu i deuluoedd ac oedolion, addysg i'r gymuned, chwaraeon, hamdden, gweithgareddau cymdeithasol;
- cydleoli gwasanaethau lleol mewn ysgolion;
- sefydlu ysgolion aml-safle : (CA1 – ar un safle) (CA2 – ar safle arall).

Cadarnhaodd bod yr asesiad wedi dangos bod y cynnig a gyflwynwyd yn cael effaith gadarnhaol ar safonau, effaith niwtral ar y gymuned ac effaith negyddol ar drefniadau teithio rhai disgyblion. Daeth i'r casgliad hefyd y byddai'n rhaid i'r Cyngor liniaru effaith y posibilrwydd o gau Ysgol Bodffordd drwy weithio gyda'r gymuned i sicrhau hyfywedd tymor hir y ganolfan gymuned bresennol a darparu gwasanaeth bws o'r pentref i safle newydd Ysgol Corn Hir ar gyfer disgyblion cymwys, yn unol â pholisi cludiant ysgol yr Awdurdod. Ar ôl ystyried yn ofalus yr opsiynau amgen ar gyfer Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir, a'r effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg, y gymuned a threfniadau teithio disgyblion ar gyfer Ysgol Bodffordd, y cynnig a ffafrir gan yr Awdurdod er mwyn cynnal ymgynghoriad statudol arno yw "adleoli ac ehangu Ysgol Corn Hir ar safle arall i gymryd disgyblion Ysgol Bodffordd, cau Ysgol Bodffordd ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir." Byddai'r cynnig yn golygu adleoli Ysgol Corn Hir i safle newydd, gyda'r ysgol yn parhau i weithredu yn y dyfodol; byddai corff llywodraethu Ysgol Corn Hir yn llywodraethu'r ysgol newydd. Byddai'r Awdurdod yn ceisio sicrhau bod cynrychiolaeth o Ysgol Bodffordd ar y corff llywodraethu a byddai Ysgol Bodffordd yn cau.

Gwahoddwyd y Cynghorydd Aled Morris Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol i gyflwyno safbwynt y Pwyllgor ar y mater ar ôl i'r Pwyllgor hwnnw ystyried y cynnig yn ei gyfarfod ar 14 Ionawr, 2020. Adroddodd y Cynghorydd Jones bod nifer dda o gynrychiolwyr o Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn yn bresennol yn y cyfarfod i gyflwyno eu safbwyntiau. Ar gychwyn y cyfarfod, cyflwynwyd trosolwg o'r sefyllfa yn Llangefni i'r Pwyllgor ac ar ôl ystyried yr achos dros y cynnig a ffafrir ar gyfer Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd, fel yr amlinellir yn y papur cynnig, roedd y Pwyllgor yn cytuno bod angen ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir, ond mynegwyd rhai pryderon ynghylch y posibilrwydd o gau Ysgol Bodffordd. Er y gwnaed cynnig amgen i adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir a chadw Ysgol Bodffordd ar agor, a'i ffedereiddio gydag ysgol arall, ni dderbyniodd y cynnig ddigon o gefnogaeth a phenderfynodd y Pwyllgor yn ffurfiol, gyda chefnogaeth mwyafrif yr aelodau, i argymell y cynnig i "adleoli ac ehangu Ysgol Corn Hir ar safle gwahanol i gymryd disgyblion Ysgol Bodffordd, cau Ysgol Bodffordd ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir" i'r Pwyllgor Gwaith.

Wrth ddiolch i Sgriwtini am ei gyfraniad, dywedodd y Cadeirydd nad oedd yr Aelod Lleol, y Cynghorydd Dylan Rees, yn gallu bod yn bresennol yn y cyfarfod oherwydd ymrwymiad arall ar ran y Cyngor, a'i fod wedi cyflwyno sylwadau ar y mater drwy e-bost. Darllenodd y Cadeirydd yr e-bost, a oedd hefyd yn cynnwys copi o gyflwyniad Cadeirydd Corff Llywodraethu Ysgol Bodffordd i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ei gyfarfod ar 14 Ionawr.

Mae'r Cynghorydd Rees yn amlygu'r pwynt a wnaed yn y cyflwyniad am annhegwch y cynnig, a fyddai'n golygu adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir ond a fyddai'n golygu hefyd y byddai Ysgol Bodffordd yn cael ei chau a'i llyncu gan yr Ysgol Corn Hir ac roedd yn teimlo bod hynny'n anghyfartal ac yn anghywir o safbwynt moesol a'i fod, o bosib, yn codi cwestiynau ynghylch cydraddoldeb. Roedd y cynllun gwreiddiol wedi argymell adeiladu ysgol newydd ar y cyd ar gyfer Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd ac roedd hynny'n ateb tecach. Roedd yn credu mai'r opsiwn gorau oedd y cynnig amgen a gyflwynwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, er na ddenodd gefnogaeth mwyafrif yr aelodau, sef ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir a chadw ysgol Bodffordd, a'i ffedereiddio gydag ysgol arall, a gofynnodd i'r Pwyllgor Gwaith ei ailystyried.

Ystyriodd y Pwyllgor Gwaith y papur cynnig, gan ystyried sylwadau ac argymhelliad Sgriwtini ynghylch y cynnig a ffafrir, ac roedd yn awyddus i bwysleisio bod y cynnig yn cael ei gyflwyno i bwrpas cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn caniatáu i safbwyntiau rhanddeiliaid gael eu casglu a'i bod, o'r herwydd, yn holl bwysig bod pawb sydd â diddordeb yn y mater yn ymateb i'r ymgynghoriad. Roedd y Pwyllgor Gwaith yn cydnabod y gall ad-drefnu ysgolion fod yn fater anodd, a phwysleisiwyd nad yw rhesymeg sylfaenol y rhaglen foderneiddio ysgolion wedi newid, sef sicrhau'r ddarpariaeth addysg orau bosib ar gyfer plant yr Ynys a gwella effeithiolrwydd ysgolion ym mhob un o ysgolion yr Ynys.

Wrth grynhoi, cyfeiriodd yr Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid at gasgliadau'r papur cynnig, sy'n datgan mai'r cynnig yw'r ateb mwyaf effeithiol ym marn y Cyngor, a'i fod yn mynd i'r afael â'r prif yrwyr ar gyfer ardal Llangefni a'r heriau allweddol y mae Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir yn eu hwynebu, ac ategodd bwysigrwydd cymryd rhan yn yr ymgynghoriad. Cynigiodd yr adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith.

Penderfynwyd cymeradwyo'r cynnig i "adleoli ac ehangu Ysgol Corn Hir ar safle arall i gymryd disgyblion Ysgol Bodffordd, cau Ysgol Bodffordd ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir", ac awdurdodi swyddogion i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig.

3. RHAGLEN MODERNEIDDIO YSGOLION – ARDAL LLANGEFNI: YSGOL Y GRAIG AC YSGOL TALWRN

Cyflwynwyd, i'r Pwyllgor Gwaith ei ystyried, adroddiad y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc yn ymgorffori papur cynnig ar foderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni mewn perthynas ag Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Roedd yr adroddiad yn gofyn am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig i "gynyddu capasiti Ysgol Y Graig i gymryd plant Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig".

Cyflwynodd y Deilydd Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid yr adroddiad a oedd yn amlinellu'r cynnig i foderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni, ac a oedd yn ymwneud yn benodol ag Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Fel y gwnaeth dan eitem 2, cyfeiriodd at gefndir y mater, pan benderfynodd y Cyngor, drwy'r Prif Weithredwr a'r Pwyllgor Gwaith, i ddiddymu'r penderfyniadau gwreiddiol mewn perthynas â moderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni, gan ofyn i Swyddogion edrych o'r newydd ar y gwahanol faterion mewn perthynas â hynny a gofynion Côd Trefniadaeth Ysgolion 2018, ac adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Gwaith maes o law. Mae'r papur cynnig yn rhan o'r broses hon ac yn asesiad mewnol cychwynnol y gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith ei gymeradwyo fel sail i ymgynghoriad statudol. Cyfeiriodd at weledigaeth yr Awdurdod a ysgogodd ei raglen foderneiddio ysgolion, a'i phrif amcan wrth geisio creu'r amgylchedd addysgol orau posib i ganiatáu i athrawon a disgyblion lwyddo, a thrwy hynny hyrwyddo safonau uchel. Wrth wneud hynny, roedd yn derbyn y gall newid fod yn anodd a hyd yma mae gweithredu'r rhaglen moderneiddio ysgolion wedi bod yn heriol ar

brydiau, a'i fod wedi golygu cau rhai ysgolion cynradd ar y naill law ond, ar y llaw arall, mae wedi arwain at fuddsoddiad sylweddol o £22m mewn addysg ar yr Ynys drwy greu tair ysgol newydd ar gyfer cenhedlaeth heddiw a chenedlaethau'r dyfodol. Wrth amlinellu'r broses a'r amserlen i'w dilyn ar gyfer yr ymgynghoriad cyhoeddus pe cymeradwyid y papur cynnig, anogodd yr Aelod Portffolio yr holl randdeiliaid a phawb sydd â diddordeb i gymryd rhan ac i gyflwyno eu safbwyntiau er mwyn sicrhau bod yr ymgynghoriad mor ystyrlon â phosib.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl ifanc bod y cyflwyniad cyffredinol a roddodd dan eitem 2 ynghylch y prif yrwyr ar gyfer newid a'r meini prawf ar gyfer darpariaeth addysg yng nghyd-destun ardal ehangach Llangefni yn berthnasol yn yr achos hwn hefyd a daeth dadansoddiad o'r holl opsiynau amgen rhesymol ar gyfer y ddarpariaeth addysg yn ardal Llangefni (adran 5 o'r papur cynnig) i'r casgliad nad oes datrysiad hyfyw ar gyfer ardal Llangefni gyfan. O'r herwydd, ac oherwydd eu hagosatrwydd daearyddol, canolbwyntiwyd ar ganfod datrysiad posibl ar wahân ar gyfer dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn a datrysiad ar wahân a dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir (y rhoddir sylw iddo dan eitem 2). Amlinellodd y Swyddog yr heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn (adran 6) a dywedodd bod deg opsiwn amgen rhesymol (gan gynnwys y cynnig) ar gyfer Ysgol Talwrn a naw opsiwn amgen rhesymol ar gyfer Ysgol Y Graig wedi cael eu hystyried a'u dadansoddi yn erbyn gyrwyr allweddol moderneiddio ysgolion a'r meini prawf ar gyfer addysg yn ardal Llangefni (adrannau 7 a 8 o'r papur cynnig). Cyfeiriodd y Swyddog at yr opsiynau amgen rhesymol ar gyfer ardal Llangefni, fel yr amlinellir yn adran 5 y papur, a rhoddodd grynodeb ohonynt fel a ganlyn -

- parhau â'r trefniadau presennol - Gadael Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn fel y maent;
- ffedereiddio Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn gydag Ysgol Gyfun Llangefni (Ysgol Uwchradd);
- ffedereiddio Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir (symud Ysgol Corn Hir i ysgol newydd a chynyddu capasiti Ysgol Corn Hir). Ehangu'r ffederasiwn ymhellach ymlaen i gynnwys Ysgol Bodffordd, Ysgol Talwrn ac Ysgol Gyfun Llangefni dan un corff llywodraethu;
- un ysgol gynradd newydd yn Ardal Llangefni ar gyfer disgyblion Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn;
- ysgol Pob Oed newydd yn Llangefni ar gyfer Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn;
- cynnal gwaith ôl-groniad cynnal a chadw ar yr holl ysgolion;
- ehangu'r holl ysgolion cynradd;
- clystyru, cydweithrediad rhwng ysgolion yn ardal Llangefni;
- defnyddio'r ysgolion fel hybiau cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymuned e.e. Iechyd, cyfleusterau gofal plant, dysgu i deuluoedd ac oedolion, addysg i'r gymuned, chwaraeon, hamdden, gweithgareddau cymdeithasol;
- cyd-leoli gwasanaethau lleol mewn ysgolion;
- sefydlu ysgolion aml-safle (CA1 – ar un safle) (CA2 – ar safle arall).

Mae'r dadansoddiad wedi dangos mai dim ond y cynnig dan ystyriaeth sy'n cael effaith gadarnhaol ar safonau, y gymuned a threfniadau teithio disgyblion yn eu cyfanrwydd. Hefyd, daeth yr asesiad i'r casgliad y bydd rhaid i'r Cyngor liniaru effaith y posibilrwydd o gau Ysgol Talwrn drwy ddarparu cludiant ar gyfer disgyblion cymwys o Ysgol Talwrn i'r ysgol newydd, fwy. Golyga'r asesiad mai'r cynnig a ffafrir gan yr Awdurdod er mwyn cynnal ymgynghoriad statudol arno yw "cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn". Byddai'r cynnig yn golygu ehangu Ysgol y Graig a'i chadw ar agor yn y dyfodol; byddai corff llywodraethu Ysgol y Graig yn llywodraethu'r ysgol fwy. Byddai'r Awdurdod yn ceisio sicrhau cynrychiolaeth o Ysgol Talwrn ar y corff llywodraethu a byddai Ysgol Talwrn yn cau.

DRAFT

Cyflwynodd y Cynghorydd Aled Morris Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, adroddiad o gyfarfod y Pwyllgor ar 14 Ionawr lle craffwyd ar y papur cynnig a lle cafwyd cyfraniadau gan gynrychiolwyr o Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Cynigiwyd opsiwn arall, sef cadw Ysgol Talwrn a'i ffedereiddio ag ysgol arall (Ysgol Llanbedrgoch o bosib, gan fod Cadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Talwrn wedi dweud wrth y Pwyllgor fod y ddwy ysgol yn cydweithio'n dda), ond ni dderbyniodd y cynnig ddigon o gefnogaeth gan aelodau'r Pwyllgor. Yn dilyn hynny, penderfynodd y Pwyllgor, gyda chefnogaeth mwyafrif yr aelodau, i argymell y cynnig i "gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig" i'r Pwyllgor Gwaith.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol am graffu'n fanwl ar y ddau bapur cynnig.

Ystyriodd y Pwyllgor Gwaith y papur cynnig, gan gymryd i ystyriaeth argymhelliad Sgriwtini ynghylch y cynnig a ffafrir a nododd mai pwrpas y papur cynnig oedd darparu sylfaen ar gyfer ymgynghoriad statudol a bod rhanddeiliaid yn cael eu hannog i ymateb iddo; pwysleisiwyd pa mor bwysig oedd hynny er mwyn i'r ymgynghoriad fod mor ystyrlon â phosibl.

Cynigiodd y Deilydd Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid yr adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith.

Penderfynwyd cymeradwyo'r cynnig "i gynyddu capasiti Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig", ac awdurdodi Swyddogion i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig.

Y Cynghorydd Llinos Medi
Cadeirydd

DRAFT

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 27 Ionawr, 2020

PRESENNOL:	Y Cynghorydd Llinos Medi (Cadeirydd) Y Cynghorydd Ieuan Williams (Is-Gadeirydd) Y Cynghorwyr Richard Dew, Carwyn Jones, R. Meirion Jones, Alun Mummery, R.G. Parry, OBE FRAgS, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams.
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol (ar gyfer eitem 6) Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad Prif Swyddog Rheoli Gwastraff (ME) (ar gyfer eitem 7) Rheolwr Sgriwtini (ar gyfer eitem 5) Rheolwr Prosiect (Trawsnewid Corfforaethol) (ATR) (ar gyfer eitem 7) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Dim
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorwyr Lewis Davies, John Griffith, Glyn Haynes, Kenneth Hughes, G.O. Jones, Alun Roberts, Dafydd Roberts.

---

1. DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni chafwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2. MATERION BRYS A ARDYSTIWYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU SWYDDOG A BENODWYD GANDDI

Dim.

3. COFNODION – PANEL RHIANT CORFFORAETHOL

Cyflwynwyd cofnodion drafft cyfarfod y Panel Rhiant Corfforaethol a gynhaliwyd ar 9 Rhagfyr, 2019 i'w mabwysiadu.

Penderfynwyd mabwysiadu cofnodion drafft cyfarfod y Panel Rhiantu Corfforaethol a gynhaliwyd ar 9 Rhagfyr, 2019.

4. COFNODION – PWYLLGOR CYSWLLT Y SECTOR GWIRFODDOL

Cyflwynwyd cofnodion drafft cyfarfod Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol a gynhaliwyd ar 20 Tachwedd, 2019 er gwybodaeth.

DRAFT

Penderfynwyd nodi confnodion drafft cyfarfod Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol a gynhaliwyd ar 20 Tachwedd, 2019.

5. BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyflwynwyd i'w ystyried, adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn ymgorffori Blaenraglen Waith y Pwyllgor Gwaith am y cyfnod rhwng mis Chwefror a mis Medi, 2020, a nodwyd y newidiadau canlynol -

- **Eitemau Newydd**

  - Eitem 20 – Cynllun Datblygu Darpariaeth Hamdden ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol (ar gyfer cyfarfod 2 Mawrth, 2020)
  - Eitem 33 - Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chwarter 1 2020/21 (ar gyfer cyfarfod Medi, 2020)
  - Eitemau 34, 35 a 36 - Adroddiadau monitro perfformiad Cyllideb Refeniw, Cyllideb Gyfalaf a Chyfrif Refeniw Tai 2020/21 (ar gyfer cyfarfod Medi, 2020)

- **Eitemau a Aildrefnwyd**

  - Eitem 3 - Rhenti Tai a Thaliadau Gwasanaethau Tai 2020/21 (a ddygwyd ymlaen o'r cyfarfod ar 2 Mawrth i'r cyfarfod ar 17 Chwefror, 2020)
  - Eitem 8 - Polisi Rhyddhad Dewisol Adrethi Busnes (yn amodol ar gadarnhad, eitem i'w ddwyn ymlaen o'r cyfarfod ar 2 Mawrth i'r cyfarfod ar 17 Chwefror, 2020)

- **Newidiadau Eraill**

  Yn amodol ar gadarnhad, eitem newydd - Polisi Gwirio Ar Sail Risg – eitem i'w chyflwyno yn y cyfarfod ar 17 Chwefror, 2020
  - Tynnu eitem - Ymgynghoriad ar Ostwng yr Oed Derbyn yn Ysgol Llandegfan (a drefnwyd yn wreiddiol ar gyfer cyfarfodydd 17 Chwefror a 27 Ebrill, 2020) - hyd nes y cadarnheir y dyddiadau a aildrefnwyd.

Penderfynwyd cadarnhau Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith wedi'i diweddaru am y cyfnod o Chwefror i Fedi, 2020 gyda'r newidiadau a amlinellwyd yn y cyfarfod.

6. ANABLEDDAU DYSGU - TRAWSNEWID CYFLEOEDD DYDD

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a oedd yn ymgorffori Papur Cynnig ar ddyfodol Cyfleoedd Dydd yn y maes Anabledd Dysgu yn Ynys Môn. 'Roedd yr adroddiad yn gofyn am ganiatâd gan y Pwyllgor Gwaith i ymgynghori'n ffurfiol ar y cynnig i "ddatblygu mwy o gyfleoedd yn y gymuned i bobl ag anabledd dysgu, ymestyn y ddarpariaeth yn Gors Felen a chau'r gwasanaethau ym Morswyn, Blaen y Coed a Gerddi Heulfre."

Dywedodd y Cadeirydd a'r Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol bod angen ail-lunio a moderneiddio'r gwasanaethau cyfleoedd dydd er mwyn -

- datblygu cyfleoedd cynaliadwy i unigolion;
- gwella'r ddarpariaeth gwasanaeth ymhellach yn y ffordd fwyaf cost-effeithiol;
- ymateb i atborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth a'u teuluoedd ynghylch sut fath o gyfleoedd dydd yr hoffent eu cael yn y dyfodol;

DRAFT

- diwallu anghenion y bobl y mae'r Awdurdod yn eu cefnogi ar hyn o bryd ac i’r dyfodol;
- cwrdd â gofynion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

Amlygodd mai'r bobl bwysicaf mewn ymgynghoriad yw'r rheini sy’n cael eu heffeithio ganddo, ynghyd â’u teuluoedd a'u gofalwyr a phwysleisiodd, pe bai'r Pwyllgor Gwaith yn penderfynu bwrw ymlaen ag ymgynghoriad, ei bod hi'n awyddus iddo fod ar sail y gyrwyr canlynol –

- ffocws ar ddull sy'n seiliedig ar ganlyniadau h.y. symud i ffwrdd o dalu am weithgareddau rhagnodedig o fewn amserlen benodol i dalu am ganlyniadau neu ddeilliannau sy'n cynyddu sgiliau, lles a hyder yr unigolyn;
- sicrhau'r un safonau darparu gwasanaeth ar draws yr holl wasanaethau, gyda'r gwasanaethau mewnol ac allanol fel ei gilydd yn canolbwyntio ar sicrhau cynnydd yr unigolyn a chyflawni canlyniadau i ddefnyddwyr gwasanaeth unigol;
- sicrhau bod adnoddau'n cael eu dyrannu'n deg gyda'r un meini prawf asesu a mynediad ar gyfer gwasanaethau mewnol ac allanol;
- sicrhau bod prisiau teg am wasanaethau sy'n adlewyrchu anghenion gwahanol yr unigolion sy'n mynychu e.e. gall fod yn briodol talu cyfradd premiwm i gefnogi unigolyn ag anableddau dysgu mwy dwys neu luosog neu anghenion cymorth cymhleth;
- bydd gan ddarparwyr fwy o ryddid a hyblygrwydd i weithio gyda'r bobl y maent yn eu cefnogi i ddylunio a chydgynhyrchu’r gweithgareddau a fydd yn cyflawni'r canlyniadau hynny. Gellir cyflwyno rhai o'r gweithgareddau hyn mewn partneriaeth â grwpiau a sefydliadau cymunedol eraill;
- annog darparwyr gwasanaeth, mewnol ac yn allanol, i ddatblygu, addasu a newid mewn ymateb i'r ffordd newydd hon o weithio;
- annog grwpiau yn y gymuned i gynnig lleoliadau â chymorth yn rheolaidd a all ychwanegu at sgiliau unigolyn a sicrhau cynnydd yr unigolyn.

Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol fod yr achos dros newid yn seiliedig ar y gred bod angen diwygio natur y ddarpariaeth ar gyfer pobl ag anableddau dysgu er mwyn darparu gwell canlyniadau i'r unigolion hynny yn eu cymunedau lleol ac i sicrhau bod y gwasanaethau hynny'n parhau i fod yn gynaliadwy ac yn effeithiol i'r dyfodol. Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor nifer o gyfleoedd dydd gwahanol ar gael i bobl ag anableddau dysgu. Mae rhai ohonynt yn cael eu darparu'n fewnol gan y Cyngor ei hun a rhai ohonynt yn cael eu comisiynu'n allanol. O dan gyfarwyddyd y Bwrdd Trawsnewid Gwasanaethau i Oedolion, trefnwyd cyfres o ymweliadau â gwahanol ganolfannau dydd ar yr Ynys ar gyfer Aelodau Etholedig ym mis Gorffennaf 2019 a helpodd i ddarparu dealltwriaeth gliriach o’r gwasanaethau a ddarperir gan y canolfannau; ar ben hynny, mae Strategaeth newydd ar gyfer Cyfleoedd Dydd i Bobl ag Anabledd Dysgu wedi cael ei mabwysiadu ar ôl ymgysylltu'n ddwys â defnyddwyr gwasanaeth ynghylch yr hyn yr hoffent ei weld ar ffurf cefnogaeth a chyfleoedd ar gyfer datblygiad personol a chynnydd. Mae'r papur cynnig yn ymhelaethu ar yr elfennau hyn a hefyd yn nodi'r heriau allweddol sy'n wynebu'r canolfannau dydd mewnol cyfredol ym Morswyn, Caergybi; Blaen y Coed, Llangoed; Gerddi Heulfre, Llangoed a Gors Felen, Llangefni. Dywedodd y Swyddog mai'r bwriad fel rhan o'r ymgynghoriad yw rhoi cyfeiriad clir ynghylch yr ymrwymiad i ddatblygu gwasanaethau dros gyfnod o amser, boed hynny yn y sectorau annibynnol neu wirfoddol neu'n fewnol yn y Cyngor er mwyn ymestyn y cyfleoedd i unigolion o fewn eu cymunedau. I'r rheini a chanddynt anghenion mwy dwys a chymhleth, ystyrir bod angen un ganolfan sy’n fwy arbenigol a byddai hynny’n rhan o'r ymgynghoriad - rhagwelir y gallai Gors Felen gyflawni'r pwrpas hwn. Mae'r cynnig hefyd yn rhagweld y bydd y ddarpariaeth cyfleoedd dydd yn y maes anabledd dysgu yn cael ei chynnig fwy yn y gymuned yn y tymor hir yn hytrach nag mewn canolfan. Y gobaith yw y bydd y cynnig yn darparu mwy o hyblygrwydd a chyfleoedd gwell a mwy amrywiol i unigolion yn eu cymunedau lleol.

Gwahoddwyd y Cynghorydd G O Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio i gyflwyno persbectif y Pwyllgor ar y mater wedi iddo graffu ar y papur cynnig yn ei gyfarfod ar 21 Ionawr, 2020. Er bod y Pwyllgor yn gwbl gefnogol i'r bwriad o foderneiddio gwasanaethau cyfleoedd dydd i bobl ag anableddau dysgu, dywedodd y Cynghorydd Jones fod y Pwyllgor yn pryderu am y cyfeiriad a wneir at gau tair canolfan gan ei fod yn ystyried ei fod yn gynamserol ar hyn o bryd. Wrth wneud y pwynt y dylai'r broses ymgynghori ganolbwyntio ar gael deialog gyda defnyddwyr gwasanaeth a'u teuluoedd a rhanddeiliaid eraill er mwyn creu'r amodau lle gallent ddylanwadu ar y model cyflawni ar gyfer y dyfodol, penderfynodd y Pwyllgor argymell i'r Pwyllgor Gwaith ei fod yn cefnogi, mewn egwyddor, y bwriad i ymgynghori ar y cynnig i ddatblygu mwy o gyfleoedd yn y gymuned i bobl ag anabledd dysgu a'i fod yn awdurdodi Swyddogion i gynnal ymgynghoriad ffurfiol arno.

Siaradodd y Cynghorwyr Lewis Davies ac Alun Roberts fel Aelodau Lleol am eu siom ynghylch y cyfeiriad yn y cynnig at gau tair canolfan ddydd, gan nad oeddent yn teimlo ei fod yn sail ar gyfer ymgynghori adeiladol lle gallai unigolion a'u teuluoedd a'u gofalwyr roi eu barn ar yr hyn sy'n bwysig iddynt a thrwy hynny helpu i lunio ffurf a chyfeiriad y gwasanaeth i'r dyfodol. Er mwyn cael trafodaeth gadarnhaol gyda defnyddwyr gwasanaeth a'u teuluoedd a'u cymunedau, anogodd yr Aelodau Lleol y Pwyllgor Gwaith i ddileu'r cyfeiriad at gau canolfannau o'r cynnig a chanolbwyntio'n hytrach yn y lle cyntaf ar gael sgwrs gyda rhanddeiliaid am yr hyn yr hoffent ei gael o'r gwasanaeth cyfleoedd dydd.

Rhoddodd y Pwyllgor Gwaith sylw i'r papur cynnig, yr atborth gan y Pwyllgor Sgriwtini a sylwadau'r Aelodau Lleol ac er ei fod yn derbyn y gosodiad canolog ynghylch yr angen i foderneiddio'r ffordd y darperir cyfleoedd i bobl ag anabledd dysgu, mynegodd amheuon ynghylch y cynnig fel yr oedd wedi ei lunio ar hyn o bryd oherwydd ei fod o'r farn na fyddai efallai'n sicrhau bod y broses yn bwrw ymlaen mewn ffordd mor gadarnhaol ag y gobeithiwyd nac yn annog trafodaeth sydd mor eang â phosib. Nododd y Pwyllgor Gwaith hefyd, gan ei bod yn bwysig bod rhanddeiliaid a'u teuluoedd yn deall yr hyn y mae moderneiddio'r gwasanaethau cyfleoedd dydd yn ei olygu a'r hyn sy'n cael ei gynnig, fod angen fersiwn hwylusach a haws ei deall o'r papur cynnig / ymgynghori.

Yng ngoleuni'r drafodaeth, cyflwynodd y Cadeirydd a'r Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol gynnig diwygiedig a gefnogwyd gan y Pwyllgor Gwaith - sef cynnal ymgynghoriad ffurfiol ar y canlynol -

- Datblygu mwy o gyfleoedd yn y gymuned i bobl ag anabledd dysgu.
- Sefydlu a oes manteision i ymestyn canolfan ddydd i gwrdd ag anghenion mwy dwys.
- Adolygu'r ddarpariaeth gwasanaeth dydd gyfredol yn y maes anabledd dysgu.

Penderfynwyd awdurdodi Swyddogion i gynnal ymgynghoriad ffurfiol ar y canlynol –

- **Datblygu mwy o gyfleoedd yn y gymuned i bobl ag anableddau dysgu.**
- **Sefydlu a oes budd o ehangu canolfan ddydd i gwrdd ag anghenion mwy dwys**
- **Adolygu'r ddarpariaeth gwasanaeth dydd anabledd dysgu presennol**

7. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

Penderfynwyd –

"o dan Adran 100 (A) (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem a ganlyn oherwydd y tebygolrwydd y

caiff gwybodaeth ei rhyddhau a honno'n wybodaeth y gwneir eithriad ohoni yn Atodlen 12A y Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd sydd ynghlwm."

8. CAFFAEL CONTRACT GWASANAETH CASGLU GWASTRAFF A GLANHAU

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a'r Pennaeth Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff mewn perthynas â'r Contract Gwasanaeth Casglu Gwastraff a Glanhau. 'Roedd yr adroddiad yn gofyn i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo opsiynau gwasanaeth at ddibenion cyflwyno tendr terfynol.

Atgrynhodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 amserlen y broses gaffael o dan ddull tendro tri Cham y Broses Deialog Gystadleuol, sef y dull a fabwysiadwyd ar gyfer y broses dendro am y contract Gwasanaeth Casglu Gwastraff a Glanhau, a chadarnhaodd bod Cam 1 wedi ei gwblhau, sef cyflwyno cynigion drafft cychwynnol wedi'u prisio yn seiliedig ar yr opsiynau gwasanaeth cychwynnol a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith yn ei gyfarfod ar 17 Mehefin, 2019. Bellach mae gofyn i'r Pwyllgor Gwaith ddod i benderfyniad ynghylch yr opsiynau gwasanaeth y mae'n dymuno eu hystyried yn ystod Cam 2 (proses ddeialog ffurfiol) a Cham 3 (cyflwyno tendrau terfynol) er mwyn cael gwared ar opsiynau diangen a rhoi eglurder llwyr i gynigwyr ar gyfluniad y gwasanaeth y dylent fod yn tendro amdano yn eu cynigion terfynol. Ar ôl gwerthuso'r tendrau terfynol hynny bydd y contract yn cael ei ddyfarnu a bydd yn dod i rym ar 1 Ebrill, 2021.

Cyfeiriodd y Swyddog at yr ystod gychwynnol o gostau, arbedion a risgiau posib a nodwyd yng Ngham 1 mewn perthynas â'r gwahanol gyfluniadau gwasanaeth ar gyfer y Contract Casglu Gwastraff a Glanhau newydd fel yr amlinellwyd yn yr adroddiad. Yn seiliedig ar yr atborth o Gam 1, mae Swyddogion wedi gwneud argymhellion ynghylch pa gyfluniad gwasanaeth y dylid ei ystyried ar gyfer Cam 2 a Cham 3 y broses gaffael - ymhelaethodd y Swyddog ar yr opsiynau gwasanaeth hynny a'r rheswm dros y bwriad i'w cynnwys.

Adroddodd y Cynghorydd G O Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio o gyfarfod y Pwyllgor ar 21 Ionawr, 2020 lle craffwyd ar yr adroddiad a chadarnhaodd bod y Pwyllgor, yn dilyn trafodaeth ac ar ôl ystyried yr eglurhad a ddarparwyd gan yr Aelod Portffolio a'r Swyddog yn y cyfarfod, wedi argymell mabwysiadu'r opsiynau gwasanaeth a gynigiwyd yn yr adroddiad.

Rhoddodd y Pwyllgor Gwaith sylw i'r adroddiad a cheisiodd eglurder a sicrwydd ar sawl pwynt yn codi o ganfyddiadau Cam 1 y broses. Ar ôl trafod y mater, ac yng ngoleuni cyngor a gafwyd gan Swyddogion a barn y Pwyllgor Sgriwtini, cytunodd y Pwyllgor Gwaith i gefnogi'r opsiynau gwasanaeth hynny a argymhellwyd yn yr adroddiad.

Penderfynwyd cymeradwyo argymhellion yr adroddiad ynglyn â'r cyfluniad gwasanaeth ar gyfer y tendrau terfynol am y Gontract Casglu Gwastraff a Glanhau ac awdurdodi'r Swyddogion perthnasol i weithredu yn unol â hynny.

Y Cynghorydd Llinos Medi
Cadeirydd

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	**Pwyllgor Gwaith**
Dyddiad:	**17 Chwefror 2020**
Pwnc:	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith**
Aelod(au) Portffolio:	**Cyng Llinos Medi**
Pennaeth Gwasanaeth:	**Lynn Ball** **Pennaeth Swyddogaeth – Busnes y Cyngor / Swyddog Monitro**
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	**Huw Jones, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd** **01248 752108** **JHuwJones@ynysmon.gov.uk**
Aelodau Lleol:	**Amherthnasol**

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau

Yn unol â'i Gyfansoddiad, mae'n ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi blaen raglen waith a'i diweddaru'n rheolaidd. Cyhoeddir blaen raglen Waith y Pwyllgor Gwaith yn fisol er mwyn galluogi Aelodau'r Cyngor a'r cyhoedd weld pa benderfyniadau allweddol y mae'r Pwyllgor yn debygol o'u gwneud dros y misoedd i ddod.

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith:

gadarnhau'r blaen raglen waith atodol ar gyfer y cyfnod **Mawrth – Hydref 2020;**

Adnabod unrhyw faterion ar gyfer cael mewnbwn penodol ac ymgynghoriad gyda Phwyllgorau Sgriwtini'r Cyngor a chadarnhau'r angen i'r Pwyllgorau Sgriwtini ddatblygu eu rhaglenni gwaith i gefnogi rhaglen waith y Pwyllgor Gwaith;

Nodi bod blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn cael ei diweddaru'n fisol a'i chyflwyno fel eitem safonol yn fisol i'r Pwyllgor Gwaith.

** Allwedd i'r Categoriau:*
Strategol – cynlluniau a mentrau allweddol corfforaethol
Gweithredol – darparu gwasanaethau
Er gwybodaeth

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?
-

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?
Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith cyn cyhoeddi pob diweddariad er mwyn cryfhau atebolrwydd a threfniadau blaengynllunio.

D – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
Ydyw.

DD – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Amherthnasol.

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		**Beth oedd eu sylwadau?**
1	**Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA)** (mandadol)	Mae blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn cael ei thrafod yn fisol yng nghyfarfodydd y Penaethiaid Gwasanaeth (eitem safonol ar y rhaglen). Fe'i cylchredir yn rheolaidd hefyd i Benaethiaid Gwasanaeth er mwyn ei diweddaru.
2	**Cyllid / Adran 151** (mandadol)	
3	**Cyfreithiol / Swyddog Monitro** (mandadol)	
5	**Adnoddau Dynol (AD)**	
6	**Eiddo**	
7	**Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)**	
8	**Sgriwtini**	Cynhelir cyd-drafodaeth yn fisol ar raglenni gwaith y Pwyllgor Gwaith a'r ddau Bwyllgor Sgriwtini, a hynny er mwyn sicrhau aliniad rhyngddynt.
9	**Aelodau Lleol**	Amherthnasol.
10	**Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill**	Amherthnasol.

* *Allwedd i'r Categoriau:*
Strategol – cynlluniau a mentrau allweddol corfforaethol
Gweithredol – darparu gwasanaethau
Er gwybodaeth

F – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	
2	Gwrthdlodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	

FF - Atodiadau:
Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith: Mawrth – Hydref 2020.

G - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

** Allwedd i'r Categoriau:*
Strategol – cynlluniau a mentrau allweddol corfforaethol
Gweithredol – darparu gwasanaethau
Er gwybodaeth

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

Mae blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn galluogi Aelodau'r Cyngor a'r cyhoedd weld pa benderfyniadau allweddol y mae'r Pwyllgor yn debygol o'u gwneud dros y misoedd i ddod.

Mae modd i benderfyniadau gweithredol gael ei gwneud gan y Pwyllgor Gwaith llawn yn gweithredu fel corff cyfunol neu gan aelodau unigol o'r Pwyllgor Gwaith yn gweithredu trwy hawliau dirprwyiedig. Mae'r blaen raglen waith yn cynnwys gwybodaeth am y penderfyniadau a geisir, pwy fydd yn gwneud y penderfyniadau a phwy yw'r Swyddogion a'r Deilyddion portffolio arweiniol ar gyfer pob eitem.

Dylid nodi, fodd bynnag, bod y blaen raglen waith yn ddogfen hyblyg, gan nad oes modd gwybod am yr holl eitemau y bydd angen penderfyniad arnynt gymaint â hyn ymlaen llaw ac efallai bydd angen newid yr amserlen ar gyfer rhai materion er mwyn cwrdd â blaenoriaethau newydd ayyb. Oherwydd hyn, fe adolygir yn rheolaidd y rhestr o eitemau sydd wedi'u cynnwys.

Yn achlysurol, bydd angen cyflwyno adroddiadau am drafodion eiddo penodol, a hynny yn unol â Pholisi a Gweithdrefnau Rheoli Asedau. Oherwydd dylanwad y farchnad allanol, nid yw'n bosibl dynodi amseriad adroddiadau fel hyn ymlaen llaw.

Amlinellir blaenraglen waith y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y cyfnod **Mawrth - Hydref 2020** ar y tudalennau dilynol.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

** Allwedd:*
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	**Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam**	**Gwasanaeth Arweiniol**	**Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau**	**Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)**	**Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi**	**Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)**
			Mawrth 2020				
1	**Adroddiad Blynyddol ar Gydraddoldeb 2018/19** Cymeradwyo'r adroddiad.	Deilydd Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Penderfyniad dirprwyiedig Mawrth 2020	
2	**Monitro Cyllideb Refeniw 2019/20 – Ch3 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid 13 Chwefror 2020	Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	
3	**Monitro Cyllideb Gyfalaf 2019/20 – Ch3 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid 13 Chwefror 2020	Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	
4	**Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai 2019/20 – Ch3 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid 13 Chwefror 2020	Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	

** Allwedd:*
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
5	**Taliadau am Wasanaethau Di-Breswyl 2020/21** Cymeradwyaeth.	Mae angen penderfyniad cyfunol gan fod y mater yn ymwneud ag ystyriaethau ariannol materol berthnasol.	Gwasanaethau Oedolion	Alwyn Jones Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	
6	**Ffi Safonol ar gyfer Cartrefi Preswyl y Cyngor Sir yn ystod 2020/21** Cymeradwyaeth.	Mae angen penderfyniad cyfunol gan fod y mater yn ymwneud ag ystyriaethau ariannol materol berthnasol.	Gwasanaethau Oedolion	Alwyn Jones Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	
7	**Ffioedd Cartrefi Gofal y Sector Annibynnol 2020/21** Cymeradwyaeth.	Mae angen penderfyniad cyfunol gan fod y mater yn ymwneud ag ystyriaethau ariannol materol berthnasol.	Gwasanaethau Oedolion	Alwyn Jones Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	
8	**Arian Wrth Gefn** Diweddariad o'r sefyllfa mewn perthynas ag Arian Wrth Gefn.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams		Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	

** Allwedd:*
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	**Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam**	**Gwasanaeth Arweiniol**	**Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau**	**Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)**	**Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi**	**Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)**
9	**Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Chyllideb 2020/21 (S)** Mabwysiadu cynigion terfynol i'w hargymell il'r Cyngor Sir.	Mae hyn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith gan ei fod yn dod o fewn Fframwaith Gyllideb y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid 9 Ionawr a 13 Chwefror 2020 Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 27 Chwefror 2020	Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	Cyngor Sir 10 Mawrth 2020
10	**Strategaeth Gyfalaf a Rhaglen Gyfalaf**	Mae hyn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith gan ei fod yn dod o fewn Fframwaith Gyllideb y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams		Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	Cyngor Sir 10 Mawrth 2020
11	**Strategaeth Rheoli Trysorlys 2020/21** Mabwysiadu strategaeth ar gyfer y flwyddyn ariannol newydd.	Mae hyn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith gan ei fod yn dod o fewn Fframwaith Gyllideb y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams		Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	Cyngor Sir 10 Mawrth 2020
12	**Cyllideb Gyfalaf 2020/21**	Mae hyn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith gan ei fod yn dod o fewn Fframwaith Gyllideb y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid 9 Ionawr a 13 Chwefror 2020 Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 27 Chwefror 2020	Pwyllgor Gwaith 2 Mawrth 2020	Cyngor Sir 10 Mawrth 2020

* *Allwedd:*
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
13	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S)** Cymeradwyo diweddariad misol.	Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith llawn er mwyn cryfhau blaen gynllunio ac atebolrwydd.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 23 Mawrth 2020	
14	**Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Ch3, 2019/20 (S)** Adroddiad monitro perfformiad chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am berfformiad cyfredol ar draws y Cyngor.	Trawsnewid Corfforaethol	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn – AD a Thrawsnewid Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 9 Mawrth 2020	Pwyllgor Gwaith 23 Mawrth 2020	
15	**Polisi Taliadau Tai Dewisol** Cymeradwyo newidiadau i'r polisi.		Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth – Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams		Pwyllgor Gwaith 23 Mawrth 2020	
16	**Cynllun Datblygu Darpariaeth Hamdden ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol**	Mae angen cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith gan fod y cynllun hamdden arfaethedig yn cynnwys ystyriaethau buddsoddi ariannol	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Dylan J Williams Dirprwy Brif Weithredwr Cyng Carwyn Jones	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio 10 Mawrth 2020 Panel Sgriwtini Cyllid 13 Chwefror 2020	Pwyllgor Gwaith 23 Mawrth 2020	

** Allwedd:*
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
17	**Arolwg AGC o Wasanaethau Plant yn Ynys Môn – Cynllun Gwella – Cynnydd 6 mis**		Gwasanaethau Plant	Fôn Roberts Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd Cyng Llinos Medi	Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol 18 Chwefror 2020 Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 9 Mawrth 2020	Pwyllgor Gwaith 23 Mawrth 2020	
18	**Protocol Siarad Cyhoeddus mewn Pwyllgorau Sgriwtini** Argymell bod y Cyngor yn mabwysiadu'r Protocol.		Busnes y Cyngor	Lynn Ball Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 9 Mawrth 2020 Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio 10 Mawrth 2020	Pwyllgor Gwaith 23 Mawrth 2020	Cyngor Sir 19 Mai 2020
Ebrill 2020							
19	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S)** Cymeradwyo diweddariad misol.	Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith llawn er mwyn cryfhau blaen gynllunio ac atebolrwydd.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 27 Ebrill 2020	

** Allwedd:*
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
	Mai 2020						
20	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S)** Cymeradwyo diweddariad misol.	Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith llawn er mwyn cryfhau blaen gynllunio ac atebolrwydd.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 18 Mai 2020	
	Mehefin 2020						
21	**Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg 2019/20** Cymeradwyo'r adroddiad.	Deilydd Portffolio sydd â chyfrifoldeb am yr iaith.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Ieuan Williams	I'w gadarnhau	Penderfyniad dirpwyiedig Mehefin 2020	
22	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S)** Cymeradwyo diweddariad misol.	Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith llawn er mwyn cryfhau blaen gynllunio ac atebolrwydd.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 15 Mehefin 2020	
23	**Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Ch4, 2019/20 (S)** Adroddiad monitro perfformiad chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am berfformiad cyfredol ar draws y Cyngor.	Trawsnewid Corfforaethol	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn – AD a Thrawsnewid Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 15 Mehefin 2020	

* *Allwedd:*
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
24	**Monitro Cyllideb Refeniw 2019/20 – Ch4 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarfwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 15 Mehefin 2020	
25	**Monitro Cyllideb Gyfalaf 2019/20 – Ch4 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth – Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 15 Mehefin 2020	
26	**Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai 2019/20 – Ch4 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 15 Mehefin 2020	
				Gorffennaf 2020			
27	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S)** Cymeradwyo diweddariad misol.	Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith llawn er mwyn cryfhau blaen gynllunio ac atebolrwydd.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 13 Gorffennaf 2020	

Allwedd:
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth

Tudalen 29

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
				Medi 2020			
28	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S)** Cymeradwyo diweddariad misol.	Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith llawn er mwyn cryfhau blaen gynllunio ac atebolrwydd.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 28 Medi 2020	
29	**Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Ch1, 2020/21 (S)** Adroddiad monitro perfformiad chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am berfformiad cyfredol ar draws y Cyngor.	Trawsnewid Corfforaethol	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn – AD a Thrawsnewid Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 28 Medi 2020	
30	**Monitro Cyllideb Refeniw 2020/21 – Ch1 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarfwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 28 Medi 2020	
31	**Monitro Cyllideb Gyfalaf 2020/21 – Ch1 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth – Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 28 Medi 2020	

Tudalen 30

** Allwedd:*
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyfnod: Mawrth – Hydref 2020

Diweddarwyd 4 Chwefror 2020

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
32	**Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai 2020/21 – Ch1 (S)** Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith llawn gan ei fod yn rhoi sicrwydd am y sefyllfa ariannol gyfredol ar draws y Cyngor.	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Dyddiad i'w gadarnhau	Pwyllgor Gwaith 28 Medi 2020	
				October 2020			
33	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S)** Cymeradwyo diweddariad misol.	Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith llawn er mwyn cryfhau blaen gynllunio ac atebolrwydd.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 26 Hydref 2020	

Tudalen 31

* *Allwedd:*
G = Gweithredol – darparu gwasanaethau
ErG = Er gwybodaeth
S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	**Pwyllgor Gwaith** **Cyngor Sir**
Dyddiad:	**17 Chwefror 2020** **10 Mawrth 2020**
Pwnc:	**Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024**
Aelod(au) Portffolio:	**Cyng Llinos Medi**
Pennaeth Gwasanaeth:	**Lynn Ball** **Pennaeth Swyddogaeth – Busnes y Cyngor / Swyddog Monitro**
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	**Carol Wyn Owen, Rheolwr Polisi a Strategaeth** **01248 752561** **CarolWyn@ynysmon.gov.uk**
Aelodau Lleol:	**Amherthnasol**

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau

Argymhelliad: Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith argymell i'r Cyngor Sir y dylid cymeradwyo Cynllun Cydraddoldeb Strategol drafft y Cyngor ar gyfer 2020-2024 ac awdurdodi swyddogion, mewn ymgynghoriad â'r Deilydd Portffolio, i gwblhau'r Cynllun a'i gyhoeddi erbyn 31 Mawrth 2020.

Rheswm:

Mae'r Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn rhoi Dyletswydd Gyffredinol ar gyrff cyhoeddus rhestredig, wrth gynnal eu gwaith (a phan fo pobl eraill yn cynnal gwaith cyhoeddus) i ystyried yr angen i:

- ddiddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd gan y Ddeddf
- hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd gwarchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt
- feithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt

Ym mis Ebrill 2010, defnyddiodd Llywodraeth Cymru ei bwerau i gyflwyno Dyletswyddau Penodol a nodir y rhain yn Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Penodol) (Cymru) 2011. O dan y Rheoliadau hyn roedd rhaid i bob awdurdod lleol gyhoeddi Cynllun Cydraddoldeb Strategol erbyn 2 Ebrill 2012. Roedd yn ofynnol cynnwys amcanion cydraddoldeb ar gyfer pob un o'r nodweddion gwarchodedig, sef Oed; Anabledd; Newid rhyw; Rhyw; Beichiogrwydd a mamolaeth; Cyfeiriadedd rhywiol; Hil; Crefydd neu gred; Priodas a phartneriaethau sifil.

** Allwedd i'r Categoriau:*
Strategol – cynlluniau a mentrau allweddol corfforaethol
Gweithredol – darparu gwasanaethau
Er gwybodaeth

Rhaid adolygu'r Cynllun a'r amcanion sydd ynddo o leiaf pob pedair blynedd. Mae'r Cynllun cyfredol - ar gyfer 2016-2020 - yn dod i ben ar 31 Mawrth 2020, pryd y bydd rhaid cyhoeddi Cynllun newydd ar gyfer 2020-2024. Pwrpas y Cynllun yw gosod allan y camau y mae'r Cyngor yn eu cymryd i gyflawni ei ddyletswyddau penodol o ran cydraddoldeb.

Mae swyddogion Cydraddoldeb ym mhob un o'r chwe Awdurdod Lleol yng Ngogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru, Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaeth Ambiwlans Cymru, Awdurdod y Parc Cenedlaethol a Heddlu Gogledd Cymru wedi rhannu arferion da ers blynyddoedd lawer. Yn ystod 2011/12, datblygodd Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru gyfres o gydamcanion a gytunwyd gan bob partner ac fe adolygwyd yr amcanion hyn i gyd-fynd â pharatoi Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol diwygiedig ar gyfer 2016-20. Cynhaliwyd adolygiad arall yn ddiweddar er mwyn llywio ein Cynlluniau ar gyfer 2020-2024. Er mwyn sicrhau bod ein amcanion newydd yn anelu at roi sylw i'r heriadau a osodir allan yn adroddiad y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol '*A yw Cymru'n Decach? 2018'*, mae amcanion rhanbarthol y rhwydwaith yn seiliedig ar y chwe thema bywyd a nodir yn adroddiad y Comisiwn, sef:

1 - Mae canlyniadau o ran cyrhaeddiad **addysgo**l a llesiant mewn ysgolion yn gwella
2 - Byddwn yn cymryd camau i sicrhau ein bod yn **gyflogwr teg a'n bod yn lleihau bylchau o ran cyflogau**
3 - Byddwn yn gweithredu i wella **safonau byw** pobl â nodweddion gwarchodedig gwahanol
4 - Byddwn yn gwella canlyniadau o ran **iechyd, llesiant a gofal cymdeithasol**
5 - Byddwn yn gwella **diogelwch personol a mynediad i gyfiawnder**
6 - Byddwn yn cynyddu mynediad i **gyfranogiad** er mwyn gwella amrywiaeth o ran gwneud penderfyniadau

Yn ychwanegol, er mwyn rhoi sylw i fwriad Llywodraeth Cymru i roi'r ddyletswydd gymdeithasol economaidd ar waith, fe gytunwyd hefyd yr amcan rhanbarthol canlynol:

7 - Byddwn yn datblygu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r **ddyletswydd gymdeithasol economaidd** (pan fydd arweiniad ar gael) er mwyn adnabod y meysydd allweddol o effaith sydd angen mynd i'r afael â nhw o dan bob amcan.

Er cysondeb, ac yn yr un modd â'r ddau gynllun blaenorol, rydym wedi dewis mabwysiadu'r amcanion rhanbarthol, ynghyd ag un amcan lleol ychwanegol:

8 - Byddwn yn gwella **gweithdrefnau'r Cyngor** er mwyn sicrhau tegwch i bawb.

Mae **blaenoriaethau drafft** wedi'u hadnabod o dan pob un o'r amcanion uchod a ddylai, ochr yn ochr a gweithrediadau gwella eraill sydd wedi'u hamlygu mewn cynlluniau corfforaethol a gwasanaethau, ein helpu i adeiladu cymdeithas decach i bob un o ddinasyddion Ynys Môn.

** Allwedd i'r Categoriau:*
Strategol – cynlluniau a mentrau allweddol corfforaethol
Gweithredol – darparu gwasanaethau
Er gwybodaeth

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?
-

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?
Er mwyn cael perchnogaeth lefel uchel o raglen cydraddoldeb y Cyngor, gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith argymell bod y Cyngor llawn yn derbyn y Cynllun drafft.

D – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
Ydi.

DD – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Ydi.

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	**Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA)** (mandadol)	Fe gyflwynwyd y Cynllun drafft i gyfarfod o'r Uwch Dim Arweinyddiaeth ar 27 Ionawr 2020 Ni wnaed unrhyw newidiadau i gynnwys y Cynllun.
2	**Cyllid / Adran 151** (mandadol)	
3	**Cyfreithiol / Swyddog Monitro** (mandadol)	
5	**Adnoddau Dynol (AD)**	Mae rhannau penodol o'r Cynllun yn ymwneud â materion Adnoddau Dynol (hy Ein Staff; Amcan 2 – Byddwn yn cymryd camau i sicrhau ein bod yn gyflogwr teg a'n bod yn lleihau bylchau o ran cyflogau).
6	**Eiddo**	
7	**Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)**	
8	**Sgriwtini**	Aeth y Cynllun Cydraddoldeb Strategol drafft gerbron y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio ar 4 Chwefror, 2020. Rhoddwyd ystyriaeth i'r ddogfen ac yn sgil trafodaeth, fe benderfynwyd: • argymell i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024 • rhoi trefniadau mewn lle i'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio fonitro fel mater o drefn yn flynyddol y cynnydd o ran cydraddoldeb.

** Allwedd i'r Categoriau:*
Strategol – cynlluniau a mentrau allweddol corfforaethol
Gweithredol – darparu gwasanaethau
Er gwybodaeth

9	**Aelodau Lleol**	
10	**Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill**	Gweler tudalen 10 yn y cynllun – ‘ymgynghori ymgysylltu a chasglu tystiolaeth’

F – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	**Economaidd**	
2	**Gwrthdlodi**	
3	**Trosedd ac Anhrefn**	
4	**Amgylcheddol**	
5	**Cydraddoldebau**	Dim effaith negyddol wedi’i adnabod hyd yn hyn. Pwrpas yr amcanion a blaenoriaethau cydraddoldeb o fewn y Cynllun yw i gynorthwyo’r Cyngor i gwrdd â thair nod y ddyletswydd gyffredinol i roi sylw dyledus i’r angen i: - ddiddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd gan y Ddeddf - hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy’n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a’r rhai nad ydynt - meithrin perthynas dda rhwng pobl sy’n rhannu nodwedd warchodedig a’r rhai nad ydynt Yn ychwanegol i’r blaenoriaethau a mentrau eraill sydd yn y cynllun, bydd y Cyngor yn cryfhau egwyddorion cyfleoedd cyfartal i bobl o bob cefndir ac amgylchiadau yn ei holl gynlluniau a’i weithdrefnau. Mae’r asesiad effaith ar gydraddoldeb ar gael yn Atodiad 2.
6	**Cytundebau Canlyniad**	
7	**Arall**	
FF - Atodiadau:		
Atodiad 1 – Cynllun Cydraddoldeb Strategol drafft ar gyfer 2020-2024 Atodiad 2 – Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb.		
G - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		

** Allwedd i’r Categoriau:*
Strategol – cynlluniau a mentrau allweddol corfforaethol
Gweithredol – darparu gwasanaethau
Er gwybodaeth

Cyngor Sir Ynys Môn

Cynllun Cydraddoldeb Strategol

2020 – 2024

DRAFFT

Mawrth 2020

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Sut i gysylltu â ni

Rydym yn croesawu unrhyw sylwadau, awgrymiadau neu adborth ynglŷn â'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol. Cysylltwch â ni:

E-bost: cydraddoldeb@ynysmon.gov.uk
Ffôn: 01248 752520 / 752561

Gwasanaethau Democrataidd (Cydraddoldeb)
Busnes y Cyngor
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni
Ynys Môn
LL77 7TW

Rydym yn hapus i ddarparu'r ddogfen hon mewn fformatau eraill ar gais. Defnyddiwch y manylion uchod i gysylltu â ni.

DRAFT

Rhagair

Croeso i Gynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024 Cyngor Sir Ynys Môn. Mae’r Cynllun yn nodi ein dyhead am gydraddoldeb er mwyn adeiladu cymdeithas decach i bob un o ddinasyddion Ynys Môn ac i’n helpu i wireddu ein gweledigaeth ar gyfer Ynys Môn sy’n iach ac yn llewyrchus ble gall teuluoedd ffynnu.

Mae Cynllun y Cyngor 2017-2022 yn nodi ein tair blaenoriaeth bwysicaf:

(1) Creu’r amodau fydd yn galluogi pobl Ynys Môn i ffynnu ac i gyflawni eu potensial tymor hir.
(2) Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus a’u cadw’n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl.
(3) Gweithio mewn partneriaeth gyda’n cymunedau i sicrhau eu bod yn gallu ymdopi’n effeithiol â newid a datblygiadau wrth warchod ein hamgylchedd naturiol.

Rydym yn credu y bydd yr amcanion cydraddoldeb yr ydym wedi eu nodi yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol hwn yn cydweddu â blaenoriaethau Cynllun y Cyngor ac yn ein helpu i’w cyflawni mewn ffordd fydd yn sicrhau bod holl aelodau’n cymuned yn elwa.

Mae’n bwysig nodi y bydd y Cynllun hwn yn cael ei gyflawni mewn hinsawdd economaidd heriol, lle bu’n rhaid i ni wneud arbedion sylweddol yn barod a bydd rhaid i ni wneud mwy o benderfyniadau anodd yn y dyfodol am y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu a sut yr ydym yn eu darparu. Mae’n anochel y bydd rhai pobl yn cael eu heffeithio fwy nag eraill. Byddwn yn rhoi ystyriaeth briodol i sut mae ein penderfyniadau’n effeithio ar bobl Ynys Môn ac yn gwneud popeth posib i leihau unrhyw effeithiau negyddol yr ydym yn eu nodi.

Wrth gyflawni ei **holl** waith, bydd y Cyngor yn parhau i fod yn ymrwymedig i hyrwyddo cydraddoldeb ac amrywiaeth. Mae’r ymrwymiad hwn yn berthnasol i sut yr ydym yn darparu ein gwasanaethau, ein cyfrifoldebau fel cyflogwr mawr ac wrth sicrhau nad yw ein polisïau, gweithdrefnau ac arferion yn camwahaniaethu mewn unrhyw ffordd.

DRAFT

Y Cynghorydd Llinos Medi
Arweinydd y Cyngor a Deilydd Portffolio ar gyfer Cydraddoldeb ac Amrywiaeth

Cynnwys	Tudalen:

Sut i gysylltu â ni	2
Rhagair	3
Deddf Cydraddoldeb 2010	5
Ein Cyngor	6
Ein Blaenoriaethau	6
Ein Staff	8
Gwybodaeth Berthnasol am Gydraddoldeb	9
Ymgysylltu, ymgynghori a chasglu tystiolaeth	10
Hyrwyddo cydraddoldeb	11
Asesu effaith	13
Cydweithio	13
Ein hamcanion cydraddoldeb ar gyfer 2020-2024	14
Monitro Cynnydd	42

DRAFFT

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Deddf Cydraddoldeb 2010

Pwrpas Deddf Cydraddoldeb 2010 yw sicrhau tegwch ac mae'n diogelu'r nodweddion canlynol (sy'n cael eu galw hefyd yn 'grŵpiau gwarchodedig'):

- Oed
- Anabledd
- Rhyw
- Newid rhyw
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Hil
- Crefydd neu gred, gan gynnwys diffyg cred
- Cyfeiriadedd rhywiol
- Priodas a phartneriaeth sifil

Nid yw hyrwyddo a defnyddio'r iaith Gymraeg wedi'i gynnwys yn Neddf Cydraddoldeb 2010 gan fod gofynion **Mesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011** yn rhoi sylw i hyn. O dan y Mesur, rhaid i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r Safonau Iaith Gymraeg. Egwyddorion sylfaenol y Safonau yw na ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg ac y dylid hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r iaith Gymraeg, gan ei gwneud yn haws i bobl ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd.

Mae'n bwysig cynnwys yr iaith Gymraeg ochr yn ochr â'r nodweddion gwarchodedig uchod er mwyn annog ymagwedd holistaidd tuag at anghenion pob cymuned wrth gynllunio a darparu gwasanaethau.

Y Ddyletswydd Cydraddoldeb Cyffredinol

Mae'r Ddeddf yn gosod Dyletswydd Gyffredinol ar gyrff cyhoeddus i roi sylw dyledus i'r canlynol wrth weithredu eu swyddogaethau:

- Diddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd gan y Ddeddf.
- Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.
- Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt.

Dyletswyddau Penodol

Cyflwynodd Llywodraeth Cymru ddyletswyddau penodol i helpu cyrff cyhoeddus yng Nghymru i gyfarfod â'r ddyletswydd gyffredinol. Mae'r dyletswyddau penodol hyn yn cynnwys gofyniad i ddatblygu a chyhoeddi **amcanion cydraddoldeb** a **Chynlluniau Cydraddoldeb Strategol** o leiaf unwaith bob pedair blynedd. Hefyd, rhaid cynhyrchu **adroddiadau blynyddol ar gydraddoldeb** erbyn 31 Mawrth bob blwyddyn. Mae'r adroddiadau hyn yn dangos sut yr ydym wedi cwrdd gyda'n dyletswyddau cyffredinol a phenodol o ran cydraddoldeb.

DRAFT

Ein Cyngor

Strwythur Gwleidyddol – Mae trigolion Ynys Môn yn cael eu cynrychioli gan 30 o aelodau etholedig (a elwir hefyd yn Gynghorwyr). Prif gorff gwneud penderfyniadau'r Cyngor yw Pwyllgor Gwaith o naw aelod, a gadeirir gan Arweinydd y Cyngor. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn atebol dros ei benderfyniadau i ddau Bwyllgor Sgriwtini. Ceir rhagor o wybodaeth am drefniadau gwleidyddol y Cyngor, gan gynnwys manylion am ein pwyllgorau a dyddiadau cyfarfodydd, ar wefan y Cyngor.

Strwythur Rheoli – Daeth strwythur rheoli strategol newydd i rym ym mis Awst 2019, gydag Uwch Dîm Arweinyddiaeth sy'n cynnwys y Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr a phum Cyfarwyddwr sydd â chyfrifoldeb am:

- Busnes y Cyngor
- Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
- Lle a Llesiant Cymunedol
- Adnoddau
- Gwasanaethau Cymdeithasol

Mae pedwar Pennaeth Gwasanaeth yn gyfrifol am:

- Plant a Theuluoedd
- Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
- Tai
- Trawsnewid ac Adnoddau Dynol

Blaenoriaethau'r Cyngor

Cynllun y Cyngor 2017-2022

Nod y Cyngor, fel y nodir yn ein Cynllun y Cyngor, yw y byddwn yn gweithio tuag at Ynys Môn sy'n iach ac yn llewyrchus ble gall teuluoedd ffynnu. Er mwyn diwallu'r nod hwn, amcanion y Cyngor ar gyfer 2017-2022 yw:

(1) Sicrhau y gall pobl Ynys Môn ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir.
(2) Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus er mwyn eu cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib.
(3) Gweithio mewn partneriaeth gyda'n cymunedau i'w galluogi i ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau wrth warchod ein hamgylchedd naturiol.

Mae'r Cyngor hefyd yn cyhoeddi:

- **Dogfen Gyflawni Flynyddol** sy'n rhoi sylw i'r gwaith a wneir gennym i wireddu'r targedau a nodir yng Nghynllun y Cyngor

- **Adroddiad Perfformiad Blynyddol** sy'n edrych ar berfformiad yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf yn erbyn y gwelliannau a'r blaenoriaethau a nodir yn y Ddogfen Gyflawni Flynyddol ar gyfer yr un flwyddyn.

Cynllun Llesiant Ynys Môn a Gwynedd 2018

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi sefydlu Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) i sicrhau fod cyrff cyhoeddus yn cydweithio i greu gwell dyfodol i bobl Cymru. Hefyd, roedd y Ddeddf yn gosod cyfrifoldeb ar y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus i gyhoeddi Cynlluniau Llesiant yn amlinellu sut roeddent yn bwriadu gwella llesiant trigolion yr ardal. Mae Cynllun Llesiant Ynys Môn a Gwynedd wedi'i seilio ar ddau amcan, gyda chwech o flaenoriaethau y bydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn canolbwyntio arnynt i wireddu'r amcanion hyn:

(1) Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus yn y tymor hir
- Yr iaith Gymraeg
- Cartrefi ar gyfer pobl leol
- Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau
- Effaith newid hinsawdd ar lesiant ein cymunedau

(2) Trigolion sydd yn iach ac yn annibynnol gyda safon bywyd da
- Iechyd a gofal oedolion
- Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc.

Bydd yr amcanion a'r blaenoriaethau uchod yn cyfrannu tuag at daclo anghydraddoldeb ac anfantais er mwyn cau'r bwlch rhwng y cymunedau mwyaf breintiedig a'r rhai difreintiedig.

Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024

Hwn yw trydydd Cynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor ac mae'n dangos ein hymrwymiad parhaus i gydraddoldeb. Mae'n nodi ein hamcanion cydraddoldeb strategol, ein rhesymau dros eu dewis a sut rydym yn bwriadu eu cyflawni.

Er mwyn dangos ein hymrwymiad i brif ffrydio cydraddoldeb o fewn y Cyngor ac yn unol â'n ymagwedd 'Un Cyngor' tuag at ddarparu gwasanaethau, rydym wedi ceisio cynnal cysylltiadau agos rhwng y Cynllun hwn a **Chynllun y Cyngor 2017-2022**, sydd yn llywio'r broses gwneud penderfyniadau ar bob lefel yn y Cyngor.

Ein Staff

Gwybodaeth am gyflogaeth a gwahaniaeth rhwng cyflogau

Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i'r egwyddor o gyfle cyfartal a thrin pob aelod o staff yn gyfartal. Mae ganddo bolisi clir o dalu tâl cyfartal i weithwyr am yr un gwaith, neu waith cyfatebol, ac mae'n arfarnu swyddi a graddfeydd cyflog yn ôl yr angen er mwyn sicrhau strwythur teg.

Mae'r Cyngor yn ymdrechu'n barhaus i gasglu gwybodaeth gywir am y gwahanol nodweddion gwarchodedig. Er bod hawl unigolion i beidio â datgelu gwybodaeth bersonol yn cael ei dderbyn, mae angen darlun mwy cyflawn i'n helpu i nodi unrhyw anghyfartaledd rhwng pobl sydd â gwahanol nodweddion. Yn 2018, cyflwynodd yr Awdurdod nifer o newidiadau yn y ffordd y mae'n casglu data, mewn ymgais i gael mwy o ddata am staff presennol a gychwynnodd eu swyddi cyn i'r system hunanwasanaeth gael ei chyflwyno.

Byddwn yn parhau i roi sylw i hyn trwy'r gweithredoedd yr ydym wedi eu nodi dan amcan cydraddoldeb 2 – Byddwn yn cymryd camau i sicrhau ein bod yn gyflogwr teg ac yn lleihau'r bwlch cyflog (tudalen 19).

Mae'r wybodaeth gyflogaeth sydd ar gael i'r Cyngor ar hyn o bryd, gan gynnwys adroddiad Bwlch Cyflog Rhwng y Rhywiau 2019, yn cael ei amlinellu yn ein Hadroddiad Cydraddoldeb Blynyddol am 2018/19.

Hyrwyddo gwybodaeth a dealltwriaeth ymysg ein gweithlu

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddarparu cyfleoedd i staff ddysgu a datblygu er mwyn eu galluogi i berfformio i'w llawn botensial. Rydym hefyd yn cydnabod pwysigrwydd bod pobl ar draws y Cyngor yn gwybod am y dyletswyddau cydraddoldeb cyffredinol a phenodol. Rydym wedi mynd i'r afael â hyn trwy ein maes blaenoriaeth 'mae rhaglen hyfforddiant staff yn ei lle i sicrhau bod gan y staff iawn y sgiliau iawn i ddarparu gwelliannau cydraddoldeb' (Blaenoriaeth 8.1 – tudalen 38).

DRAFT

Gwybodaeth Berthnasol am Gydraddoldeb

Mae’r Cyngor yn cyhoeddi gwybodaeth berthnasol am gydraddoldeb o fewn ystod eang o gynlluniau a strategaethau corfforaethol a gwasanaeth, sydd ar gael ar ein gwefan. Mae copïau papur neu gopïau mewn fformatau eraill ar gael hefyd ar gais – defnyddiwch y manylion cysylltu ar dudalen 2 i gysylltu â ni.

Gellir gweld gwybodaeth cydraddoldeb perthnasol o dan pob amcan cydraddoldeb yn y Cynllun hwn, yn ogystal â’r data rhanbarthol ac adroddiad tystiolaeth – Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru (gweler yr adran ar ymgysylltu, ymgynghori a chasglu tystiolaeth ar y dudalen nesaf am ragor o fanylion).

Mae’n rhaid i gasglu gwybodaeth berthnasol fod yn broses barhaus. Byddwn yn parhau i wneud hyn trwy ymgysylltu lle bynnag y bydd yn bosibl er mwyn cael gwell dealltwriaeth o faint, natur a chymhlethdod yr holl grwpiau gwarchodedig yn Ynys Môn.

Rhoddir gwybodaeth allweddol am boblogaeth Ynys Môn isod.

- Yn ôl yr amcangyfrifon ar 30 Mehefin 2018, roedd poblogaeth Ynys Môn yn 69,961.

- Yn y pum mlynedd diwethaf, gwelwyd gostyngiad o 0.3% (180 o bobl) ym mhoblogaeth Ynys Môn.

Ar 30 Mehefin 2018:

- Roedd 49.2% yn wrywaidd a 50.8% yn fenywaidd.

- Roedd 25.7% dros 65, o gymharu â 20.8% ar draws Cymru.

- Roedd 17.2% yn blant 0-15 oed, o gymharu â 17.9% ar draws Cymru.

Yn ôl Cyfrifiad 2011:

- Roedd 98.2% yn wyn o gymharu â 95.6% ar draws Cymru

- Roedd 0.7% yn perthyn i grŵp ethnig cymysg/aml-ethnig, o gymharu â 1.0% ar draws Cymru

- Roedd 0.7% yn Asiaidd/Asiaidd Prydeinig, o gymharu â 2.3% ar draws Cymru

- Roedd 0.1% yn Ddu/Affricanaidd/Caribïaidd/Du Prydeinig, o gymharu â 0.6% ar draws Cymru

- Roedd 0.3% o grŵp ethnig arall, o gymharu â 0.5% ar draws Cymru

- Roedd 57.2% o bobl yn gallu siarad Cymraeg, o gymharu â 19.0% ar draws Cymru.

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegol Gwladol (Infobase Cymru).

DRAFT

Ymgysylltu, ymgynghori a chasglu tystiolaeth

Er mwyn datblygu'r Cynllun hwn a dewis amcanion cydraddoldeb a blaenoriaethau newydd, mae'r Cyngor wedi rhoi sylw dyledus i wybodaeth berthnasol a gasglwyd o nifer o wahanol ffynonellau, gan gynnwys:

- Digwyddiad ymgysylltu rhanbarthol a gynhaliwyd ar 28 Mai 2018 gan Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru (y Rhwydwaith*)

- Gweithdy swyddogion y Rhwydwaith a gynhaliwyd ar 7 Mehefin 2019 i adolygu'r amcanion cydraddoldeb rhanbarthol – gweler 'cydweithio' ar dudalen 13 am fwy o fanylion

*Grŵp o swyddogion cydraddoldeb yw'r Rhwydwaith, o'r chwe Awdurdod Lleol yng Ngogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru, Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru, Awdurdod y Parc Cenedlaethol, Heddlu Gogledd Cymru a Swyddfa'r Comisiynydd Heddlu a Throsedd. Mae'r grŵp wedi bod yn cydweithio ers 2010 pan ddaeth y Ddeddf Cyfraddoldeb i rym.

- Ymgysylltu lleol yn ystod cyfarfod o'r Rhwydwaith Llesiant a gynhaliwyd gan Medrwn Môn ar 25 Medi 2019

- Dadansoddiad o ddata lleol a rhanbarthol, gan gynnwys *A yw Cymru'n Decach? 2018* ac adroddiad data a thystiolaeth ranbarthol - *Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru*.

Comisiynwyd yr adroddiad *Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru* gan rwydwaith Swyddogion Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gogledd Cymru er mwyn cael dealltwriaeth fwy trylwyr o ddata cydraddoldeb ar lefel leol. Mae'n ychwanegu at y data a'r canfyddiadau yn "A yw Cymru'n Decach?" ac yn canolbwyntio ar wybodaeth fwy manwl sydd ar gael ar lefel Gogledd Cymru ac ar lefel mwy lleol, os yw ar gael.

Fe rannwyd ein hamcanion drafft gydag aelodau Rhwydwaith Llesiant Ynys Môn, ynghyd â rhanddeiliad eraill, am sylwadau. I'r dyfodol, y gobaith yw adeiladu ar y model ymgysylltu hwn er mwyn cael gwell dealltwriaeth o anghenion lleol.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Hyrwyddo cydraddoldeb

Mae'r paragraffau a ganlyn yn rhoi rhai enghreifftiau o faterion a godwyd yn ystod ein gweithgareddau ymgysylltu lleol yn ddiweddar a'r hyn yr oeddem eisoes yn ei wneud i hyrwyddo cydraddoldeb yn y meysydd hyn:

Amlygwyd pwysigrwydd **cludiant hygyrch** i'r rhai sydd â nam corfforol neu nam ar y synhwyrau yn ystod yr ymgysylltu rhanbarthol a lleol. Mae'r Cyngor, ei bartneriaid a grwpiau cymunedol yn cynnig gwasanaethau cludiant gyda chymorth ar draws Ynys Môn. Mae enghreifftiau'n cynnwys:

- Cludiant Cymunedol Môn – maent yn darparu cludiant ar gyfer pobl anabl na allant ddefnyddio cludiant cyhoeddus
- Y Groes Goch Brydeinig – maent yn darparu cludiant a gwasanaeth i gynorthwyo pobl na allant ddefnyddio cludiant cyhoeddus confensiynol
- Medrwn Môn – maent yn gweithredu Car Linc Môn, cynllun cludiant cymdeithasol gwirfoddol ar gyfer teithiau hanfodol
- Cynlluniau Tro Da – cynlluniau cludiant cymunedol lleol sy'n cael eu rhedeg gan wirfoddolwyr sydd yn defnyddio eu ceir eu hunain i gludo pobl nad oes ganddynt gludiant arall ar deithiau byr a chanolig

Mae 'Cyfeiriadur Cludiant Cymunedol Môn' defnyddiol ar gael ar wefan Medrwn Môn yn https://cy.medrwnmon.org/cyfeiriadur-cludiant-cymunedol

Cafodd yr angen i greu **cyfleoedd gwaith** i bobl sydd ag anawsterau dysgu – a phwysigrwydd canolbwyntio ar sgiliau yn hytrach nag anawsterau'r unigolyn – ei grybwyll yn ystod yr ymgysylltu lleol. Sefydlwyd grŵp prosiect mewnol yn y Cyngor i nodi cyfleoedd addas ac i geisio paru'r cyfleoedd hyn gydag unigolion sydd wedi mynegi diddordeb mewn gwaith gwirfoddol.

Mae'r Cyngor hefyd yn cymryd rhan mewn prosiect ar gyfer pobl ifanc â namau dysgu i'w paratoi ar gyfer gwaith drwy roi ystod o sgiliau trosglwyddadwy iddynt a darparu cyfleoedd profiad gwaith. Mae'r Prosiect SEARCH yn raglen genedlaethol a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr oedd y darparwr GIG cyntaf yng Nghymru i gynnal y prosiect, gyda lleoliadau yn Ysbyty Gwynedd, Bangor. Y nod cyffredinol yw sicrhau swyddi gyda thâl i'r rhai sy'n cwblhau'r prosiect ac mae nifer ohonynt wedi bod yn llwyddiannus.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

DRAFT

Yn lleol tynnwyd ein sylw at bwysigrwydd dod â chymunedau ynghyd er mwyn mynd i'r afael ag unigrwydd ac arwahanrwydd a sicrhau bod pobl yn gwybod am yr help sydd ar gael iddynt. Mae sicrhau bod **hybiau cymunedol** ar gael ar draws yr ynys i gynorthwyo oedolion hŷn i aros yn annibynnol, lleihau arwahanrwydd, aros yn actif a gwella llesiant personol yn flaenoriaeth yng **Nghynllun y Cyngor 2017-2022**. Mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth gyda Medrwn Môn i hwyluso Cynllunio Lle o fewn cymunedau Ynys Môn. Y nod yw galluogi cymunedau i gymryd mwy o gyfrifoldeb a pherchnogaeth o'u hardaloedd eu hunain. Mae cynnydd yn erbyn blaenoriaethau Cynllun y Cyngor wedi'i gynnwys yn ein Hadroddiadau Perfformiad Blynyddol (gweler tudalen 7).

Cafodd yr angen **i ddarparu cefnogaeth addas i ofalwyr** a sicrhau eu bod yn ymwybodol o'r help sydd ar gael iddynt – ei godi ar draws themâu y rhoddwyd sylw iddynt yn ystod gweithgareddau ymgysylltu lleol a rhanbarthol mwy diweddar. Yng Nghyfrifiad 2011 dywedodd ychydig dros 8,000 (12%) o drigolion Ynys Môn eu bod yn darparu gofal yn ddi-dâl bob wythnos.

Mae Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru yn cydnabod bod angen cefnogi gofalwyr yn y rôl hanfodol hon. Mae hyn wedi arwain at sefydlu Grŵp Strategol Gofalwyr Gogledd Cymru sydd wedi datblygu Strategaeth Gofalwyr Gogledd Cymru. Mae'r strategaeth yn cydnabod pwysigrwydd gweithio mewn partneriaeth gyda gofalwyr drwy gydol eu cyswllt gyda gwasanaethau. Yn lleol, sefydlwyd is-grŵp ar gyfer Ynys Môn a Gwynedd i ddatblygu cynllun gweithredu i symud y strategaeth ymlaen.

DRAFT

Asesu effaith

Mae'r Cyngor yn cydnabod y gofyniad statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb a bod cynnal asesiadau cadarn yn ffordd effeithiol o sicrhau bod unrhyw feysydd posib o anghydraddoldeb yn cael eu nodi ac yn cael sylw prydlon.

Cafodd sicrhau ymagwedd gyson ar draws yr awdurdod o ran cwblhau asesiadau effaith (EIA) effeithiol ei nodi fel blaenoriaeth yn ôl yn 2011/12. Drwy gydol yr amser hwn, rydym wedi bod yn datblygu ein trefniadau'n barhaus, gyda'r nod o brif ffrydio'r broses hon i'r gwaith dydd i ddydd a wneir gan y Cyngor. Fodd bynnag, mae lle i wella o hyd o ran sicrhau cysondeb ar draws y Cyngor. Mae blaenoriaeth 8.2 ar dudalen 40 yn nodi'r hyn yr ydym yn bwriadu ei wneud i ddatblygu ein prosesau corfforaethol ymhellach.

Cydweithio

Mae swyddogion Cydraddoldeb yn y chwe Awdurdod Lleol yng Ngogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru, Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru, Awdurdod y Parc Cenedlaethol, Heddlu Gogledd Cymru a Swyddfa Comisiynydd yr Heddlu a Throsedd wedi bod yn rhannu arfer dda ers nifer o flynyddoedd. Yn ystod 2011/12, datblygodd Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru set o amcanion ar y cyd a gytunwyd gan yr holl bartneriaid. Adolygwyd yr amcanion i gyd-fynd â pharatoi Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2016-20 a chynhaliwyd adolygiad pellach yn ddiweddar fel sail i'n Cynlluniau ar gyfer 2020-2024.

O ganlyniad i'r adolygiad diweddar, daeth Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru i'r casgliad bod nifer o'r rhwystrau y mae pobl â nodweddion gwarchodedig yn eu hwynebu yn rhai sy'n bodoli ers tro byd ac wedi hen sefydlu ac fe gymer gryn amser i roi sylw llawn iddynt. Felly, yn fras, mae ein hamcanion newydd yn dilyn yr un themâu ag a ddewiswyd ar gyfer 2016-2020.

Er mwyn sicrhau cysylltiad clir rhwng ein hamcanion rhanbarthol newydd a'r heriau a nodir yn adroddiad y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, 'A yw Cymru'n Decach?' 2018, mae geiriad amcanion Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru ar gyfer 2020-2024 yn seiliedig ar y chwech thema bywyd a nodwyd yn adroddiad y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, sef:

- Addysg
- Gwaith
- Safonau Byw
- Iechyd
- Diogelwch personol a mynediad at gyfiawnder
- Cyfranogiad

Dewiswyd amcan rhanbarthol ychwanegol i fynd i'r afael â chynnig Llywodraeth Cymru i weithredu'r ddyletswydd gymdeithasol-economaidd maes o law.

DRAFT

Ein hamcanion cydraddoldeb ar gyfer 2020-2024

Yn yr un modd â'n dau Gynllun cyntaf, rydym wedi dewis mabwysiadu'r amcanion rhanbarthol yn ogystal ag un amcan lleol ychwanegol i 'wella gweithdrefnau'r Cyngor i sicrhau tegwch i bawb'. Nodir isod ein hamcanion ar gyfer y pedair blynedd nesaf:

Amcan 1: Bydd canlyniadau o ran cyrhaeddiad **addysgol** a llesiant mewn ysgolion yn gwella

Amcan 2: Byddwn yn cymryd camau i sicrhau ein bod yn **gyflogwr teg** ac yn lleihau unrhyw **fwlch mewn cyflogau**

Amcan 3: Byddwn yn cymryd camau i wella **safonau byw** pobl sydd a gwahanol nodweddion gwarchodedig

Amcan 4: Byddwn yn gwella canlyniadau **iechyd, llesiant a gofal cymdeithasol**

Amcan 5: Byddwn yn gwella **diogelwch personol a mynediad at gyfiawnder**

Amcan 6: Byddwn yn cynyddu mynediad at **gyfranogiad** er mwyn gwella amrywiaeth ein **penderfyniadau**

Amcan 7: Byddwn yn datblygu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r **ddyletswydd gymdeithasol-economaidd** (pan fydd canllawiau ar gael) i nodi'r prif feysydd effaith i roi sylw iddynt o dan bob un o'n hamcanion.

Amcan 8: Byddwn yn gwella **gweithdrefnau'r Cyngor** i sicrhau tegwch i bawb

Mae'r tudalennau a ganlyn yn esbonio pa flaenoriaethau rydym wedi'u dewis, pam y'u dewiswyd a sut yr ydym yn bwriadu gweithio tuag at eu cyflawni.

Mae'n bwysig nodi, fodd bynnag, nad yw ein hymrwymiad i gydraddoldeb wedi'i gyfyngu i'r blaenoriaethau sydd yn y Cynllun hwn. Byddwn yn manteisio ar bob cyfle i symud cydraddoldeb ymlaen trwy ein gwaith ar bob lefel yn y Cyngor er mwyn ein cynorthwyo i adeiladu cymdeithas decach i'n holl ddinasyddion.

DRAFT

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Amcan 1: Mae canlyniadau o ran **cyrhaeddiad Addysgol a llesiant mewn ysgolion** yn gwella

Blaenoriaeth 1.1: Byddwn yn lleihau'r **bwlch sydd rhwng y gwahanol grwpiau o ran cyrhaeddiad addysgol**

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Yn ôl *A yw Cymru'n Decach? 2018* , mae bylchau cyrhaeddiad, ar lefel TGAU, yn parhau mewn perthynas â disgyblion sy'n derbyn prydau ysgol am ddim a phlant sydd ag anghenion dysgu ychwanegol.

Mae data ar gyrhaeddiad plant oedran gadael ysgol yng Ngogledd Cymru (*Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru*: adroddiad data a thystiolaeth) yn nodi:

- Yn ôl rhyw, cyflawnodd 58.5% o ferched yng Ngogledd Cymru y Trothwy Cynhwysol Lefel 2[1] o gymharu â 45.9% o fechgyn. Mae canlyniadau ar gyfer 2017/18 yn dangos mai Ynys Môn oedd â'r bwlch mwyaf rhwng y rhywiau yng Ngogledd Cymru, sef 19.2%.

- Yn ôl grŵp economaidd-gymdeithasol, cyflawnodd 57.9% o ddisgyblion Gogledd Cymru nad oeddent yn hawlio Prydau Ysgol Am Ddim (FSM) y Trothwy o gymharu â 27.8% o'r rhai a oedd yn derbyn prydau ysgol am ddim. Ar 23.8%, Ynys Môn oedd â'r bwlch isaf yng Ngogledd Cymru ond mae dael angen ei wella.

Dylid nodi y bydd mesur newydd yn cymryd lle'r Trothwy Cynhwysol Lefel 2 o'r flwyddyn nesaf ymlaen, sef Sgôr 9 wedi'i gapio.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Cynnal perfformiad disgyblion sydd â gofynion dysgu ychwanegol ar lefel TGAU fel nad oes unrhyw fwlch sylweddol mewn cyrhaeddiad addysgol.	Parhaus
Lleihau'r bwlch cyrhaeddiad addysgol rhwng bechgyn a merched sy'n cyflawni Sgôr 9 wedi'i gapio ar adeg gadael ysgol, lle mae'n fwy na 10% a pharhau i fynd i'r afael â'r mater hwn ar draws pob ysgol.	Parhaus
Gweithredu cynlluniau i leihau'r gwahaniaeth ym mherfformiad disgyblion sy'n derbyn prydau ysgol am ddim a'r rhai nad ydynt.	Parhaus trwy ddefnyddio cyllid Grant Datblygu Disgyblion yn effeithiol ar lefel ysgol unigol.

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Oed (gan gynnwys plant a phobl ifanc o gefndiroedd difreintiedig), Anabledd, Rhyw.

[1] Mae Trothwy Cynhwysol Lefel 2 yn golygu 5 TGAU graddfa A* - C yn cynnwys Saesneg neu Gymraeg iaith gyntaf a Mathemateg neu gymwyster cyfatebol.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Camau wedi'u cymryd i fynd i'r afael â'r bylchau mewn cyrhaeddiad addysgol rhwng gwahanol grwpiau gwarchodedig, gan gynnwys bylchau sy'n codi oherwydd anfantais economaidd-gymdeithasol.

Gwasanaeth Arweiniol: Dysgu (gyda chefnogaeth gan y Gwasanaethau Cymdeithasol

DRAFFT

Amcan 1: Mae canlyniadau o ran **cyrhaeddiad Addysgol a llesiant mewn ysgolion yn** gwella

Blaenoriaeth 1.2: Byddwn yn lleihau **bwlio yn seiliedig ar hunaniaeth mewn addysg**

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Yn ôl *A yw Cymru'n Decach? 2018*, mae'r rheini sydd ag anghenion arbennig neu anabledd, disgyblion lesbiaidd, hoyw, deurywiol a thrawsrywiol (LHDT) a'r rheini o leiafrif ethnig neu gefndir crefyddol mewn perygl penodol o gael eu bwlio; mae seiberfwlio hefyd ar gynnydd.

Roedd bwlio ar sail hunaniaeth yn nodwedd amlwg iawn yn ystod ymgysylltiad ar lefel ranbarthol a lleol ac mae hyn wedi bod yn wir ers ein Cynllun cyntaf yn 2012. Yn rhanbarthol, pryder a godwyd yn gyffredinol oedd nad oedd ysgolion efallai'n ymwybodol o dueddiadau diweddar ac efallai nad oes ganddynt yr adnoddau i nodi a mynd i'r afael â phroblemau. Yn lleol, dywedwyd wrthym fod bwlio ar-lein yn broblem benodol a bod bwlio hefyd yn digwydd i blant ifanc iawn, ond nid yw bob amser yn cael ei gydnabod felly.

Yn ein Cynlluniau blaenorol, dywedasom y byddem yn datblygu gweithgareddau gwrth-fwlio yn seiliedig ar ganllaw gwrth-fwlio Llywodraeth Cymru yn 2011, *Parchu Eraill* , ac adroddiad 2014 Estyn, *Gweithredu ar Fwlio.* Fodd bynnag, mae'n amlwg bod y broblem yn bell o fod wedi'i datrys. Yn ddiweddar, cafodd canllawiau Llywodraeth Cymru i herio bwlio mewn ysgolion, *Parchu Eraill,* eu diwygio ac mae'r canllawiau newydd – *Hawliau, Parch, Cydraddoldeb* – ar gael ers 6 Tachwedd 2019.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd
Cynorthwyo ysgolion i weithredu argymhellion canllawiau Llywodraeth Cymru, *Hawliau, Parch, Cydraddoldeb.*	Parhaus
Cylchredeg gwybodaeth i ysgolion yn ystod Wythnos Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb Cymru Gyfan a gynhelir yn flynyddol.	Bob blwyddyn – mis Hydref

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Pob nodwedd.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mae'r Cyngor wedi cael sicrwydd bod ysgolion yn gallu dangos eu bod yn cymryd camau i herio bwlio a throseddau casineb, mynd i'r afael ag ymddygiad annerbyniol a gwella llesiant.

Gwasanaeth Arweiniol: Dysgu (gyda chefnogaeth gan y Gwasanaethau Cymdeithasol)

Amcan 2: Byddwn yn cymryd camau i sicrhau ein bod yn **gyflogwr teg a'n bod yn lleihau bylchau o ran cyflogau**

Blaenoriaeth 2.1: Byddwn yn nodi a mynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran **prosesau recriwtio, cadw staff, hyfforddiant a dyrchafiadau.**

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i sicrhau nad oes unrhyw ymgeisydd am swydd na gweithwyr a gyflogir yn derbyn triniaeth llai ffafriol ar sail unrhyw nodwedd a ddiogelir na'u bod dan anfantais ychwaith oherwydd amodau neu ofynion nad oes modd eu cyfiawnhau. Rydym yn cydnabod fod glynu wrth ein polisïau a'n harferion cyflogaeth yn gwneud y defnydd gorau o unigolion er budd gorau'r sefydliad a gweithwyr.

Un enghraifft yw ein polisi ynghylch yr hawl i wneud cais i weithio'n hyblyg. Cafodd hyn ei nodi fel blaenoriaeth o'r cychwyn cyntaf yn ein Cynlluniau blaenorol ac atgyfnerthwyd ei bwysigrwydd yn ystod ein sesiwn ymgysylltu leol yn ddiweddar, pan ddywedwyd wrthym fod trefniadau gweithio hyblyg yn hanfodol i chwalu'r hyn sy'n rhwystro pobl rhag cael gwaith.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Ymdrechu'n barhaus i ddatblygu strategaethau pellach i gynorthwyo staff i weithio'n hyblyg a pholisïau eraill sy'n gyfeillgar i deuluoedd.	Parhaus

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Pob nodwedd.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mae patrymau gwaith gweithwyr, ble bynnag y mae hynny'n bosibl, yn cael eu haddasu i'w cynorthwyo i gyfuno gwaith a blaenoriaethau eraill tra'n rhoi i'r Cyngor yr hyblygrwydd i ddarparu gwasanaeth sy'n fwy integredig ac ymatebol.

Gwasanaeth Arweiniol: Trawsnewid Corfforaethol – Adnoddau Dynol.

DRAFT

Amcan 2: Byddwn yn cymryd camau i sicrhau ein bod yn **gyflogwr teg a'n bod yn lleihau bylchau o ran cyflogau**

Blaenoriaeth 2.2: Byddwn yn nodi a mynd i'r afael ag unrhyw **fylchau cyflog rhwng pobl â nodweddion gwarchodedig gwahanol**

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r egwyddor o gyfleoedd cyfartal a thriniaeth gyfartal i'r holl weithwyr. Mae ganddo bolisi clir o dalu'r un cyflog i weithwyr am yr un gwaith neu waith cyfatebol ac mae'n gwerthuso rolau swyddi a graddfeydd cyflog fel sy'n angenrheidiol er mwyn sicrhau strwythur teg.

O ran y bwlch cyflog **rhwng y rhywiau** , roedd bwlch cyflog rhyw cymedrig y Cyngor o 10.2% yn 2018 yn welliant o gymharu â 2017 (12.7%) ac roedd yn is na chyfartaledd y DU ar gyfer yr economi gyfan, sef 17.1% (SYG 2018). Mae'r Cyngor yn parhau i fod yn ymrwymedig i leihau'r bwlch hwn a bydd yn parhau i adrodd yn flynyddol ar yr hyn y mae'n ei wneud i leihau'r bwlch cyflog rhwng y rhywiau ac unrhyw gynnydd pellach.

Mae'r Cyngor yn ymdrechu'n gyson i gasglu gwybodaeth gywir sy'n ymwneud â **gwahanol nodweddion gwarchodedig**. Tra'n derbyn hawliau unigolion i beidio â datgelu gwybodaeth bersonol, mae angen darlun llawnach i'n helpu i nodi unrhyw anghydraddoldebau rhwng pobl â nodweddion gwahanol. Rydym eisoes wedi nodi ar dudalen 8 ein bod eisoes wedi cyflwyno newidiadau i fynd i'r afael â'r mater hwn. Byddwn yn parhau i weithio tuag at gael gwybodaeth fwy cyflawn er mwyn gwella ein dealltwriaeth o'n staff ar sail y dystiolaeth a gasglwyd.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Parhau i annog mwy o staff i ddarparu gwybodaeth bersonol fel y gall yr Awdurdod gael darlun mwy cyflawn o'r nifer o weithwyr y Cyngor fesul nodwedd a ddiogelir.	Parhaus.
Dadansoddi'r data gweithlu blwyddyn ar ôl blwyddyn a darparu adroddiadau blynyddol yn cynnwys y wybodaeth a ddadansoddwyd.	Rhaid i adroddiadau ar fylchau cyflog rhwng y rhywiau a gwybodaeth ynghylch cyflogaeth gael eu cyhoeddi erbyn 31 Mawrth bob blwyddyn (gan adrodd ar ddata fel yr oedd ar 31 Mawrth y flwyddyn flaenorol).

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Pob nodwedd.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mae'r Cyngor fel mater o drefn yn casglu ac yn defnyddio data monitro gweithwyr o ran yr holl grwpiau gwarchodedig er mwyn nodi a lleihau bylchau rhwng cyflogau ac unrhyw anghydraddoldebau eraill.

Gwasanaeth Arweiniol: Trawsnewid Corfforaethol – Adnoddau Dynol.

DRAFFT

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Amcan 3: Byddwn yn gweithredu i wella **safonau byw** pobl â nodweddion gwarchodedig gwahanol

Blaenoriaeth 3.1: Byddwn yn gwella **mynediad ffisegol at wasanaethau, trafnidiaeth, yr amgylchedd adeiledig a mannau agored**

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Nodwyd gwella mynediad ffisegol fel blaenoriaeth yn ôl yn 2011/12, pan wnaethom ddatblygu ein Cynllun cyntaf. Mae pwysigrwydd **trafnidiaeth gyhoeddus hygyrch** yn benodol wedi bod yn nodwedd amlwg mewn gweithgareddau ymgysylltu o'r cychwyn cyntaf a phwysleisiwyd yr angen am welliannau eto yn ystod ein gweithgareddau ymgysylltu rhanbarthol a lleol diweddaraf. Roedd yr angen am **gyrbinau isel** hefyd wedi'i nodi fel blaenoriaeth yn y gorffennol ac fe'i codwyd eto yn ein digwyddiad ymgysylltu lleol.

Er ein bod wedi gwneud gwelliannau yn y meysydd a nodwyd uchod, mae mwy i'w wneud o hyd. Roedd 187 o gyrbinau isel a hygyrch ar gael yn Medi 2015, o'i gymharu â 169 ar adeg datblygu ein Cynllun cyntaf yn 2011/12. Fodd bynnag, ychydig iawn o newidiadau a gynlluniwyd a wnaed i arosfannau bysus ers 2015 a hynny oherwydd cyfyngiadau ariannol a phrinder grantiau.

Yn ogystal â gwneud popeth o fewn ein gallu i wneud gwelliannau pellach, mae angen i ni hefyd sicrhau bod cyn lleied o rwystrau â phosibl. Nid yw gyrwyr sy'n defnyddio'r palmant i barcio neu sy'n parcio yn ymyl mannau croesi yn sylweddoli'r effaith y gall y ffaith bod eu cerbyd yn rhwystro'r llwybr troed ei chael. Yn aml nid oes digon o le i gerddwyr fynd heibio ac fe'u gorfodir i gerdded allan i'r ffordd. Mae hyn yn rhoi pobl ddall a rhannol ddall yn enwedig mewn mwy o berygl oherwydd traffig.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Parhau, lle mae hynny'n bosibl, i wella arosfannau bysus ar yr ynys i'w gwneud yn hygyrch.	Parhaus - bydd gwaith yn cael ei wneud fel rhan o gynlluniau adnewyddu troedffyrdd a wneir gan y Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a thrwy ddefnyddio unrhyw arian grant newydd a dderbynnir.
Parhau i ddarparu cyrbinau isel a chyfleusterau croesi cyffyrddol addas fel rhan o gynlluniau gwella troedffyrdd.	
Ymateb fel y bo'n briodol i gwynion a dderbynnir gan aelodau o'r cyhoedd trwy ddefnyddio ein pwerau o dan ddeddfwriaeth rheoli traffig i gadw palmentydd a chroesfannau yn glir rhag rhwystrau a achosir gan geir wedi'u parcio.	Mewn ymateb i unrhyw gwynion penodol a dderbynnir.

Pa nodweddion gwarchodedig y mae hyn effeithio arnynt?

Oed; Anabledd; Beichiogrwydd a Mamolaeth.

Mae cyrbinau isel ac arosfannau bysus hygyrch nid yn unig yn hanfodol i ddefnyddwyr cadeiriau olwyn a sgwteri symudedd, ond hefyd yn ddefnyddiol ar gyfer croestoriad eang o bobl, o rieni â phramiau i bobl hŷn a thwristiaid â bagiau trwm.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mae nifer yr arosfannau bysus hygyrch, cyrbinau isel addas a chyfleusterau croesi cyffyrddol ar yr ynys yn cynyddu.

Mae cwynion a dderbynnir ynghylch cerbydau sydd wedi'u parcio ar balmentydd neu ger mannau croesi yn cael sylw ac yn cael eu datrys, lle bynnag y mae hynny'n bosibl.

Gwasanaeth Arweiniol: Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo – Traffic a Pharcio.

DRAFFT

Amcan 3: Byddwn yn gweithredu i wella **safonau byw** pobl â nodweddion gwarchodedig gwahanol

Blaenoriaeth 3.2: Byddwn yn parhau i weithio tuag at sicrhau **cartrefi mwy addas a fforddiadwy** yn y llefydd iawn i gwrdd ag anghenion lleol

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Yn ôl *A yw Cymru'n Decach? 2018* , mae pobl anabl yng Nghymru yn wynebu prinder cartrefi hygyrch y mae modd eu haddasu ac oedi hir wrth wneud cartrefi presennol yn hygyrch.

Y Cyngor yw'r landlord cymdeithasol mwyaf yn Ynys Môn. Ar ddiwedd mis Ionawr 2019, roedd 4,733 uned o dai cymdeithasol yn Ynys Môn, ac o'r rheiny, roedd 3,819 yn eiddo i'r Cyngor ac yn cael eu rheoli ganddo. Dros oes y Cynllun Busnes, bwriedir i'r stoc gynyddu i dros 5,000 o unedau.

Mae Strategaeth Dai'r Cyngor yn nodi amcanion y Cyngor sy'n ymwneud â phob tŷ ar yr ynys, er mwyn sicrhau bod anghenion tai a nodwyd yn cael eu diwallu yn y ffordd orau ac er mwyn sicrhau safonau tai uchel i'r holl ddinasyddion. Mae Cynllun Busnes y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) yn ffordd bwysig o gyflawni'r amcanion cyffredinol hyn ac mae'n cynnwys addasu cartrefi i wella annibyniaeth ac ansawdd bywyd pobl.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Parhau i asesu eiddo presennol y Cyngor ac eiddo landlordiaid cymdeithasol cofrestredig er mwyn sicrhau eu bod yn hygyrch i bobl anabl.	Yn mynd rhagddo - datblygiad parhaus.
Parhau i fuddsoddi mewn mân waith addasu a gwaith addasu mawr ar gyfer eiddo cyngor - tai cymdeithasol - trwy'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Yn unol â Chynllun Busnes y CRT a chyllideb flynyddol y CRT.
Parhau i fonitro lefelau perfformiad o ran y nifer o ddiwrnodau a gymerir i gwblhau Ceisiadau Grant Cyfleusterau i'r Anabl ar gyfer gwelliant parhaus.	Chwarterol

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Pob nodwedd, ond Anabledd ac Oed yn benodol. Bydd y ddyletswydd gymdeithasol-economaidd hefyd yn berthnasol yma.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mwy o gartrefi o ansawdd uchel sy'n diwallu anghenion ein trigolion.

Gwasanaeth Arweiniol: Tai (gyda chefnogaeth gan y Gwasanaethau Cymdeithasol)

DRAFT

Amcan 4: Byddwn yn gwella canlyniadau o ran **iechyd, llesiant a gofal cymdeithasol**

Blaenoriaeth 4.1: Byddwn yn cynyddu'r nifer o bobl ym mhob sector o'r gymuned, yn enwedig pobl nad ydynt yn cael eu cynrychioli'n llawn, sy'n dewis **ffyrdd iach o fyw.**

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Nodwyd hyrwyddo ffyrdd iach o fyw fel blaenoriaeth o'r dechrau yn 2011/12. Trwy gydol yr amser hwn, mae cynlluniau wedi bod ar waith yn Ynys Môn i annog grwpiau penodol i ddod yn fwy actif. Amlinellwyd cyflawniadau dros yr wyth mlynedd diwethaf yn ein hadroddiadau cydraddoldeb blynyddol ond mae mwy i'w wneud o hyd. Byddwn yn parhau i annog ein cymunedau i ddod yn fwy egnïol fel rhan o ystod eang o fentrau cyfredol a newydd. Amlinellir dwy enghraifft o'n mentrau cyfredol isod:

Nod y Rhaglen **Datblygu Insport** , dan arweiniad Chwaraeon Anabledd Cymru, yw hwyluso a sicrhau newid diwylliannol o ran agwedd, dull gweithredu a darparu gweithgareddau corfforol (gan gynnwys chwaraeon) a chyfleoedd ehangach i bobl anabl. Mae Ynys Môn wedi cyflawni safon arian Insport ac mae'n gweithio tuag at y safon aur. Rôl awdurdod lleol ar y lefel aur yw sicrhau ei fod yn naturiol yn meddwl am bobl anabl wrth baratoi a chynllunio, cyflawni a gweithredu, ac adolygu a mireinio. Hyd yma, nid oes yr un awdurdod yng Nghymru wedi cyflawni'r safon aur. Trwy gydol ein taith tuag at y safon aur, mae'n hanfodol bod pawb yn gweithio gyda'i gilydd - hamdden, addysg, iechyd, gwasanaethau cymdeithasol, ein cymunedau ac elusennau lleol - i gynnig darpariaeth ac agwedd sy'n cyfleu bod unrhyw beth yn bosibl i drigolion (neu ymwelwyr) anabl yn Ynys Môn. Er mwyn i ni ddatblygu gwasanaethau, bydd arolwg yn cael ei ddefnyddio i ymgynghori â'n preswylwyr ar Ynys Môn. Trwy wneud hyn, byddwn yn gallu nodi lle mae angen cefnogaeth i gynnig mwy o gyfleoedd.

Mae'r **Cynllun Cyfeirio Ymarfer Corff Cenedlaethol** (NERS) yn gynllun a ariennir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru ac mae wedi bod yn cael ei ddatblygu ers 2007. Mae'r Cynllun yn targedu cleientiaid 16 oed a hŷn sydd â chlefyd cronig, neu sydd mewn perygl o ddatblygu clefyd o'r fath. Byddwn yn parhau i gynnig Cynllun Cyfeirio Ynys Môn a byddwn yn gweithio tuag at gyflawni targedau cenedlaethol NERS.

Yn ein Hadroddiadau Cydraddoldeb Blynyddol, byddwn yn adrodd ar gynnydd yn erbyn y mentrau uchod yn ogystal ag unrhyw ddatblygiadau newydd eraill.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Symud ymlaen i sicrhau Dyfarniad Aur Insport	Ebrill 2021
Parhau i gynnig Cynllun Cyfeirio Ynys Môn, gan weithio tuag at y targedau NERS cenedlaethol isod:	Parhaus

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
- Canran y cleientiaid NERS sy'n cwblhau'r rhaglen ymarfer corff (50% ac uwch) - Canran y cleientiaid NERS y mae eu hiechyd wedi gwella ar ôl cwblhau'r rhaglen ymarfer corff (80% ac uwch)	

Pa nodweddion gwarchodedig y mae hyn effeithio arnynt?

Oed; Anabledd.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mwy o gyfleoedd ar gael a phobl o bob sector o'r gymuned, yn enwedig y rheiny grwpiau hynny nad ydynt yn cael eu cynrychioli'n llawn, yn dewis ffyrdd iach o fyw drwy fod yn fwy actif.

Gwasanaeth Arweiniol: Rheoleiddio a Datblygu Economaidd – Hamdden (gyda chefnogaeth gan y Gwasanaethau Cymdeithasol)

DRAFT

Amcan 4: Byddwn yn gwella canlyniadau o ran **iechyd, llesiant a gofal cymdeithasol**

Blaenoriaeth 4.2: Byddwn yn creu’r amodau i unigolion wella eu **hiechyd a’u llesiant**

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Rydym yn cydnabod pwysigrwydd sicrhau bod gan bawb fynediad amserol at ofal iechyd a gwybodaeth am iechyd heb wahaniaethu a bod llesiant meddyliol yr un mor bwysig â llesiant corfforol.

Yn ôl *A yw Cymru’n Decach? 2018* (EHRC) , nid yw canlyniadau iechyd ymhlith y grwpiau mwyaf agored i niwed yn ddigon da. Mae'r adroddiad yn argymell y dylai Llywodraeth Cymru gynyddu cyfraddau derbyn a lleihau’r amrywiadau o ranbarth i ranbarth o ran y bobl ag anableddau dysgu sy’n manteisio ar eu hawl i gael gwiriad iechyd blynyddol. Yn lleol, dywedwyd wrthym yn ystod ymgysylltiad yn ddiweddar, mai dim ond tua 20% oedd yn derbyn archwiliadau iechyd blynyddol yn Ynys Môn. Felly mae'n bwysig bod gwaith yn cael ei wneud i godi ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth hwn.

Yn ystod yr ymgysylltu wrth baratoi ein Cynllun blaenorol bedair blynedd yn ôl, dywedwyd wrthym y dylai pobl allu mynegi eu hunain yn yr iaith y maent fwyaf hyderus ynddi er mwyn osgoi unrhyw gamddealltwriaeth. Codwyd hyn eto yn ddiweddar yn ein digwyddiad ymgysylltu lleol, gan gyfeirio'n benodol at blant ifanc a phobl â namau gwybyddol sydd â’r Gymraeg yn iaith gyntaf iddynt. Mae'r cynnig rhagweithiol o wasanaethau iaith Gymraeg eisoes yn cael ei weithredu trwy'r Cyngor fel rhan o'i ymrwymiad i gydymffurfio â'i Safonau Iaith Gymraeg (gweler tudalen 5) mae safon benodol y mae'n rhaid ei chyrraedd pan fydd cyfarfodydd yn gysylltiedig â llesiant unigolyn. Yn ogystal, fel y nodwyd yn ein Cynllun blaenorol, mae'r Gwasanaethau Cymdeithasol hefyd yn gweithio’n unol â ' *Mwy na Geiriau'* sy'n fframwaith strategol a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol.

Sut rydym ni’n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Gweithio mewn partneriaeth gyda darparwyr iechyd sylfaenol yn Ynys Môn fel rhan o gynllun peilot i godi ymwybyddiaeth o’r gwasanaeth gwiriad iechyd blynyddol ar gyfer pobl a chanddynt namau dysgu.	Yn unol â chynllun gweithredu’r cynllun peilot
Parhau i hyrwyddo’r cynnig rhagweithiol o wasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg.	Parhaus

Pa nodweddion gwarchodedig y mae hyn yn effeithio arnynt?

Oed, Anabledd.

Sut dylai llwyddiant edrych?

- Cynnydd yn nifer y bobl â namau dysgu sy’n manteisio ar y cynnig i gael gwiriad iechyd blynyddol.
- Bod yr holl unigolion sy’n cysylltu â’r Cyngor yn cael cynnig gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg.

Gwasanaeth arweiniol: Gwasanaethau Cymdeithasol.

DRAFFT

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Amcan 5: Byddwn yn gwella **diogelwch personol a mynediad i gyfiawnder**

Blaenoriaeth 5.1: Byddwn yn cynyddu nifer y troseddau casineb ac aflonyddu sy'n cael eu riportio a chymryd camau i **leihau achosion o droseddau casineb ac aflonyddu,** yn cynnwys camdriniaeth a bwlio ar-lein.

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Yn ôl *A Yw Cymru'n Decach? 2018*, mae nifer y troseddau casineb a gofnodwyd wedi cynyddu ar draws yr holl nodweddion gwarchodedig yng Nghymru. Yng ngogledd Cymru, mae nifer y troseddau a gofnodwyd fel troseddau casineb wedi cynyddu dros y blynyddoedd diweddar; yn enwedig rhwng 2016/17 (465 trosedd) a 2017/18 (681 trosedd) – cynnydd o 46% (dogfen ymchwil NWPSEN). Nododd cyfranogwyr yn ein digwyddiad ymgysylltu rhanbarthol gynnydd diweddar yn nifer troseddau casineb a riportiwyd hefyd. Roeddent yn priodoli hyn i fwy o ymwybyddiaeth a gwell gweithdrefnau riportio.

Cafodd y maes hwn ei adnabod fel blaenoriaeth yn ein Cynllun cyntaf ac mae'r Cyngor eisoes yn gweithio â phartneriaid ledled gogledd Cymru er mwyn tynnu sylw at faterion trosedd casineb ac annog pobl i hysbysu Heddlu Gogledd Cymru neu Cymorth i Ddioddefwyr am unrhyw achosion. Yn ogystal, mae gweithgor aml-asiantaeth wedi'i sefydlu er mwyn mynd i'r afael â throseddau casineb ar lefel leol. Mae'r grŵp yn cynnwys cynrychiolwyr o Heddlu Gogledd Cymru a Cymorth i Ddioddefwyr, Cydlynydd Cydlyniant Cymunedol Rhanbarthol Gogledd Orllewin Cymru a Swyddogion o'r Gwasanaeth Tai. Ar lefel rhanbarthol, mae Grŵp Tactegol Troseddau Casineb Gogledd Cymru yn sgriwtineiddio'n chwarterol.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Parhau i weithio â phartneriaid ledled gogledd Cymru er mwyn dwyn sylw at y broblem o droseddau casineb ac annog pobl i hysbysu Heddlu Gogledd Cymru neu Cymorth i Ddioddefwyr yn ystod yr Wythnos Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb Cymru Gyfan a gynhelir yn flynyddol.	Blynyddol – Mis Hydref.
Y Gweithgor Troseddau Casineb aml-asiantaeth i ddatblygu a gweithredu cynllun gweithredu troseddau casineb er mwyn gwella dulliau riportio a chefnogi unigolion sy'n ddioddefwyr troseddau casineb.	Yn unol â'r amserlenni a nodir yn y cynllun gweithredu ar gyfer atal troseddau casineb.

Pa nodweddion gwarchodedig y mae hyn yn effeithio arnynt? Pob nodwedd.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mwy o bobl yn ymwybodol o'r ffaith bod cymorth ar gael i ddioddefwyr ynghyd â sut i riportio troseddau casineb.

Gwasanaethau Arweiniol:

Busnes y Cyngor – Gwasanaethau Democrataidd (fel aelod o NWPSEN lle ceir cefnogaeth gan Heddlu Gogledd Cymru a Swyddfa Comisiynydd yr Heddlu.

Tai (gyda chefnogaeth gan Heddlu Gogledd Cymru, Cymorth i Ddioddefwyr a Chydlynydd Cydlyniant Cymunedol Rhanbarthol Gogledd Orllewin Cymru).

Caiff dioddefwyr eu hannog i roi gwybod am unrhyw droseddau drwy ffonio Heddlu Gogledd Cymru ar 101 (neu 999 mewn argyfwng). Fel dewis arall, gellir cysylltu â Cymorth i Ddioddefwyr drwy ffonio 0300 30 31 982 (mae'r rhif yn un am ddim ac ar gael bob amser) neu ar-lein yn https://www.reporthate.victimsupport.org.uk/cy/cartref/

DRAFFT

Amcan 5: Byddwn yn gwella **diogelwch personol a mynediad i gyfiawnder**

Blaenoriaeth 5.2: Byddwn yn sicrhau bod gan Aelodau a Swyddogion y Cyngor y gallu i gyflawni eu **dyletswyddau diogelu** yn effeithiol, drwy hyfforddiant diogelu ar lefel sy’n gymesur â’u rolau a’u cyfrifoldebau.

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Codwyd pryderon yn ystod ymgysylltiad lleol mewn perthynas ag ecsploetiaeth plant a phobl fregus drwy *Linellau Sirol (County Lines), **Cogio (Cuckooing) a ***chaethwasiaeth fodern. Mae cefnogi plant, oedolion mewn perygl a theuluoedd er mwyn eu cadw’n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl yn flaenoriaeth yng Nghynllun y Cyngor 2017-2022. Fel Cyngor, credwn yn gryf fod gan bob plentyn ac oedolyn yr hawl i fod yn ddiogel rhag niwed. Er mai Gwasanaethau Cymdeithasol yw’r prif wasanaeth o ran delio â honiadau neu bryderon y gallai plant neu oedolion fod yn dioddef niwed sylweddol, mae cyfrifoldeb ar bawb i ddiogelu lles plant, pobl ifanc ac oedolion, beth bynnag yw rôl yr unigolyn.

Mae **Polisi Diogelu Corfforaethol** y Cyngor yn darparu fframwaith ar gyfer pob gwasanaeth, gan osod cyfrifoldebau mewn perthynas â diogelu ynghyd â dulliau a fydd yn rhoi sicrwydd i’r Cyngor ei fod yn cyflawni ei ddyletswyddau. Mae’r polisi hwn wedi’i gynnwys yn y gyfres graidd o naw polisi allweddol o fewn system rheoli polisïau electronig y Cyngor (y Porth Polisi) yn mae’n rhaid i bob aelod o staff sydd â chyfrif e-bost o fewn y Cyngor eu derbyn. Mae’r polisi hwn wedi bod ar gael i staff i’w dderbyn ers Rhagfyr 2018. (Mae’n bwysig nodi, oherwydd dibyniaeth y Porth Polisi ar Gyfeiriadur Actif y Cyngor, nid oes modd i staff gymryd rhan os nad oes ganddynt fynediad i gyfrifiadur fel rhan o’u gwaith. Rydym ar hyn o bryd yn edrych ar drefniadau gwahanol i’r aelodau o staff hyn allu derbyn y gyfres graidd o bolisïau).

Mae cyfrifoldeb ar gyfer monitro effeithlonrwydd trefniadau diogelu ar draws y Cyngor yn gorwedd gyda’r **Bwrdd Diogelu Corfforaethol**. Mae’r Bwrdd wedi datblygu Cynllun Gweithredu Diogelu sy’n rhoi amlinelliad clir o’r camau sydd i’w cymryd gan y Cyngor, a’r rhai sy’n gweithredu ar ei ran, er mwyn sicrhau gweithrediad llawn y Polisi Diogelu. Mae hyn hefyd yn cynnwys cynlluniau’r Cyngor mewn perthynas â’i gyfrifoldebau o ran Caethwasiaeth Fodern, Prevent a Thrais yn erbyn Merched, Camdriniaeth Rywiol a Thrais Domestig.

Sut rydym ni’n ydym yn bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Defnyddio’r Porth Polisi er mwyn sicrhau bod yr holl staff presennol a staff newydd (y mae ganddynt gyfrifon e-bost) wedi darllen, deall a derbyn y Polisi Diogelu Corfforaethol.	Parhaus
Sicrhau bod Staff ac Aelodau yn derbyn gwybodaeth a hyfforddiant am agweddau perthnasol o’r Polisi Diogelu Corfforaethol, yn unol â chyfarwyddyd y Bwrdd Diogelu Corfforaethol.	Parhaus

DRAFT

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Yr holl grwpiau bregus.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Holl aelodau o staff ac Aelodau yn glir am y disgwyliadau a osodir arnynt o ran ymateb mewn modd priodol i bryderon sy'n cael eu riportio; gweithdrefnau effeithiol ar gyfer cofnodi ac ymateb i achosion ac unrhyw honiadau neu amheuon o niwed neu gam-drin.

Gwasanaeth Arweiniol: Gwasanaethau Cymdeithasol – Diogelu (gyda chefnogaeth gan Busnes y Cyngor – Gwasanaethau Democrataidd gyda'r Porth Polisi)

*'Llinellau Sirol' yw'r term a ddefnyddir i ddisgrifio gangiau a rhwydweithiau o droseddwyr sydd ynghlwm ag allforio cyffuriau anghyfreithlon i un neu fwy o ardaloedd o fewn y DU. Maent yn defnyddio llinellau ffôn symudol ymroddedig neu ffurf arall o "linell werthu". Maent yn debygol o ddefnyddio plant ac oedolion bregus i symud a storio'r cyffuriau a'r arian. Yn aml, ddefnyddir gorfodaeth, bygythiadau, trais (gan gynnwys trais rhywiol) ac arfau.

**'Cogio' (cuckooing) yw'r arfer lle mae gwerthwyr cyffuriau yn meddiannu eiddo unigolyn bregus a'i ddefnyddio fel lle i redeg eu busnes. Mae dioddefwyr yn aml ag ofn mynd at yr Heddlu ac yn poeni y byddant ynghlwm â'r drosedd

***Caethwasiaeth Fodern – mae'r term yma'n cwmpasu ystod eang o wahanol fathau o ecsbloetiaeth, ac mae nifer o'r rhain yn aml yn digwydd gyda'i gilydd. Mae rhywun mewn caethwasiaeth os yw:

- Yn cael ei orfodi i weithio – trwy fygythiadau meddyliol neu gorfforol
- Yn berchen i neu'n cael ei reoli gan 'gyflogwr', fel arfer trwy gamdriniaeth feddyliol neu gorfforol neu'r bygythiad o gamdriniaeth
- Yn cael i drin fel pe na bai'n fod dynol, yn cael ei drin fel nwydd neu'n cael ei brynu neu ei werthu fel 'eiddo'
- Wedi'i gyfyngu'n gorfforol neu bod rhywun yn gosod cyfyngiadau ar ei ryddid i symud.

Amcan 5: Byddwn yn gwella **diogelwch personol a mynediad i gyfiawnder**

Blaenoriaeth 5.3: Byddwn yn cynyddu ymwybyddiaeth am **dwyll** mewn cymunedau sy’n agored i niwed

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Cafodd hyn ei adnabod fel blaenoriaeth bedair blynedd yn ôl pan roedd sgamiau, twyll a throseddau hunaniaeth ymysg y materion a godwyd yn ystod ymgysylltiad rhanbarthol. Mae wedi’i amlygu eto yn ystod ein digwyddiad ymgysylltu rhanbarthol mwyaf diweddar, lle cododd cyfranogwyr bryderon am dwyll ymysg pobl hŷn ynghyd â thwyll dros y ffôn a throseddau seiber, sy’n gallu digwydd i unrhyw grŵp oedran.

Yn ystod y blynyddoedd diweddar, gweithiodd adran Safonau Masnach Ynys Môn â nifer o bartneriaid gan gynnwys CAB Ynys Môn, Heddlu Gogledd Cymru a Thîm Atal Sgamiau’r Safonau Masnach Cenedlaethol. Yn benodol, mae Safonau Masnach wedi gweithio â Phobl yn Gyntaf Ynys Môn er mwyn datblygu fersiynau hawdd eu darllen o ganllawiau troseddau stepen drws a sgamiau ar gyfer unigolion ag anawsterau dysgu neu lefelau isel o lythrennedd er mwyn eu cefnogi i allu byw’n annibynnol.

Rydym wedi nodi manylion yn ein Hadroddiadau Cydraddoldeb Blynyddol ers 2016 am yr hyn y byddwn yn ei wneud er mwyn codi ymwybyddiaeth ac i ddarparu addysg mewn cymunedau. Byddwn yn parhau i wneud hynny dros y pedair blynedd nesaf.

Sut yr ydym yn bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn Pryd?**
Parhau i weithio â phartneriaid er mwyn codi ymwybyddiaeth a darparu addysg i gymunedau lleol ar sut i ddelio â galwyr digroeso, troseddau stepen drws, twyll wyneb yn wyneb ac anghydfodau cyffredinol cwsmeriaid.	Parhaus

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt?

Yr holl nodweddion ond Oed (pobl hŷn) ac Anabledd yn benodol.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Mwy o bobl yn ymwybodol o’r mathau mwyaf cyffredin o dwyll a sut i ddelio â nhw.

Gwasanaeth Arweiniol: Rheoleiddio a Datblygu Economaidd – Safonau Masnach.

Amcan 6: Cynyddu mynediad **i gyfranogiad** er mwyn gwella amrywiaeth o ran gwneud penderfyniadau

Blaenoriaeth 6.1: Mae cyrff gwneud penderfyniadau yn dod yn **fwy cynrychiadol** o'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Mae merched yn parhau i gael eu tangynrychioli ymysg ymgeiswyr etholiadol lleol yng Nghymru ac mewn apwyntiadau lleol (*A Yw Cymru'n Decach?* 2018). Bu arolwg o ymgeiswyr etholiad llywodraeth leol yng Nghymru ar gyfer etholiadau Mai 2017 ddarganfod bod 34% yn ferched. Yn dilyn yr etholiad, roedd 26% o **gynghorwyr** yn ferched, gydag amrywiadau sylweddol ar draws y 22 awdurdod lleol (*A Yw Cymru'n Decach?* 2018). Roedd y ganran ar draws y chwe awdurdod lleol yng ngogledd Cymru yn 22.9%, gydag Ynys Môn ar 10%, â'r canran isaf un (*Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru*: adroddiad data a thystiolaeth).

Dim ond rhan o fater ehangach sy'n ymwneud ag amrywiaeth yw tangynrychiolaeth merched mewn llywodraeth leol. Mae pobl ifanc yn benodol wedi eu tangynrychioli ar y Cyngor hwn.

Yn ôl adroddiad gan Bwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau Llywodraeth Cymru, 'Amrywiaeth mewn Llywodraeth Leol (Ebrill 2019), mae argaeledd gwybodaeth am rôl y cynghorwyr yn amlwg yn faes sydd angen ei wella. Mae'r adroddiad yn gwneud 22 o argymhellion i Lywodraeth Cymru, yn cynnwys argymhelliad bod *"Llywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn dechrau gweithio ar ymgyrch gadarnhaol er mwyn gwella amrywiaeth ymysg ymgeiswyr sy'n sefyll yn yr etholiadau llywodraeth leol erbyn haf 2019."*

Mae pedwar o bwyllgorau'r Cyngor hefyd yn cynnwys **aelodau cyfetholedig**. Mae'r cynrychiolwyr hyn yn cael eu recriwtio am gyfnodau penodol er mwyn cynrychioli maes penodol o ddiddordeb neu fater penodol i'w ystyried. Nid aelodau etholedig mohonynt ond byddant yn cael eu penodi oherwydd eu lefel o wybodaeth o phrofiad. Ar hyn o bryd, mae'r proffil rhyw yn gytbwys, gyda 45% (5) o'r un ar ddeg o aelodau cyfetholedig yn ferched.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Cymryd yr holl gamau angenrheidiol yn lleol er mwyn cefnogi'r ymgyrch genedlaethol i ehangu cyfranogiad yn etholiadau lleol 2022.	Mai 2022
Gwneud defnydd o weithredu cadarnhaol fel rhan o'r broses o recriwtio aelodau cyfetholedig.	Fel y bydd swyddi gwag yn codi.

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Yr holl nodweddion ond Oed (pobl ifanc) a Rhyw (merched) yn benodol.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

DRAFT

Sut dylai llwyddiant edrych?

Cynnydd mewn amrywiaeth ymysg unigolion sy’n sefyll yn etholiadau llywodraeth leol 2022 ac unigolion sy’n ymgeisio i fod yn aelodau cyfetholedig fel rhan o brosesau recriwtio yn y dyfodol.

Gwasanaeth Arweiniol: Busnes y Cyngor

DRAFFT

Amcan 6: Cynyddu mynediad **i gyfranogiad** er mwyn gwella amrywiaeth o ran gwneud penderfyniadau

Blaenoriaeth 6.2: Mae **ymgynghori ac ymgysylltu** yn cael ei wella drwy gryfhau cysylltiadau rhwng y sector cyhoeddus a grwpiau lleol a chenedlaethol sy'n cynrychioli pobl o'r holl grwpiau gwarchodedig

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Mae'r Cyngor yn cydnabod fod yna le i wella bob amser o ran ehangu'r cohort o ddinasyddion sy'n mynd ati'n egnïol i ymgysylltu, yn enwedig o ran grwpiau anodd eu cyrraedd. O ganlyniad, achubwyd ar y cyfle i greu proses safonol a syml ar gyfer ymgysylltu ar draws y sector cyhoeddus a'r trydydd sector.

Defnyddir y **model ymgysylltu cymunedol** er mwyn gwella'r ymagwedd gorfforaethol tuag at ymgysylltiad cymunedol. Mae'r model hwn yn hanfodol er mwyn adnabod y cymunedau a'r grwpiau hynny a fydd â diddordeb cymryd drosodd y cyfrifoldebau am ddarparu ar gyfer gwahanol fathau o anghenion yn eu cymunedau. Ers ei ddechrau, mae'r model wedi ei deilwra ar gyfer ei ddefnyddio mewn gwahanol waith ymgysylltu ac ymgynghori. Mae'r model wedi ei gadarnhau gan y **Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori ar y Cyd** a arweinir gan aelod o'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac a fynychir gan gynrychiolwyr o'r trydydd sector. Mae'r Bwrdd ar y Cyd yn darparu agwedd gytbwys ar draws y Cyngor tuag at ymgysylltiad a chyfranogiad rhanddeiliaid sy'n lleihau dyblygu, yn sicrhau agwedd ar y cyd tuag at ymgysylltu ac sy'n gwella gwybodaeth yn seiliedig ar ardal i ni fel Cyngor.

Un maes ar gyfer gwella a nodwyd yn ddiweddar gan y Bwrdd yw datblygu rhestr wirio fel y gall rheolwyr adnabod y wybodaeth a'r camau angenrheidiol er mwyn gallu cefnogi ymgysylltiad ac ymgynghoriad effeithiol yn lleol. Mae'r rhestr wirio hon yn ychwanegol at yr Egwyddorion Cenedlaethol Ymgysylltu Cyhoeddus (a fabwysiadwyd ar 5 Medi 2011 fel rhan o Strategaeth Ymgysylltu Cymunedol y Cyngor) a'i nod yw sicrhau cysondeb a darparu sicrwydd bod y Cyngor yn bodloni ei rwymedigaethau cyfreithiol.

Ar lefel ranbarthol, byddwn yn parhau i weithio ar ymgysylltiad fel rhan o NWPSEN (gweler tudalen 13) er mwyn rhannu arfer dda a gwneud y mwyaf o'r adnoddau sydd ar gael i ni.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Gweithio mewn partneriaeth â'r trydydd sector er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r cyfleoedd ymgysylltu ac ymgynghori perthnasol ymysg cynrychiolwyr o'r holl nodweddion gwarchodedig.	Parhaus
Y Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori ar y Cyd i fabwysiadu Rhestr Wirio Ymgysylltu ac Ymgynghori a sicrhau eu bod yn cael eu defnyddio'n effeithiol gan wasanaethau.	Parhaus

Sut rydym ni’n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Parhau i weithio ar ymgysylltu gyda’n partneriaid rhanbarthol (fel aelodau o NWPSEN) drwy wneud y mwyaf o’r adnoddau sydd ar gael i ni.	Parhaus

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Bob un

Sut dylai llwyddiant edrych?

Ymgynghori ac ymgysylltu yn cael ei gyflawni i safon uchel yn gyson ar draws y Cyngor.

Cynnydd yn nifer y sylwadau a dderbyniwyd gan grwpiau anodd eu cyrraedd mewn ymateb i ymgysylltu ac ymgynghori.

Gwasanaethau Arweiniol:

Trawsnewid Corfforaethol
Busnes y Cyngor – Gwasanaethau Democrataidd (fel rhan o NWPSEN)

DRAFT

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Amcan 7: Byddwn yn datblygu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r **ddyletswydd gymdeithasol economaidd** (pan fydd arweiniad ar gael) er mwyn adnabod y meysydd allweddol o effaith sydd angen mynd i'r afael â nhw o dan bob amcan

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel amcan?

Yn ei adroddiad '*A Yw Cymru'n Decach*? 2018' mae EHRC yn argymell y dylid *"sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cydweithio er mwyn lleihau'r anghydraddoldebau cysylltiedig ag anfantais cymdeithasol-economaidd, dylai'r dyletswydd cymdeithasol-economaidd yn y Ddeddf Cydraddoldebau gael ei weithredu yng Nghymru gan Lywodraeth Cymru fel mater o flaenoriaeth."*

Yn ddiweddar, mae Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau y bydd y ddyletswydd cymdeithasol-economaidd yn dod i rym er mwyn gorfodi cyrff cyhoeddus i ystyried effaith eu penderfyniadau strategol ar y bobl a'r grwpiau tlotaf. Bydd arweiniad pellach yn cael ei roi yn y man ond ar adeg ysgrifennu'r Cynllun hwn, rhagwelir y bydd y ddyletswydd yn dechrau ar 1 Ebrill 2020.

Rydym eisoes wedi dechrau mynd i'r afael â'r ddyletswydd newydd yn y Cynllun hwn drwy gynnwys blaenoriaethau sydd â'r nod o leihau'r anghydraddoldebau sy'n gysylltiedig ag anfantais cymdeithasol-economaidd – adolygu ein proses gorfforaethol ar gyfer ymgymryd ag asesiadau effaith (Blaenoriaeth 8.2) a mynd i'r afael â bylchau mewn cyrhaeddiad addysgol (Blaenoriaeth 1.2).

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Datblygu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r ddyletswydd cymdeithasol economaidd a sicrhau bod y ddyletswydd yn dod yn rhan annatod o'n busnes o ddydd i ddydd.	Unwaith y bydd arweiniad pellach ar gael.
Adolygu canllawiau a thempledi corfforaethol er mwyn sicrhau bod ystyriaeth ddigonol yn cael ei rhoi i'r angen i leihau anfanteision cymdeithasol-economaidd – gweler hefyd Blaenoriaeth 8.2.	Parhaus
Defnyddio ein Adroddiadau Cydraddoldeb Blynyddol er mwyn adrodd ar ddatblygiadau a dangos sut yr ydym yn cydymffurfio â'r ddyletswydd cymdeithasol-economaidd.	31 Mawrth bob blwyddyn.

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Yr holl nodweddion, yng nghyd-destun y ddyletswydd gymdeithasol-economaidd.

Sut ddylai llwyddiant edrych?

Mae anghydraddoldebau cysylltiedig ag anfanteision cymdeithasol economaidd yn cael eu nodi ac yn cael ystyriaeth ddigonol yng nghynlluniau, polisïau a gweithdrefnau'r Cyngor.

Gwasanaeth Arweiniol: Busnes y Cyngor – Gwasanaethau Democrataidd

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Amcan 8: Byddwn yn gwella **gweithdrefnau'r Cyngor** er mwyn sicrhau tegwch i bawb

Blaenoriaeth 8.1: Mae **rhaglen hyfforddiant staff** wedi cael ei sefydlu er mwyn sicrhau bod gan y staff cywir y sgiliau cywir er mwyn darparu gwelliannau o ran amrywiaeth

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Mae hon wedi bod yn flaenoriaeth o'r dechrau, i ddangos ymrwymiad y Cyngor tuag at sicrhau bod y rhai hynny sy'n cael eu cyflogi gan y Cyngor ac yn gweithio iddo yn fedrus, wedi'u hyfforddi a'u hysgogi i allu cwrdd ag anghenion heriol ac amrywiol y gymuned.

Cydnabyddir ei bod hi'n bwysig fod pobl ar draws y Cyngor yn ymwybodol o'r dyletswyddau cydraddoldeb cyffredinol a phenodol er mwyn sicrhau bod hyn yn cael ystyriaeth lawn yn y gwaith maent yn ei wneud. Yn ogystal â chodi ymwybyddiaeth yn ystod sesiynau cynefino corfforaethol, bellach mae gan y Cyngor system reoli polisi electronig – y Porth Polisi – sy'n gosod disgwyliadau ar staff sydd â chyfrifon e-bost y Cyngor i dderbyn polisïau corfforaethol allweddol. Mae Polisi Cydraddoldeb ac Amrywiaeth y Cyngor wedi'i gynnwys yn y gyfres graidd o naw polisi corfforaethol y mae'n rhaid eu derbyn ac mae'r polisi wedi bod ar gael i'w dderbyn ers Gorffennaf 2019. (Mae'n bwysig nodi, oherwydd dibyniaeth y Porth Polisi ar Gyfeiriadur Actif y Cyngor, nid oes modd i staff gymryd rhan os nad oes ganddynt fynediad i gyfrifiadur fel rhan o'u gwaith. Rydym ar hyn o bryd yn edrych ar drefniadau gwahanol i'r aelodau o staff hyn allu derbyn y gyfres graidd o bolisïau).

Yn ogystal, petai'n dod i'r amlwg bod unrhyw feysydd sydd angen sylw fel rhan o'n trefniadau gofal cwsmer, byddwn yn ymateb yn y modd priodol i'r materion sy'n cael eu hadnabod.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn pryd?**
Parhau i godi ymwybyddiaeth am gydraddoldeb ac amrywiaeth ymysg staff y Cyngor yn ystod sesiynau cynefino corfforaethol a drwy hysbysu staff sydd â chyfrifon e-bost y Cyngor bod angen iddynt ddarllen, deall a derbyn y Polisi Cydraddoldeb ac Amrywiaeth.	Parhaus
Parhau i hyrwyddo hyfforddiant cydraddoldeb ac amrywiaeth ar gyfer yr holl staff ac ymateb yn y modd priodol lle mae anghenion penodol wedi eu hadnabod.	Parhaus (fel rhan o'r Rhaglen Hyfforddiant Corfforaethol ac mewn ymateb i unrhyw anghenion sy'n cael eu hadnabod).

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Yr holl nodweddion

Sut ddylai llwyddiant edrych?

Lefel uchel o ymwybyddiaeth a gwell dealltwriaeth o ddyletswyddau cydraddoldeb ac amrywiaeth ar draws y Cyngor.

Gwasanaeth Arweiniol: Trawsnewid Corfforaethol – Adnoddau Dynol (gyda chefnogaeth Busnes y Cyngor – Gwasanaethau Democrataidd gyda'r Porth Polisi)

DRAFFT

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Amcan 8: Byddwn yn gwella **gweithdrefnau'r Cyngor** er mwyn sicrhau tegwch i bawb

Blaenoriaeth 8.2: Mae proses gorfforaethol effeithiol wedi'i sefydlu er mwyn sicrhau bod **effaith yn cael ei asesu'n** barhaus ar draws y gwasanaethau

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Cafodd sicrhau agwedd gyson ar draws yr awdurdod o ran cwblhau asesiadau effaith effeithiol ei adnabod fel blaenoriaeth yn ôl yn 2011/12. Drwy gydol yr amser hwn, rydym wedi bod yn datblygu ein trefniadau yn barhaus, gyda'r nod o brif ffrydio'r broses hon yn y gwaith o ddydd i ddydd a gyflawnir o fewn y Cyngor. Fodd bynnag, mae lle i wella o hyd o ran sicrhau cysondeb ar draws y Cyngor. Mae hefyd angen i ni sicrhau bod yna aliniad cliriach rhwng ein trefniadau corfforaethol a:

Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol – sy'n dweud bod angen i gyrff cyhoeddus weithio mewn ffordd sy'n gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru drwy fodloni anghenion y presennol tra'n gwarchod anghenion y dyfodol.

Y **dyletswydd gymdeithasol-economaidd** yn y Ddeddf Cydraddoldeb – a fydd yn dod i rym yng Nghymru er mwyn lleihau anghydraddoldebau cysylltiedig ag anfanteision cymdeithasol-economaidd (gweler Amcan 7).

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	**Erbyn Pryd?**
Parhau i ddarparu cyfleoedd o ran cefnogi a datblygu aelodau a swyddogion er mwyn sicrhau bod ganddynt wybodaeth ddigonol am eu dyletswyddau tuag at bobl â nodweddion gwarchodedig.	Yn unol â'r Cynllun Datblygu a'r Cynllun Hyfforddiant, y Rhaglen Datblygu Aelodau Sgriwtini a'r Rhaglen Hyfforddi Staff Corfforaethol
Adolygu'r templedi canlynol er mwyn cryfhau'r cyswllt â'r Ddeddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol a'r ddyletswydd cymdeithasol-economaidd: - Templedi adroddiadau Sgriwtini - Templed ac arweiniad AEC corfforaethol -	Haf 2020
Cefnogi penderfyniadau a wneir yng nghyd-destun Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol: - Adolygu'r Strategaeth Gwestiynu ar gyfer aelodau sgriwtini	Hydref 2020

DRAFT

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn Pryd?
- Datblygu cyfres stoc o gwestiynau ar gyfer aelodau sgriwtini, yn seiliedig ar Fframwaith Cenedlaethau'r Dyfodol ar gyfer Sgriwtini a gynhyrchwyd gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru (Ionawr 2019)	Rhagfyr 2020

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Yr holl nodweddion.

Sut dylai llwyddiant edrych?

Asesiadau effaith yn cael eu cynnal i safon uchel yn rheolaidd a byddant wedi dod yn rhan annatod o fusnes o ddydd i ddydd.

Gwasanaeth Arweiniol: Busnes y Cyngor – Gwasanaethau Democrataidd

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Monitro cynnydd

Er mwyn rhoi gwybod i chi am gynnydd wrth gyflawni ein hamcanion cydraddoldeb, byddwn yn cynhyrchu adroddiadau cydraddoldeb blynyddol. Yn ogystal, bydd cynnydd yn erbyn cyflawni blaenoriaethau Cynllun y Cyngor yn cael ei gynnwys yn ein Hadroddiadau Perfformiad Blynyddol.

Mawrth 2020

DRAFFT

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Cyngor Sir Ynys Môn - **Templed ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb**

Hanes adolygu:		
Fersiwn	**Dyddiad**	**Crynodeb o'r newidiadau**
1.0	11-12-19	Drafft cyntaf.

Cam 1: Y Cefndir	
1 - Beth sy'n cael ei asesu?	Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024
2 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sy'n bodoli eisoes?	Fe roddodd Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 ddyletswydd benodol i bob awdurdod cyhoeddus ddatblygu amcanion cydraddoldeb a chynhyrchu Cynllun Cydraddoldeb Strategol erbyn 2 Ebrill 2012. Rhaid adolygu'r Cynllun a'i amcanion o leiaf pob pedair blynedd. Mae'r Cynllun cyfredol, ar gyfer 2016-2020, yn dod i ben ar 31 Mawrth 2020, pryd y bydd rhaid cyhoeddi Cynllun newydd.
3 - Beth yw nodau a phwrpas y cynnig yma?	Pwrpas y Cynllun yw gosod allan y camau y mae'r Cyngor yn eu cymryd i gyflawni ei ddyletswyddau penodol o ran cydraddoldeb. Mae swyddogion Cydraddoldeb ym mhob un o'r chwe Awdurdod Lleol yng Ngogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru, Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaeth Ambiwlans Cymru, Awdurdod y Parc Cenedlaethol a Heddlu Gogledd Cymru wedi rhannu arferion da ers blynyddoedd lawer. Yn ystod 2011/12, datblygodd Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru gyfres o gydamcanion a gytunwyd gan bob partner ac fe adolygwyd yr amcanion hyn i gyd-fynd â pharatoi Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol diwygiedig ar gyfer 2016-20. Cynhaliwyd adolygiad arall yn ddiweddar er mwyn llywio ein Cynlluniau ar gyfer 2020-2024. Er mwyn sicrhau bod ein amcanion newydd yn anelu at roi sylw i'r

Cam 1: Y Cefndir	
	heriadau a osodir allan yn adroddiad y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol '*A yw Cymru'n Decach? 2018'*, mae amcanion rhanbarthol y rhwydwaith yn seiliedig ar y chwe thema bywyd a nodir yn adroddiad y Comisiwn, sef: 1 - Mae canlyniadau o ran cyrhaeddiad **addysgo**l a llesiant mewn ysgolion yn gwella 2 - Byddwn yn cymryd camau i sicrhau ein bod yn **gyflogwr teg a'n bod yn lleihau bylchau o ran cyflogau** 3 - Byddwn yn gweithredu i wella **safonau byw** pobl â nodweddion gwarchodedig gwahanol 4 - Byddwn yn gwella canlyniadau o ran **iechyd, llesiant a gofal cymdeithasol** 5 - Byddwn yn gwella diogelwch personol a mynediad i gyfiawnder 6 - Byddwn yn cynyddu mynediad i **gyfranogiad** er mwyn gwella amrywiaeth o ran gwneud penderfyniadau Yn ychwanegol, er mwyn rhoi sylw i fwriad Llywodraeth Cymru i roi'r ddyletswydd gymdeithasol economaidd ar waith, fe gytunwyd hefyd yr amcan rhanbarthol canlynol: 7 - Byddwn yn datblygu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r **ddyletswydd gymdeithasol economaidd** (pan fydd arweiniad ar gael) er mwyn adnabod y meysydd allweddol o effaith sydd angen mynd i'r afael â nhw o dan bob amcan. Er cysondeb ac yn yr un modd â'r ddau gynllun blaenorol, rydym wedi dewis mabwysiadu'r amcanion rhanbarthol, ynghyd ag un amcan lleol ychwanegol: 8 - Byddwn yn gwella **gweithdrefnau'r Cyngor** er mwyn sicrhau tegwch i bawb. Mae **blaenoriaethau drafft** wedi'u hadnabod o dan pob un o'r amcanion uchod a ddylai, ochr yn ochr a gweithrediadau gwella eraill sydd wedi'u hamlygu mewn cynlluniau corfforaethol a gwasanaethau, ein helpu i adeiladu cymdeithas decach i bob un o ddinasyddion Ynys Môn.
4 - Pwy sydd yn gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?	Y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol sy'n arwain yn gorfforaethol ar gydraddoldeb ac amrywiaeth.

Cam 1: Y Cefndir	
5 - Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr asesiad yma?	Carol Wyn Owen, Rheolwr Polisi a Strategaeth.
6 - Pwy arall sy'n cymryd rhan yn yr asesiad yma?	Rhian Wyn Jones, Swyddog Polisi. Tony Wyn Jones, Cydlynydd Cydlyniant Cymunedol Rhanbarthol. Daron Owens, Swyddog Cydlyniant Cymunedol Rhanbarthol.
7 - Oes yna gyswllt rhwng y cynnig yma a meysydd gwaith eraill? Er enghraifft, oes una unrhyw gynigion neu bolisiau eraill y dylid eu cymryd i ystyriaeth wrth asesu'r effaith?	Nid yw'r Cynllun yma'n ddogfen sy'n sefyll 'ar ei ben ei hun'. Mae'r blaenoriaethau o fewn y Cynllun hwn wedi'u dewis i ategu Cynllun y Cyngor 2017-2022 a chynlluniau allweddol corfforaethol a gwasanaethau eraill.
8 - Pwy fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynnig/ion (yn negyddol neu'n gadarnhaol, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol)?	- Preswylwyr Ynys Môn. - Pobl â nodweddion gwarchodedig sydd yn byw yn, yn ymweld â, neu'n gweithio yn Ynys Môn. - Aelodau etholedig a gweithwyr Cyngor Sir Ynys Môn.

9 - Ydy’r cynnig yn berthnasol i sut mae’r Awdurdod yn cydymffurfio â dyletswydd cyffredinol y sector gyhoeddus mewn perthynas â phobl sy’n cael eu gwarchod gan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010?	Ydy’	Nac ydy’
Dileu gwahaniaethu ac aflonyddu	✓	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	✓	
Meithrin perthynas dda	✓	
Diogelu a hyrwyddo hawliau dynol	✓	
Noder: Fel rheol, mae unrhyw cynnig sy’n cael effaith ar bobl yn debygol o fod yn berthnasol ar draws pob grwp a warchodir.		

Cam 2: Casglu gwybodaeth	
10 - A yw'r cynnig yma'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor Sir?	Ydy. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r egwyddorion: - Ni ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yng Nghymru - Y dylai personau yng Nghymru allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os ydynt yn dymuno gwneud hynny Bydd gwaith y Cyngor ar y Cynllun, ynghyd â'i holl waith ar draws y gwasanaethau, yn cael ei wneud yn unol â'r egwyddorion uchod.
11 - Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a / neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd?	Oes. Mae blaenoriaeth 4.2 – byddwn yn creu'r amodau i unigolion wella eu hiechyd a'u llesiant – yn cyfeirio at y cynnig rhagweithiol o wasanaethau iaith Gymraeg a bod Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor yn gweithio'n unol a fframwaith strategol Llywodraeth Cymru 'Mwy na Geiriau'. Nod y fframwaith yw cryfhau gwasanaethau iaith Gymraeg yn y meysydd iechyd, gwasanaethau a gofal cymdeithasol.
12 – A fydd y maes gwaith hwn yn gwneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg i ddefnyddwyr?	Gweler 11 uchod.
13 – A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?	Gweler 11 uchod.
Mae **Atodiad 1** i'r Canllawiau Asesu Effaith yn rhestru cyfres o gwestiynau y dylid eu hystyried wrth edrych sut bydd cynigion yn effeithio ar yr iaith Gymraeg yn gyffredinol. Bydd y graddau mae'r cwestiynau hyn yn berthnasol yn dibynnu ar y cynnig dan sylw. Y bwriad yw gwneud i chi feddwl am effaith neu gyfraniad ehangach posibl ac mae modd eu defnyddio fel sail ar gyfer ystyried cwestiynau 10 - 13 uchod. Fodd bynnag, wrth edrych ar sut fyddai **prif** bolisïau a strategaethau'r Cyngor yn effeithio ar y Gymraeg, argymhellir y dylid ystyried y cwestiynau hyn yn fwy manwl er mwyn cynnal asesiad cynhwysfawr – **mae templed ar wahân ar gael gyda'r papurau hyn ar MonITor, i chi gwblhau os fyddai hynny'n briodol.**	

Cam 2: Casglu gwybodaeth		
14 - Oes yna unrhyw faterion sydd angen ystyriaeth o ran Hawliau Dynol? Os oes, beth yw'r materion yma? (Er enghraifft, a fyddai'r cynnig yn arwain at fethu a diogelu'r hawl i breifatrwydd?) (Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn Atodiad 1).	Dim sy'n hysbys.	
15 - Ydi cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? (Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn Atodiad 2)	Cymru lewyrchus	
	Cymru gydnerth	
	Cymru iachach	✓
	Cymru sy'n fwy cyfartal	✓
	Cymru o gymunedau cydlynus	✓
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	✓
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	
16 - Beth sydd wedi cael ei wneud hyd yn hyn o ran cyfranogiad ac ymgynghoriad mewn perthynas â'r cynnig yma?	Rhoddwyd sylw dyledus i wybodaeth berthnasol a gasglwyd o ddigwyddiad ymgysylltu rhanbarthol (Gogledd Cymru) a gynhaliwyd ar 24 Mai 2018 ac ymgysylltiad lleol mewn cyfarfod o Rwydwaith Llesiant Ynys Môn ar 25 Medi 2019. Yn dilyn hyn, fe rannwyd ein hamcanion drafft gydag aelodau Rhwydwaith Llesiant Ynys Môn ynghyd â rhanddeiliad eraill, am sylwadau. I'r dyfodol, y gobaith yw adeiladu ar y model ymgysylltu hwn er mwyn cael gwell dealltwriaeth o anghenion lleol.	
17 – Ydych chi wedi defnyddio unrhyw wybodaeth arall sy'n berthnasol i'r cynnig fel rhan o'ch asesiad? Os hynny, rhowch y manylion yma ogydda.	*A yw Cymru'n Decach? 2018*; Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol *Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru*: adroddiad data a thystiolaeth; Cyngor Gwynedd. Fe gomisiynwyd yr adroddiad yma gan y Rhwydwaith Swyddogion Bwrdd Gwasanaethau Lleol Gogledd Cymru er mwyn cael gwell dealltwriaeth o ddata cydraddoldeb ar lefel leol – yn arbennig o ran y materion sydd yn yr adroddiad A yw Cymru'n Decach. Rhannwyd yr adroddiad yma gydag aelodau NWPSEN er mwyn llywio eu gwaith ar ddatblygu amcanion rhanbarthol. Mae gwybodaeth berthnasol hefyd wedi'i chynnwys fel gwybodaeth gefndirol o dan pob un o'r amcanion cydraddoldeb er mwyn cyfiawnhau'r blaenoriaethau yr ydym wedi'u dewis.	

Cam 2: Casglu gwybodaeth	
18 - Oes yna unrhyw fylchau yn y wybodaeth a gasglwyd hyd yma? **Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?**	Mae'r adroddiad data a thystiolaeth *Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru* yn tynnu sylw at y bylchau o ran data a gwybodaeth ar lefelau lleol ac yn awgrymu rhai blaenoriaethau ar gyfer gwella. I'r dyfodol, y gobaith yw adeiladu ar y model ymgysylltu hwn er mwyn cael gwell dealltwriaeth o anghenion lleol.

Cam 3: Asesu'r effaith debygol ac adnabod camau lliniaru

19 - Nodwch isod unrhyw effaith debygol o safbwynt cydraddoldeb ar y grwpiau unigol, ynghyd ag adnabod pa gamau gellir eu cymryd i leihau neu wella'r effeithiau yma.
*Er mwyn penderfynu natur yr effaith debygol, dewisiwch un o'r canlynol os gwelwch yn dda – **Negyddol / Cadarnhaol / Dim effaith**

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
Oed	**Cadarnhaol**	Bydd y cynllun hwn o gymorth tuag at gael effaith gadarnaol ar bobl o bob oedran. Bydd yr amcanion yn y cynllun yn helpu i: Roi sylw i'r rhwystrau i blant a phobl ifanc gyrraedd eu llawn botensial (blaenoriaeth 1.1) Ddiogelu pobl hŷn a bregus trwy godi ymwybyddiaeth ymysg cymunedau lleol am y gwahanol fathau o dwyll (blaenoriaeth 5.3) Roi sylw i'r rhwystrau i bobl o bob oed rhag cymryd rhan mewn bywyd cyhoeddus trwy gymryd rhan yn yr ymgyrch i ledaenu cyfranogiad o ran etholiadau 2022 (blaenoriaeth 6.1). Mae parhau i ddatblygu hybiau cymunedol a chynllunio lle yn berthnasol yma hefyd (hyrwyddo cydraddoldeb – tud. 12 yn y Cynllun).	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.
Anabledd	**Cadarnhaol**	Bydd y cynllun hwn o gymorth tuag at gael effaith gadarnaol ar bobl anabl. Bydd yr amcanion yn y cynllun yn helpu i: Roi sylw i'r rhwystrau i blant a phobl ifanc gydag anghenion dysgu ychwanegol gyrraedd eu llawn botensial (blaenoriaeth 1.1)	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
		Daclo bwlio sy'n seiliedig ar hunaniaeth a throseddau casineb mewn ysgolion (blaenoriaeth 1.2) Sicrhau bod mwy o eiddo a chyfleusterau megis arosfannau bysus, llwybrau a chroesfannau troed yn hygyrch ac yn cwrdd ag anghenion preswylwyr anabl (blaenoriaethau 3.1 a 3.2) Cynyddu cyfleoedd i bobl anabl gymryd rhan mewn chwaraeon (blaenoriaeth 4.1) Codi ymwybyddiaeth am y gwasanaeth gwiriad iechyd sydd ar gael i bobl ag anableddau dysgu (blaenoriaeth 4.2) Gefnogi pobl anabl sy'n ddioddef troseddau casineb (blaenoriaeth 5.1) Hefyd, mae'r Cynllun yn cyfeirio at yr hyn yn ei wneud yn barod i greu cyfleoedd gwaith i bobl ag anableddau dysgu (gweler Hyrwyddo Cydraddoldeb ar dudalen 11)	
Rhyw	**Cadarnhaol**	Bydd y cynllun o gymorth i sicrhau na fydd unrhyw un o weithwyr y Cyngor yn cael eu trin yn llai ffafriol ar sail rhyw. Bydd yr amcanion sydd yn y cynllun yn helpu i: Sicrhau bod gweithwyr yn cael addasiad i'w patrymau gwaith, lle mae hynny'n bosibl, i'w cynorthwyo i gyfuno gwaith a chyfrifoldebau eraill (blaenoriaeth 2.1)	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
		Adnabod a lleihau bylchau o ran cyflogau ar sail rhyw ac anghydraddoldebau eraill (blaenoriaeth 2.2) Annog mwy o ferched i sefyll yn yr etholiadau llywodraeth leol yn 2022 (blaenoriaeth 6.1)	
Newid Rhyw	Cadarnhaol	Bydd y cynllun o gymorth i gael effaith gadarnhaol ar bobl trawsryweddol. Bydd yr amcanion sydd yn y cynllun yn helpu i: Daclo bwlio sy’n seiliedig ar hunaniaeth a throseddau casineb mewn ysgolion (blaenoriaeth 1.2) Gefnogi bobl trawsryweddol sydd yn dioddef troseddau casineb (blaenoriaeth 5.1) Sicrhau bod y Cyngor yn parchu ac yn cyfathrebu gyda phobl trawsryweddol yn unol â’r rhyw yr arddelir ganddynt (blaenoriaeth 8.1)	Dim effaith negyddol wedi’i adnabod hyd yn hyn.
Beichiogrwydd a Mamolaeth	Cadarnhaol	Bydd y cynllun o gymorth i gael effaith gadarnhaol ar unrhyw un sydd yn feichiog neu o fewn eu cyfnod mamolaeth.	Dim effaith negyddol wedi’i adnabod hyd yn hyn. Bydd blaenoriaeth 2.1 yn y Cynllun yn rhoi sylw i unrhyw rwystrau ar sail beichiogrwydd a mamolaeth.
Hil / Ethnigrwydd / Cenedligrwydd	Cadarnhaol	Bydd y cynllun o gymorth i alluogi’r Cyngor i gwrdd â’r ddyletswydd gyffredinol o ran gwahardd camwahaniaethu, hyrwyddo cyfle cyfartal a meithrin perthynas dda rhwng pawb.	Dim effaith negyddol wedi’i adnabod hyd yn hyn.

Tudalen 89

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
		Bydd blaenoriaeth 1.2 yn helpu i daclo bwlio sy'n seiliedig ar hunaniaeth a throseddau casineb mewn ysgolion Bydd blaenoriaeth 5.1 yn y cynllun o gymorth i gefnogi uniogolion sy'n dioddef troseddau casineb.	
Crefydd neu Gred	Cadarnhaol	Bydd y cynllun o gymorth i alluogi'r Cyngor i gwrdd â'r ddyletswydd gyffredinol o ran gwahardd camwahaniaethu, hyrwyddo cyfle cyfartal a meithrin perthynas dda rhwng pawb. Bydd blaenoriaeth 1.2 yn helpu i daclo bwlio sy'n seiliedig ar hunaniaeth a throseddau casineb mewn ysgolion Bydd blaenoriaeth 5.1 yn y cynllun o gymorth i gefnogi uniogolion sy'n dioddef troseddau casineb.	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.
Cyfeiriadedd Rhywiol	Cadarnhaol	Bydd y cynllun o gymorth i alluogi'r Cyngor i gwrdd â'r ddyletswydd gyffredinol o ran gwahardd camwahaniaethu, hyrwyddo cyfle cyfartal a meithrin perthynas dda rhwng pawb. Bydd blaenoriaeth 1.2 yn helpu i daclo bwlio sy'n seiliedig ar hunaniaeth a throseddau casineb mewn ysgolion Bydd blaenoriaeth 5.1 yn y cynllun o gymorth i gefnogi uniogolion sy'n dioddef troseddau casineb.	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.
Yr iaith Gymraeg	Cadarnhaol	Gweler cwestiynau 10-13.	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
Hawliau Dynol	Dim effaith	Bydd gwaith y Cyngor yn parhau i gael ei gynnal gan set o werthoedd sy'n cynnwys sicrhau bod hawliau dynol sylfaenol unigolion yn cael eu diogelu bob amser.	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.
Priodas neu bartneriaeth sifil (gwahardd camwahaniaethu yn unig)	Dim effaith	Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddiddymu camwahaniaethu o bob math a bydd yn diogelu hawliau pobl sy'n briod neu mewn partneriaeth sifil.	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.
Arall – tlodi	Cadarnhaol	Ar adeg ysgrifennu, rhagwelwyd y byddai'r **ddyletswydd gymdeithasol economaidd** yn dod i rym ar 1 Ebrill 2020. Bydd y ddyletswydd yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus ystyried effaith eu penderfyniadau strategol ar y bobl a'r cymunedau tlotaf. Rydym wedi cychwyn eisoes i roi sylw i'r ddyletswydd newydd trwy gynnwys blaenoriaethau sy'n anelu at leihau anghydraddoldeb sy'n cysylltiedig ac anfantais cymdeithasol economaidd, sef: Adolygu ein preses gorfforaethol ar gyfer cynnal asesiadau effaith (blaenoriaeth 8.2) Rhoi sylw i'r bylchau o ran cyrhaeddiad addysgol (blaenoriaeth 1.1) Byddwn yn datblygu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r ddyletswydd gymdeithasol economaidd pan fydd arweiniad ar gael (amcan 7) ac yn sicrhau y bydd y ddyletswydd yn dod yn rhan annatod o'n busnes dydd i ddydd.	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
		Byddwn yn defnyddio ein hadroddiadau blynyddol i adrodd ar ddatblygiadau a dangos sut yr ydym yn cydymffurfio gyda'r ddyletswydd gymdeithasol economaidd maes o law.	

Cam 4: Canlyniad yr asesiad	
20 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol (sef crynodeb o'r tabl uchod).	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn. Pwrpas yr amcanion a blaenoriaethau cydraddoldeb o fewn y Cynllun yw i gynorthwyo'r Cyngor i gwrdd â thair nod y ddyletswydd gyffredinol i roi sylw dyledus i'r angen i: - ddiddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd gan y Ddeddf - hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt - meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt Yn ychwanegol i'r blaenoriaethau a mentrau eraill sydd yn y cynllun, bydd y Cyngor yn cryfhau egwyddorion cyfleoedd cyfartal i bobl o bob cefndir ac amgylchiadau yn ei holl gynlluniau a'i weithdrefnau.
21 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	Dim effaith negyddol wedi'i adnabod hyd yn hyn.
22 - Disgrifiwch unrhyw weithredu a wnaed neu a fwriedir i wneud y mwyaf o'r cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb a/neu nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (cynaliadwyedd). **(**Rhestrir y saith nod llesiant yn Atodiad 2)	**Cymru sy'n fwy cyfartal –** Bydd yr holl flaenoriaethau sydd yn y Cynllun yn cyfrannu tuag at y nod o ddatblygu cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau. Yn benodol, bydd ein amcan i ddatblygu ein dealltwriaeth o'r ddyletswydd gymdeithasol economaidd yn sicrhau y bydd anghydraddoldeb sy'n gysylltiedig ag anfantais gymdeithasol-economaidd yn cael eu hadnabod ac yn cael sylw dyledus o fewn ein holl gynlluniau, polisiau a gweithdrefnau.
23 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad yma?	Na. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi nad yw ein hymrwymiad tuag at gydraddoldeb wedi'i gyfyngu i'r blaenoriaethau sydd yn y cynllun. Bydd y

Cam 4: Canlyniad yr asesiad	
(Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).	Cyngor yn cymryd mantais o unrhyw gyfleoedd newydd i hyrwyddo cydraddoldeb ymhellach fel y daw ystyrieaethau o'r fath yn fwy creiddiol yng ngwaith dydd i ddydd y Cyngor.
24 - A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth? Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?	Bydd y Cynllun Cydraddoldeb Strategol yn mynd drwy'r broses ganlynol i'w gymeradwyo: Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio – 4 Chwefror 2020 Pwyllgor Gwaith – 17 Chwefror 2020 Cyngor llawn – 10 Mawrth 2020
25 - Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?	Byddwn yn adrodd yn ein Hadroddiadau Blynyddol ar Cydraddoldeb ar gynnydd o ran cyflawni ein blaenoriaethau

Cam 5 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog arweiniol	Amserlen

Atodiad 1 – Hawliau Dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, gwaeth beth yw eu cenedligrwydd nag eu dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol - i gyd wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn'. Fe'u rhestrir isod:

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)
Erthygl 2: Yr hawl i fywyd
Erthygl 3: Gwahardd artaith
Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol
Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch
Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg
Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith
Erthygl 8: Hawl i barch at fywyd preifat a theuluol
Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd
Erthygl 10: Rhyddid mynegiant
Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull
Erthygl 12: Yr hawl i briodi
Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu
Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo
Erthygl 2 o Brotocol 1: Hawl i gael addysg
Erthygl 3 o Brotocol 1: Hawl i etholiadau rhydd
Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

Atodiad 2 – Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrff cyhoeddus wneud yn siŵr eu bod yn ystyried yr effaith a gaiff eu penderfyniadau ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae’r ddeddf yn pennu saith o nodau llesiant:

Nod	Disgrifiad o’r nod
Cymru lewyrchus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy’n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy’n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy’n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.
Cymru gydnerth	Cenedl sy’n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy’n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â’r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deellir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
Cymru sy’n fwy cyfartal	Cymdeithas sy’n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo’u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a’u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).
Cymru o gymunedau cydlynus	Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.
Cymru â diwylliant bywiog le mae’r Gymraeg yn ffynnu	Cymdeithas sy’n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a’r Gymraeg ac sy’n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
Cymru sy’n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o’r fath gyfrannu’n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	**PWYLLGOR GWAITH**
DYDDIAD:	**17 CHWEFROR 2020**
PWNC:	**FFRAMWAITH AR GYFER RHYDDHAD TRETHI BUSNES DEWISOL - ELUSENNAU A SEFYDLIADAU DIELW**
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	**Y CYNGHORYDD ROBIN WYN WILLIAMS (AELOD PORTFFOLIO AR GYFER CYLLID)**
PENNAETH GWASANAETH:	**MARC JONES (CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151**
AWDUR YR ADRODDIAD: Rhif ffôn: e-bost:	**GERAINT H JONES (RHEOLWR Y GWASANAETH REFENIW A BUDD-DALIADAU)** 01248 752651 GeraintHJones@ynysmon.gov.uk
AELODAU LLEOL:	**DIM YN BERTHNASOL**

A – Argymhelliad/Argymhellion a'r Rheswm/Rhesymau

ARGYMHELLION

- Bod y Pwyllgor Gwaith yn mabwysiadu Fframwaith ar gyfer Rhyddhad Trethi Busnes Dewisol - Elusennau a Sefydliadau Dielw fel y manylir yn Atodiad C.

- Y bydd ei Fframwaith ar gyfer Rhyddhad Trethi Busnes Dewisol mewn grym ar gyfer y blynyddoedd ariannol hyd at 31 Mawrth 2026.

- Bod y Pwyllgor Gwaith yn rhoi cyfarwyddiadau i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 sicrhau y rhoddir gwybod cyn 31 Mawrth 2020 i elusennau perthnasol a sefydliadau dielw y bydd y polisi mewn grym o 1 Ebrill 2020 ac y daw i ben ar 31 Mawrth 2026.

CEFNDIR

Mae'n rhaid i eiddo annomestig (ar wahân i rai eithriadau, megis amaeth, addoldai, adeiladau a ddefnyddir gan bobl anabl ac ati) dalu trethi annomestig. Yr enw cyffredin ar y trethi hyn yw trethi busnes, er nad yw pawb sy'n eu talu yn fusnesau yn yr ystyr gyffredin. Yn wir, mae'r system o rhyddhadau wedi'i dylunio'n rhannol i liniaru baich trethiant ar ddeiliaid ar wahân i fusnesau.

Mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru roi cymorth trethi mandadol i elusennau yn unol â Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 (DCLlL88), fel y cafodd ei diwygio gan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003.

Dan DCLlL88, gall Awdurdodau Lleol hefyd roi cymorth dewisol neu ryddhad o'r trethi o hyd at 100% o'r trethi sy'n daladwy. Mae hyn yn berthnasol i eiddo a ddefnyddir gan:-

- Elusennau ("ychwanegiad o 20%" yn ogystal â'r cymorth mandadol o 80%);
- Sefydliadau dielw eraill.

Mae costau caniatáu cymorth dewisol tuag at drethi busnes yn cael eu hysgwyddo'n rhannol gan y Gronfa ar gyfer Trethi Annomestig (h.y. Llywodraeth Cymru) a chan drethdalwyr lleol.

Er enghraifft, mae Llywodraeth Cymru yn ysgwyddo 90% o'r gost mewn perthynas â sefydliadau dielw. Mae hynny'n golygu bod pob £1 a werir gan y Cyngor yn prynu cymorth sy'n werth £10 i'r trethdalwr.

Fodd bynnag, yn achos yr "ychwanegiad 20%", mae Llywodraeth Cymru yn ysgwyddo 25% o'r gost. Mae hynny'n golygu bod pob £7.50 a warir gan y Cyngor yn prynu cymorth sy'n werth £10 i'r trethdalwr.

PENDERFYNIAD Y PWYLLGOR GWAITH YN CHWEFROR 2019

Ar 18 Chwefror 2019, penderfynodd y Pwyllgor Gwaith ymestyn ei Fframwaith ar gyfer Rhyddhad Trethi Busnes Dewisol i Elusennau a Sefydliadau Dielw am gyfnod o flwyddyn. Yn ogystal, penderfynodd gynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar y fframwaith yn ystod hanner cyntaf 2019/20 gyda'r fframwaith diwygiedig (os yn berthnasol) yn dod i rym ar 1 Ebrill 2020. Cynhaliwyd ymgynghoriad 3 Haen o dan Gynllun Ch1 Ymgynghori ac Ymgysylltu'r Cyngor gyda dyddiad cau o 31 Awst 2019. Cysylltwyd â'r holl drethdalwyr sy'n gymwys i gael rhyddhad dewisol o dan y polisi cyfredol.

Roedd yr ymateb yn siomedig, gyda dim ond 4 yn ymateb (a 2 yn gwneud hynny'n ddienw). Rhestrir yr ymatebion yn Atodiad A (heblaw am yr ymatebion dienw). Rhoddir crynodeb o'r ymatebion i'r cwestiynau a ofynnwyd yn Atodiad B. O gofio nifer fechan yr ymatebion, cynigir na ddylid newid y polisi cyfredol ond, yn hytrach nag ymestyn y polisi bob blwyddyn, cynigir y dylid sefydlu polisi am gyfnod penodol i gyd-fynd â'r cylch ailbrisio pum mlynedd. Gwelir y polisi i'w fabwysiadu yn Atodiad C. Gall Aelodau ddewis diwygio'r fframwaith yn ystod y cyfnod hwn ond mae'n rhaid rhoi rhybudd o un flwyddyn ariannol lawn o leiaf i drethdalwyr.

Dylai Aelodau nodi y bydd yr ailbrisiad trethi annomestig nesaf yng Nghymru yn digwydd yn 2021. Dylai Aelodau nodi ymhellach mai'r hyn a wneir yma yw mabwysiadu fframwaith rhyddhad ardrethi busnes dewisol i ystyried ceisiadau am ryddhad trethi dewisol. Mae'n rhaid i'r Awdurdod barhau i ystyried unrhyw gais a allai fod y tu allan i'r fframwaith a gallai gwrthod cais o'r fath oherwydd nad yw o fewn y fframwaith fod yn "ultra vires".

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Mae'r polisi cymorth cyfredol wedi bod yn llwyddiant yn yr ystyr nad oes bron unrhyw geisiadau wedi dod i law nad ydynt wedi'u cynnwys yn y polisi. Mae hyn wedi arwain at ostyngiad sylweddol yn nifer y ceisiadau sy'n cael eu hystyried yn unigol. Mae'r ymatebion a gafwyd (a'r diffyg ymatebion) i'r ymgynghoriad yn awgrymu bod y polisi cyfredol yn cael ei dderbyn yn gyffredinol ac nid yw unrhyw agwedd o'r polisi wedi ei herio'n ddifrifol.

Byddai peidio ag ymestyn y polisi dewisol cyfredol i roi rhyddhad trethi busnes i Elusennau a Sefydliadau Dielw neu fabwysiadu polisi am gyfnod sefydlog, yn golygu y byddai'n rhaid i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 ddelio gyda phob cais yn unigol, gan roi ystyriaeth i ganllawiau gan Lywodraeth Cymru a pholisïau/canllawiau'r Pwyllgor Gwaith. (Gweler Cyfansoddiad y Cyngor – Cynllun Dirprwyo i Swyddogion Penodol (Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 a'r ddyletswydd benodol y manylir arni dan 3.5.3.5.19).

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?
Mae'r penderfyniadau i roi rhyddhad o'r Dreth Fusnes i elusennau a sefydliadau dielw wedi cael ei ddirprwyo i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151. Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith greu canllawiau a fframwaith i'r swyddog yma gyfeirio atynt i sicrhau cysondeb a thegwch o ran y penderfyniadau.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
Mae'r polisi hwn yn cyfrannu at nodau corfforaethol yr Awdurdod – sef, yn bennaf, adfywio ein cymunedau a datblygu'r economi a thrawsnewid gwasanaethau hamdden.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Mae cyllideb o £70k wedi'i chlustnodi o fewn cyllideb ddrafft 2020/21 (wedi ei gynyddu o £60k). Y gwariant a ragwelir ar ddiwedd chwarter 3 yw £63k *.

*Mae'r ffigwr hwn yn adlewyrchu addasiadau ar gyfer blynyddoedd blaenorol yn ystod 2019/20. Mae hyn yn wahanol i Atodiad C sy'n dangos ffigyrau ar gyfer 2019/20 yn unig.

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		**Beth oedd eu sylwadau?**
1	**Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA)** (mandadol)	Nodwyd cynnwys yr adroddiad gan yr UDA
2	**Cyllid / Adran 151** (mandadol)	Awdur yr Adroddiad
3	**Cyfreithiol / Swyddog Monitro**(mandadol)	Aelod o'r UDA
4	**Adnoddau Dynol (AD)**	
5	**Eiddo**	
6	**Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)**	
7	**Caffael**	
8	**Sgriwtini**	
9	**Aelodau Lleol**	
10	**Unrhyw gyrff allanol eraill**	
E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	**Economaidd**	Hyd yn oed os na fyddai'r fframwaith yn cael ei dderbyn, ni fyddai hyn yn cael effaith mawr ar yr economi - byddai'r cyrff yn medru gwneud ceisiadau am ryddhad
2	**Gwrthdlodi**	
3	**Trosedd ac Anhrefn**	
4	**Amgylcheddol**	
5	**Cydraddoldebau**	
6	**Cytundebau Canlyniad**	
7	**Arall**	

F - Atodiadau:
Atodiad A - Ymatebwyr heblaw am rai dienw. Atodiad B - Crynodeb o'r ymatebion i'r cwestiynau gofynnwyd yn yr ymgynghoriad. Atodiad C - Fframwaith ar gyfer Rhyddhad Trethi Busnes Dewisol i Elusennau a Sefydliadau Dielw

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

ATODIAD A

Ymatebwyr (heblaw am rai dienw)

- Clwb hwylio Traeth Coch
- Cymdeithas Gymunedol David Hughes

ATODIAD B

C1: A ddylai'r Awdurdod barhau i adnewyddu ei fframwaith yn flynyddol neu benderfynu ar fframwaith am gyfnod sefydlog o ddim hwy na 2, 3, 4 neu 5 mlynedd? A ddylai adolygiad y fframwaith fod yn gysylltiedig â'r cyfnod sydd wedi'i gynnwys yng Nghynllun Cyngor yr Awdurdod (5 mlynedd fel arfer)neu ddyddiad yr ailbrisiad trethiannol nesaf (5 mlynedd fel arfer)?

Cytunodd y 4 a ymatebodd y dylid cynnal adolygiad bob 5 mlynedd.

C2: Ydych chi'n cytuno na ddylai'r Cyngor roddi mwy na'r rhyddhad mandadol 80% i siopau elusen sydd â gwerth trethiannol o £12,000 neu fwy?

'Roedd 3 yn cytuno na ddylid rhoi rhyddhad os yw'r gwerth ardrethol yn £12,000 neu fwy. 1 yn anghytuno.

C3: Ydych chi'n cytuno y dylai'r Cyngor roddi mwy na'r rhyddhad mandadol 80% i siopau elusen sydd â gwerth trethiannol o £6,000 neu lai ac y dylid rhoddi'r rhyddhad dewisol 20% yn llawn?

Y 4 yn cytuno.

C4: Ydych chi'n cytuno y dylai'r Cyngor roddi mwy na'r rhyddhad mandadol 80% i siopau elusen sydd â gwerth trethiannol o fwy na £6,000 a llai na £12,000 ond na ddylid rhoddi'r rhyddhad dewisol 20% yn llawn?

3 yn cytuno. 1 yn anghytuno.

C5: Ydych chi'n cytuno y dylai'r Cyngor ystyried rhoddi mwy na'r rhyddhad Mandadol 80% i siop elusen sy'n ymwneud yn llwyr â gweithgareddau lleol yn unig?

3 yn cytuno. 1 yn anghytuno

C6: Ydych chi'n cytuno y dylai'r Awdurdod gynyddu ei gyllideb i gwrdd â'r gost o unrhyw ryddhad dewisol ychwanegol a roddir, er enghraifft, i siopau elusen, neu a ddylai gadw ei gyllideb gyfredol?

3 yn cytuno. 1 yn dweud y dylid codi gyda chwyddiant ond nid ar draul gwasanaethau cyhoeddus hollbwysig.

C7: A ddylai'r Awdurdod ystyried cyfyngu faint o ryddhad dewisol a roddir i rai sefydliadau dielw penodol gan roi er enghraifft 50%, 60%, 70%, 80% neu 90% o ryddhad lle mae 100% yn cael ei roi ar hyn o bryd neu, yng nghyswllt y rhyddhad "ychwanegol" i elusennau, rhoi 10% yn hytrach nag 20% i gwrdd â chost y rhyddhad ychwanegol i siopau elusen?

3 yn cytuno. 1 heb wneud sylwadau.

C8: O'r disgrifiad o sefydliadau a welir yn Atodiad A, a ddylai sefydliadau sydd â'u hamcanion yn sylweddol debyg i amcanion y Cyngor ac sy'n gwasanaethu trigolion yr Ynys yn bennaf barhau i gael rhyddhad o 100%, ac ar gyfer sefydliadau lle mae'r Cyngor yn cefnogi eu hamcanion ond lle nad oes tebygrwydd sylweddol gydag amcanion y Cyngor neu nad ydynt yn gwasanaethu trigolion yr Ynys yn bennaf, barhau i gael rhyddhad o 80%?

3 yn cytuno. 1 yn dweud y dylid rhoi rhyddhad yn seiliedig ar amcanion y Cyngor a gwasanaethau i drigolion yr Ynys.

C9: A ddylai clybiau chwaraeon sydd wedi ennill y statws CASC dderbyn mwy o ryddhad h.y. rhyddhad mandadol 80% a hefyd rhyddhad dewisol 20% o gymharu â'r rheini nad ydynt wedi derbyn statws CASC, er enghraifft rhoddi 80% o rhyddhad dewisol o gymharu â 100% o dan y polisi cyfredol?

3 yn cytuno. 1 yn anghytuno.

C10: Ydych chi'n cytuno bod y diffiniad CASC dal yn deg ac yn rhesymol ar gyfer rhoddi rhyddhad dewisol i glybiau chwaraeon – gweler Atodiad C

2 yn cytuno. 1 yn ansicr ac 1 yn dweud y dylai dogfen lywodraethu'r clwb gynnwys cymal bod y clwb yn agored i bawb ni waeth beth fo'u hil, crefydd, daliadau gwleidyddol, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol.

C11: Ydych chi'n cytuno y dylai'r Awdurdod barhau gyda'i bolisi o beidio creu gwahaniaeth ar y sail bod gan glwb chwaraeon far trwyddedig neu beidio?

2 yn cytuno. 1 heb farn ac 1 yn ansicr.

C12: Rydym yn cynnig peidio newid y polisi hwn. Ydych chi'n cytuno?
(ar gyfer sefydliadau addysgol a chysylltiedig)

Y 4 yn cytuno.

C13: Rydym yn cynnig peidio newid y polisi hwn. Ydych chi'n cytuno?
(ar gyfer sefydliadau sy'n hyrwyddo adfywiad trefol a gwledig neu sy'n lleihau diweithdra)

Y 4 yn cytuno.

C14: Rydym yn cynnig peidio newid y polisi hwn. Ydych chi'n cytuno?
(ar gyfer cyrff sy'n hywrwyddo cydraddoldeb hiliol neu'n cefnogi grwpiau lleiafrifoedd ethnig)

Y 4 yn cytuno

C15: Mae'r pedwar cwestiwn cyntaf yn galluogi'r Awdurdod i leihau faint o ryddhad sydd ar gael i gyrff os yw cyfran sylweddol o'r aelodau ddim yn breswylwyr yr Ynys, oherwydd bod y budd i drethdalwyr y Cyngor yn llai amlwg. Ydych chi'n parhau i gefnogi'r ymagwedd hon? Os felly, ydy'r cyfyngiad cyfredol yn rhesymol ar 80% o ryddhad tuag at bil trethi busnes? A ddylai fod yn fwy neu'n llai?

C16: Mae'r meini prawf hyn mewn bodolaeth ers mis Ebrill 2003. Beth yw eich barn am y meini prawf hyn? A ddylid rhoi mwy o bwysigrwydd i rai a sut byddai hyn yn effeithio ar faint o ryddhad dewisol a roddir? A ydym ni wedi gadael allan unrhyw feini prawf? ***(****gofynnwyd am farn am y meini prawf a ddefnyddir i asesu pob cais)*

Ar gyfer C15. Cytunodd 1 fod 80% yn ddigon. Roedd 2 yn dymuno'i godi i 100% a nododd 1 ei fod yn dibynnu ar yr amgylchiadau.

Ar gyfer C16. Nododd 3 y dylai aros yr un fath. Nododd 1 nad oedd unrhyw feini prawf wedi'u hepgor a bod y meini prawf yn ddigon hyblyg.

C17: Pa effaith, yn eich barn chi, fyddai'r cynigion yn ei gael ar yr iaith Gymraeg o ran y cyfleoedd i ddefnyddio'r iaith?

Nododd 3 na fyddent yn cael unrhyw effaith. Nododd 1 bod angen cefnogi sefydliadau sy'n gweithredu trwy gyfrwng y Gymraeg.

C18: A oes modd ffurfio neu newid y polisi arfaethedig i gael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd i ddefnyddio'r iaith Gymraeg neu yn yr un modd fel nad oes effeithiau negyddol ar ei defnyddio ac i beidio trin yr iaith Gymraeg yn llai ffafriol na'r iaith Saesneg?

Nododd 2 nad oedd modd. Nododd 1 ei fod yn amhosib ei weinyddu mewn ardal lle mae'r ddwy iaith yn cael eu defnyddio'n gyfartal. Cytunodd 1 y dylid newid y polisi i gael effaith gadarnhaol ar y Gymraeg.

C19: A ddylai elusennau neu sefydliadau dielw sy'n cydymffurfio neu'n gweithio tuag at gydymffurfio â'r un safonau ag y mae'r Awdurdod wedi eu mabwysiadu dan Fesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011 dderbyn rhyddhad dewisol ychwanegol tuag at drethi busnes? Pa anawsterau ymarferol a welwch chi gyda chynllun o'r fath?

3 yn anghytuno ac 1 yn dweud bod hynny'n fath o wahaniaethu. 1 yn cytuno.

ATODIAD C

Categori	Disgrifiad	Mandadol	Dewisol	Cyfanswm	Cost i'r Cyngor	Nifer
A (1)	Neuaddau Pentref, Canolfannau Cymunedol, Sefydliadau Coffadwrol, Clybiau Hen Bobl, Cymdeithasau Sgowtiaid a Geidiaid, Cadlanciau'r Môr, Hosbis, Cylchau Chwarae	80% **£135,935**	20% **£26,475**	100% **£162,410**	**£19,856**	**58**
A (2)	Diogelwch Arforol	80% **£44,240**	20% **£8,616**	100% **£52,856**	**£6,462**	**6**
B (1)	Clybiau adloniant, Theatrau, Ystafelloedd Bandiau ac Amgueddfeydd - (elusen gofrestredig)	80% **£26,078**	20% **£5,161**	100% **£31,239**	**£3,871**	**8**
B (2)	Clybiau adloniant, Theatrau, Ystafelloedd Bandiau ac Amgueddfeydd - (heb fod yn elusen gofrestredig)	0% **£0**	100% **£134,396**	100% **£134,396**	**£13,440**	**30**
C (1)	Sefydliadau Addysgol statudol neu ar agor i bawb	80% **£6,990**	20% **£1,361**	100% **£8,351**	**£1,021**	**1**
C (2)	Sefydliadau Addysgol	80% **£405,090**	0% **£0**	80% **£405,090**	**£0**	**11**
CH	Siopau Elusen	80% **£78,355**	0% **£0**	80% **£78,355**	**£0**	**19**
D	Sefydliadau Adfywio, Cyflogaeth ac Ailsefydlu	80% **£6,567**	20% **£1,279**	100% **£7,846**	**£959**	**1**
DD	Cydraddoldeb Hiliol a Lleiafrifoedd Ethnig	80% **£0**	20% **£0**	100% **£0**	**£0**	**0**
E (1)	Elusen gofrestredig neu at bwrpas elusennol lle mae eu hamcanion hefo gwerthoedd cyffredin sylweddol ag amcanion y Cyngor ac sy'n gwasanaethu trigolion yr Ynys yn bennaf	80% **£92,564**	20% **£18,026**	100% **£110,590**	**£13,520**	**6**
E (2)	Heb fod yn elusen gofrestredig ond lle mae eu hamcanion hefo gwerthoedd cyffredin sylweddol ag amcanion y Cyngor ac sy'n gwasanaethu trigolion yr Ynys yn bennaf	0% **£0**	100% **£18,769**	100% **£18,769**	**£1,877**	**5**
F (1)	Elusen gofrestredig neu at bwrpas elusennol lle mae eu hamcanion yn cael eu cynorthwyo gan y Cyngor ond naill ai nad oes gwerthoedd cyffredin sylweddol gydag amcanion y Cyngor neu nad ydynt yn gwasanaethu trigolion yr Ynys yn bennaf.	80% **£0**	0% **£0**	80% **£0**	**£0**	**0**
F (2)	Heb fod yn elusen gofrestredig lle mae eu hamcanion yn cael eu cynorthwyo gan y Cyngor ond naill ai nad oes gwerthoedd cyffredin sylweddol hefo amcanion y Cyngor neu nad ydynt yn gwasanaethu trigolion yr Ynys yn bennaf.	0% **£0**	80% **£1,287**	80% **£1,287**	**£129**	1
FF	Meysydd Sioe Amaethyddol	80% **£21,928**	20% **£4,270**	100% **£26,198**	**£3,203**	**1**
G	Dim un o'r categorïau uchod.	Amrywiol **£0**	Amrywiol **£0**	Amrywiol **£0**	**£0**	**0**
	Cyfansymiau – 2019/20	**£817,747**	**£219,640**	**£1,037,387**	**£64,338**	**147**
	Cost Band D – 2019/20				**£2.04**	

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	**Pwyllgor Gwaith**
Dyddiad:	**17 Chwefror 2020**
Pwnc:	**Rhenti’r CRT a Thaliadau’r Gwasanaeth Tai 2020/21**
Aelod(au) Portffolio:	**Cynghorydd Alun Mummery**
Pennaeth Gwasanaeth:	**Ned Michael, Pennaeth Gwasanaethau Tai**
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	**Darren Gerrard, Rheolwr Incwm Rhent a Chynhwysiant Ariannol** **01248 752265** **dkghp@anglesey.gov.uk**
Aelodau Lleol:	

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau
Gofynnir i Aelodau’r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo’r cynnydd yn y rhent a’r taliadau gwasanaeth ar gyfer 2020/21 fel y nodir isod:- **A1** cymeradwyo’r cynnydd mewn rhent yn unol â rhent targed Llywodraeth Cymru yn seiliedig ar gasgliad dros 51 wythnos. **A2** cymeradwyo cynnydd o 2.7% yn yr holl renti sydd rhwng £0.41 - £4.47 yn is na’r targed yn ogystal â swm hyd at yr uchafswm o £2.00 yr wythnos i gyrraedd y rhent targed. **A3** cymeradwyo cynnydd o 2.7% yn yr holl renti sydd rhwng £3.87 - £5.01 yn is na’r targed a £2.00 ychwanegol yr wythnos. **A4** cymeradwyo bod y rhent ar gyfer yr 3 eiddo sydd â rhent uwch na’r lefel targed yn aros fel y mae. **A5** cymeradwyo cynnydd o 22c yr wythnos ar gyfer rhenti’r holl garejys. **A6** cymeradwyo’r taliadau gwasanaeth a nodir yn adran 3.3. yr adroddiad ar gyfer yr holl denantiaid sy’n derbyn y gwasanaethau perthnasol.

Rhesymau

1.0 Cefndir

1.1 Yn unol â Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, mae’n rhaid i’r Cyngor gadw Cyfrif Refeniw Tai (CRT) sydd wedi ei neilltuo’n unig ar gyfer trafodion sy'n ymwneud yn benodol â Thai Awdurdodau Lleol.

1.2 Ar 18 Rhagfyr 2019, derbyniwyd llythyr gan Lywodraeth Cymru yn cadarnhau ei bod wedi cytuno i gynnal Bolisi Llywodraeth Cymru ar gyfer Rhenti Tai Cymdeithasol yn 2020/21.

1.3 Mae'r Adolygiad Cyflenwad Tai Fforddiadwy wedi argymell y dylid gweithredu polisi rhent 5 mlynedd gan y byddai'n darparu sicrwydd a sefydlogrwydd i denantiaid a landlordiaid. Argymhellodd yr adolygiad hefyd y dylai landlordiaid ystyried gwerth am arian ochr yn ochr â fforddiadwyedd.

1.4 Y fformiwla ar gyfer y codiadau rhent blynyddol fydd gwerth y Mynegai Prisiau defnyddwyr (CPI) yn y mis Medi blaenorol. Ym mis Medi 2019, roedd y CPI yn 1.7% + 1%.

1.5 Oherwydd bod lefelau rhent cyfredol y Cyngor yn sylweddol is na'r rhenti targed yn y polisi, bydd angen cynnydd wythnosol o hyd at £2 uwchben y cynnydd chwyddiant canrannol (yn achos y rhenti sy’n is na’r rhent targed) er mwyn sicrhau eu bod yn gyson gyda rhent darparwyr tai cymdeithasol eraill.

2.0 Cynnydd mewn Rhent i Denantiaid Ynys Môn

2.1 Mae rhent targed Llywodraeth Cymru (fel y dangosir yn y tabl isod) yn seiliedig ar rent dros 51 wythnos. Os byddwn yn cynnyddu’r rhent ac yn casglu dros 51 wythnos i gymryd i ystyriaeth yr wythnos di-rent dros gyfnod y Nadolig, byddwn yn cynhyrchu tua £500k o incwm blynyddol ychwanegol.

	Tai a Byngalos (£)	Fflatiau(£)	Fflatiau un

										Ystafell
Rhent Targed LIC (52 Wythnos)	**1 Yst Wely £86.48**	**2 Yst Wely £96.09**	**3 Yst Wely £105.70**	**4 Yst Wely £115.30**	**5+ Yst Wely £124.91**	**1 Yst Wely £78.24**	**2 Yst Wely £86.94**	**3 Yst Wely £95.63**	**4+ Yst Wely £104.32**	**£69.55**
Rhent Targed (Casglu 51 Wythnos)	**£88.18**	**£97.98**	**£107.78**	**£117.56**	**£127.36**	**£79.78**	**£88.65**	**£97.51**	**£106.37**	**£70.92**
Rhent Cyfartalog Cyfredol Arfaethedig (51 Wythnos)	**£88.07**	**£94.48**	**£101.20**	**£107.86**	**£114.21**	**£79.78**	**£87.43**	**£94.36**	**£106.37**	**£70.92**

2.3 Gan ddefnyddio'r targed casglu 51 wythnos, bydd y cynnydd yn y rhent arfaethedig ar gyfer 2020/21 yn £2.92 ar gyfartaledd. Bydd hyn yn cynyddu'r rhent wythnosol cyfartalog o £91.53 i £94.45 sydd yn dal i fod yn is na'r band rhent yn y polisi. Y band rhent ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn yw rhwng £93.15 (pegwn isaf), £98.06 (pwynt canol) a £102.96 (pegwn uchaf).

2.4 Yn ogystal, y lefel hon o gynnydd yn y rhent sy’n cael ei defnyddio fel y model ar gyfer y Cynllun Busnes Tai. Os na ddilynir y dull hwn, efallai y bydd angen dulliau eraill i ariannu'r cynllun busnes.

2.5 Ar gyfer eiddo y mae eu rhenti’n sylweddol is na'r rhent targed yn y polisi, ac er mwyn symud tuag at y rhent targed ar gyfer y fath eiddo, bwriedir cynyddu'r rhenti cyfredol fel a ganlyn:

1) Ar gyfer y 1851 eiddo lle mae’r gwahaniaeth rhwng y rent presennol a’r rhent targed rhwng £0.41 a £4.47 yr wythnos, bydd y rhent presennol yn cynyddu 2.7% yn ogystal â swm o hyd at uchafswm o £2.00 yr wythnos.

2) Ar gyfer y 1998 eiddo lle mae’r gwahaniaeth rhwng y rhent presennol a’r rhent targed rhwng £3.87 a £5.01 yr wythnos, bydd y rhent presennol yn cynyddu yn unol â’r fformiwla o 2.7% + £2 yr wythnos.

3) Ar gyfer y 3 eiddo y mae eu rhenti cyfredol yn uwch na'r rhent targed, mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl llai o gynnydd yn y rhenti hyn gan Awdurdodau Lleol. Rydym yn cynnig peidio â chynyddu’r rhenti hyn nes eu bod yn cyd-fynd gyda'r rhent targed.

2.6 Bydd defnyddio'r dulliau uchod yn symud yr Awdurdod tuag at gyrraedd y rhent targed a sicrhau cydgyfeiriant o ran lefelau rhent. Disgwylir gallu cyflawni’r cydgyfeiriant rhent erbyn 2022/23 a bydd rhenti’n cynyddu wedyn

yn unol â’r rhenti targed.

2.7 Bydd y polisi rhent yn creu incwm rhent blynyddol o tua £18.6 miliwn ar gyfer y CRT yn ystod 2020/21.

2.8 Wrth ail osod eiddo gwag fe argymhellir y bydd y rhent yn cael ei osod yn unol â’r polisi rhent targed a fydd yn dileu’r cymhlethdod y broses o gynyddu’r rhent mewn modd trosiannol.

3.0 Codi am Wasanaethau

3.1 Mae'r taliadau am wasanaethau y mae'r Awdurdod yn eu darparu yn ystod 2020/21 yn seiliedig ar gostau gwirioneddol y gwasanaethau hynny yn 2018/19 ac yn cael eu rhannu'n gyfartal ymhlith tenantiaid a lesddeiliaid. Dylid nodi bod y rhan fwyaf o'r costau hyn yn gymwys am fudd-dal tai.

3.2. Mae’r holl gostau ar gyfer darparu’r gwasanaethau hyn wedi gostwng o gymharu â ffigyrau’r llynedd. Mae cyfanswm yr incwm a fydd yn cael ei gynhyrchu tua £204k.

3.3 Costau wythnosol ar gyfer 2020/21 sy’n cael eu hargymell, yn seiliedig ar 51 wythnos yw:

Cynnal a chadw lifft - £0.28 - £3.54
Glanhau ardaloedd cymunedol - £2.57 – £6.42
Larymau tân ac offer tân - £1.81
Systemau drysau mynediad - £0.63
Costau Carthffosiaeth - £1.25
Golau a gwres mewn ardaloedd cymunedol - £1.10
Erialau Teledu mewn ardaloedd cymunedol - £0.38
Paentio ardaloedd cymunedol – £0.13 - £0.47
Cynnal a Chadw Tiroedd (Eiddo Domestig) - £2.63
Cynnal a Chadw Tiroedd (Tai Gwarchod) - £0.15 - £3.23)
Costau Rheoli yn 15% o gost pob tâl gwasanaeth.

3.4 Ar hyn o bryd mae 61 o brydleswyr a fydd yn gorfod talu am y gwasanaethau y maent yn eu derbyn gan yr Awdurdod. Bydd hyn yn creu incwm blynyddol ychwanegol o tua £11k.

4.0 Garejys

4.1 Nid yw Polisi Rhent Llywodraeth Cymru yn darparu unrhyw arweiniad ar sut i gynyddu rhenti garejys. Mae’r Cyngor felly’n cynnig cynyddu’r rhenti garejys 22c yr wythnos sy’n â’r cynnydd a gymhwysir i anheddau Cyngor o 2.7%.

Bydd hyn yn cynyddu'r rhent o £8.20 yr wythnos i £8.42 yr wythnos ac yn creu incwm o £218k ar ôl diystyru garejys gwag. Roedd 216 o garejys gwag ar 9ed Ionawr 2020.

5 Budd-dâl Tai

5.1 Ar hyn o bryd ni fydd 2,920 o denantiaid y Cyngor (76%) yn wynebu unrhyw galedi ychwanegol o ganlyniad i'r cynnydd yn y rhent a'r taliadau gwasanaeth arfaethedig, gan eu bod yn derbyn Budd-dal Tai. Bydd yn rhaid i denantiaid nad ydynt yn derbyn budd-dal tai dalu'r rhent a'r costau gwasanaeth, oni bai, wrth gwrs, eu bod yn dod yn gymwys i gael budd-dâl yn dilyn y cynnydd.

5.2 Fel paratoad ar gyfer Diwygio Budd-daliadau Lles gan y Llywodraeth mae'r ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg wedi ei gynyddu i £279k (1.5%) ar gyfer 2020/21 gan ein bod yn disgwyl i ddyledion godi pan fydd yn rhaid i denantiaid dalu cyfran uwch o'r rhent eu hunain. Mae hwn yn gynnydd sylweddol o ganlyniad i effaith bosibl Credyd Cynhwysol.

5.3 Mae gan y Gwasanaethau Tai tair Swyddog Cynhwysiant Ariannol sydd ar gael i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i denantiaid am faterion cynhwysiant ariannol sy'n canolbwyntio'n gryf ar gynyddu sgiliau gallu ariannol a chyllidebu er mwyn i bobl allu rheoli eu harian a chael mynediad i wasanaethau ariannol prif lif. Mae cysylltiadau hefyd wedi eu datblygu er mwyn gwella arferion gwaith ar lefel strategol a gweithredol gyda phartneriaid mewnol ac allanol megis J E O'Toole, CAB, Cymunedau'n Gyntaf Môn, Gofal a Thrwsio, Age Cymru a chwmnïau trydan a dŵr

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?
1) Ystyriwyd yr opsiwn i beidio â chynyddu rhent y garejys oherwydd cyflwr rhai o'r garejys ond yn dilyn ymholiadau ag Awdurdodau Lleol eraill, cadarnhaodd bob un ohonynt eu bod yn cynyddu'r rhent yn unol â'r cynnydd o 2.7% yn y rhenti tai. Rydym wedi penderfynu mabwysiadu'r un dull er mwyn sicrhau'r rhent uchaf posibl o'r garejys.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?
Mae polisi Rhent newydd Llywodraeth Cymru yn effeithio ar y Cynllun Busnes CRT.

D – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
1) Mae gofyn i'r holl Awdurdodau Lleol, yn unol â chyfarwyddyd Llywodraeth Cymru, weithredu'r Polisi Rhent. Byddai gwrthod y polisi hwn yn y pen draw yn golygu y byddai'r Awdurdod yn colli incwm ac y byddai hynny'n anochel yn effeithio ar y gwasanethau a ddarperir. Byddai hyn hefyd yn tanseilio'r Cynllun Busnes CRT ac o bosib yn ein gadael yn agored i ymyrraeth gan Lywodraeth Cymru pen os na fydd y polisi hwn yn cael ei fabwysiadu. 2) Gallai gwrthod y polisi hwn hefyd beryglu'r Lwfans Atgyweiriadau Mawr blynyddol o dros £2.66 miliwn a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru oherwydd gan y gellid ystyried nad ydym yn gwneud y mwyaf o'n cyfleoedd i greu incwm.

DD – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Ydi

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	**Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA)** (mandadol)	
2	**Cyllid / Adran 151** (mandadol)	
3	**Cyfreithiol / Swyddog Monitro** (mandadol)	
4	**Adnoddau Dynol (AD)**	
5	**Eiddo**	
6	**Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)**	
7	**Caffael**	
8	**Sgriwtini**	
8	**Aelodau Lleol**	
9	**Unrhyw gyrff allanol eraill**	

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	**Economaidd**	
2	**Gwrthdlodi**	
3	**Trosedd ac Anhrefn**	
4	**Amgylcheddol**	
5	**Cydraddoldebau**	
6	**Cytundebau Canlyniad**	

7	**Arall**	

F - Atodiadau:

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):
Llythyr hysbysu 2020/2021 Copi o Dablau Polisi Rhent terfynol 1 - 4 2020/2021

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cadeiryddion Landlordiaid Cymdeithasol
Cofrestredig
Cyfarwyddwyr Cyllid Awdurdodau Tai Lleol
Cyfarwyddwyr Tai Awdurdodau Tai Lleol

18 Rhagfyr 2019

Annwyl Gydweithwyr

Polisi Rhent ar gyfer Tai Cymdeithasol 2020-2021

Diben y llythyr hwn yw dweud wrth landlordiaid cymdeithasol am yr uchafswm rhent y gallant ei godi ar denantiaid o 6 Ebrill 2020 ymlaen, er mwyn cydymffurfio â Pholisi Llywodraeth Cymru ar gyfer Rhent Tai Cymdeithasol (y Polisi Rhent).

Cydnabyddaf bwysigrwydd argymhellion yr Adolygiad Annibynnol o'r Cyflenwad Tai Fforddiadwy. Gwnaeth Panel yr Adolygiad nifer o argymhellion o ran y Polisi Rhent, gan wneud anghenion tenantiaid a fforddiadwyedd yn ganolog i'w hargymhellion, sy'n hollol briodol, wrth gwrs.

Argymhellodd y Panel y dylid gweithredu polisi rhent 5 mlynedd o hyd, gan y byddai hyn yn rhoi sicrwydd a sefydlogrwydd i denantiaid a landlordiaid. Argymhellwyd hefyd y dylai landlordiaid ystyried gwerth am arian ynghyd â fforddiadwyedd a gwneud asesiad blynyddol diamwys o effeithlonrwydd costau fel rhan o'u rhesymeg wrth gyfiawnhau unrhyw gynnydd i'r rhent. Wrth benderfynu ar fy mholisi rhent, rwyf hefyd wedi ystyried canlyniadau adroddiad a gomisiynais gan Heriot Watt o Bolisi Rhent Llywodraeth Cymru.

Yn yr ystyriaethau hyn i gyd, pwysleisir bod angen cydbwysedd rhwng anghenion landlordiaid a buddiannau tenantiaid. Rwyf hefyd yn awyddus bod fy mhenderfyniad ar lefelau rhent yn cael ei weld yng nghyd-destun ein polisïau tai ehangach. Mae'n parhau'n wir nad ydym yn adeiladu digon o gartrefi, ac mae'r effeithiau ehangach sy'n deillio o'r prinder tai cymdeithasol yn peri pryder i mi. Rydym yn glir am ofynion adeiladu cartrefi di-garbon; rhaid inni hefyd ymateb i'r angen i ddatgarboneiddio ein stoc gyfredol o dai. Yn ogystal, byddwch oll yn ymwybodol o'r pwysau sy'n deillio o lefelau uwch ac uwch o ddigartrefedd a'r gwaith partneriaeth cryfach yr ydym yn ei annog o ganlyniad i hyn.

Rhaid cael cydbwysedd clir rhwng buddiannau landlordiaid a phreswylwyr. Wrth ystyried fforddiadwyedd i denantiaid, rhaid ystyried yr holl gostau sydd ynghlwm wrth fyw mewn eiddo ee. rhent, costau gwasanaethau, costau ynni, a disgwyliaf i landlordiaid ystyried hyn wrth osod rhenti ar gyfer pob blwyddyn. **Mae fforddiadwyedd yn fater yr wyf yn ei ystyried yn ddifrifol iawn ac rwy'n awyddus iawn i beidio â rhoi baich ariannol gormodol ar denantiaid.**

Polisi Rhent ar gyfer Tai Cymdeithasol 2020-2021

Wedi ystyried y ffactorau ehangach i gyd, ac er mwyn annog cynllunio hirdymor cynaliadwy, rwyf wedi penderfynu y dylem osod polisi rhent am gyfnod o bum mlynedd gan ddechrau ym mis Ebrill 2020.

O ran y trefniadau manwl, rwyf wedi cytuno'r canlynol:

1. Ymgodiad rhent blynyddol o hyd at CPI+1%, bob blwyddyn am 5 mlynedd o 2020-21 hyd 2024-25 gan ddefnyddio lefel y CPI o'r mis Medi blaenorol bob blwyddyn. Roedd mis Medi 2019 yn 1.7%.

2. CPI+1% fydd yr ymgodiad uchaf a ganiateir mewn unrhyw flwyddyn, ond ni ddylid ystyried CPI+1% yn ymgodiad y dylai landlordiaid cymdeithasol ei weithredu'n awtomatig. Wrth benderfynu ar rent, dylai landlordiaid ystyried fforddiadwyedd rhenti i denantiaid fel y nodir isod.

3. Gall lefel y rhent ar gyfer tenantiaid unigol gael ei lleihau, ei rhewi, neu gall godi hyd at £2 yn uwch na CPI+1%, ar yr amod nad yw cyfanswm incwm rhent y mae'r landlord cymdeithasol yn ei gasglu yn cynyddu o fwy na CPI+1%. Nod y ddarpariaeth hon yw galluogi landlordiaid cymdeithasol i ailstrwythuro rhenti sy'n daladwy lle bo angen gwneud hynny.

4. Os bydd CPI y tu hwnt i'r ystod 0% i 3%, y Gweinidog â chyfrifoldeb am dai fydd yn pennu'r newid sy'n briodol i lefelau rhent ar gyfer y flwyddyn honno yn unig.

5. Dylai landlordiaid cymdeithasol ddweud wrth Lywodraeth Cymru os oes ganddynt bryderon am effaith y gallai'r polisi rhent ei chael ar eu cynllun busnes neu eu hyfywdra ariannol, neu ar eu gallu i gyflawni eu rhwymedigaethau i denantiaid a benthycwyr.

6. Fel rhan hanfodol o'r polisi rhent pum mlynedd, bydd disgwyl i landlordiaid cymdeithasol osod polisi rhent a chost gwasanaethau sy'n sicrhau bod tai cymdeithasol yn parhau'n fforddiadwy i denantiaid cyfredol a thenantiaid yn y dyfodol. Fel rhan o'u penderfyniad blynyddol ar lefel ymgodiad / lleihad y rhent dylent wneud asesiad o'r effeithiolrwydd costau, gwerth am arian a fforddiadwyedd i denantiaid – a dylid trafod hyn ar lefel Bwrdd/Cabinet/Cyngor.

Bydd y polisi rhent hwn yn gymwys am 5 mlynedd o 6 Ebrill 2020 gyda'r rhenti i gael eu gosod am un flwyddyn ariannol ar y tro o'r pwynt hwnnw yn unol â'r gofynion polisi. Mae'r ymgodiad uchaf, sef CPI+1%, wedi'i gynnwys o fewn y modelau rhent ar gyfer 2020-21 hyd 2024-25 ac mae Band Rhent Targed diwygiedig wedi'i gyfrifo ar gyfer pob landlord cymdeithasol. Mae tablau polisi rhent 1 i 4 wedi'u hatodi i'r llythyr hwn.

Y Cytundeb Rhentu Ehangach

Mae Llywodraeth Cymru'n gwerthfawrogi'r rôl y mae landlordiaid cymdeithasol yn ei chwarae o ran adeiladu cartrefi ychwanegol, siapio ein cymunedau, a chyfrannu at ein hamcanion cymdeithasol ac economaidd ehangach fel llywodraeth. Fel cydnabyddiaeth o'r sicrwydd a'r sefydlogrwydd sy'n deillio o'r polisi diwygiedig hwn ar renti, rwy'n falch ein bod, gyda'ch sefydliadau cynrychioladol, wedi gallu cytuno ar gyfres o fentrau newydd gyda'r nod o ddatblygu ymhellach ein cydweithio cadarnhaol. Yn ogystal â'r holl feysydd yr ydym eisoes yn gweithio gyda landlordiaid cymdeithasol ynddynt, rydym wedi cytuno y bydd landlordiaid cymdeithasol:

- yn cryfhau'ch arferion i sicrhau cyn lleied o ddadfeddiannu â phosib ac i lynu at gytundeb newydd i beidio â dadfeddiannu rhywun a fydd yna'n ddigartref;

- yn cynnal arolwg boddhad tenantiaid safonol ac yn darparu'r data sy'n deillio ohono i'w gyhoeddi ar wefan ganolog i helpu tenantiaid i graffu ar berfformiad landlordiaid, a'u cymharu. Dylai canlyniadau'r arolwg cyntaf fod ar gael i'w cyhoeddi erbyn Ebrill 2021 a dylid cynnal yr arolygon bob dwy flynedd o leiaf wedi hynny;

- yn adeiladu ar yr ymrwymiad sy'n bodoli eisoes i ddarparu cartrefi o safon uchel, gyda'r nod y bydd safonau lleoedd DQR 2020 yn gymwys ar gyfer daliadaethau[1] ar safleoedd sy'n derbyn cyllid Llywodraeth Cymru, a hynny gam wrth gam o 2021 ymlaen; a

- yn gweithio tuag at ddyhead y bydd pob cartref mewn adeilad newydd, beth bynnag y ddeiliadaeth, yn bodloni safonau effeithlonrwydd ynni heb fod yn llai na EPC A ar safleoedd sy'n derbyn cyllid Llywodraeth Cymru o Ebrill 2021 ymlaen.

Monitro Cydymffurfiaeth

Bydd gofyn i bob landlord cymdeithasol baratoi asesiad blynyddol o fforddiadwyedd ac effeithlonrwydd cost a dangos bod eu cartrefi a'u gwasanaethau'n cynrychioli gwerth am arian fel rhan o'u penderfyniad o'r ymgodiad rhent sydd i'w weithredu bob blwyddyn. Dylai pob landlord cymdeithasol gyfiawnhau unrhyw gynnydd i'r rhent drwy asesiadau blynyddol ar effeithlonrwydd costau.

Dylai landlord cymdeithasol gofio mai uchafswm yw'r setliad polisi rhent, nid targed. Mae Llywodraeth Cymru'n disgwyl i landlordiaid cymdeithasol gynnal asesiadau cynhwysfawr bob blwyddyn a fydd yn gwneud fforddiadwyedd i denantiaid yn ganolog i'w hystyriaethau.

Bydd gofyn i bob landlord cymdeithasol gwblhau ffurflen fonitro a gaiff ei defnyddio i fonitro cydymffurfiaeth â Pholisi Rhent Llywodraeth Cymru. Caiff y ffurflen fonitro gyntaf ei chyhoeddi erbyn **11 Ionawr 2020** i'w chwblhau a'i dychwelyd i Lywodraeth Cymru erbyn **8 Chwefror 2020 fan bellaf.** Byddwn yn rhyddhau rhagor o wybodaeth am hyn yn y man.

---

[1] *Nodwch fod y safon DQR 2020 llawn yn cynnwys gofynion eraill yn ogystal â gofynion o ran lle a bydd angen bodloni'r rhain yn llawn o ran cartrefi a ariennir gan gynlluniau megis Grant Tai Cymdeithasol.*

Os oes gennych unrhyw ymholiadau neu bryderon am bolisi rhent a disgwyliadau Llywodraeth Cymru, cysylltwch â Kathryn Beard neu Sarah Laing Gibbens.

Manylion Cyswllt: Kathryn Beard / Sarah Laing Gibbens

kathryn.beard@llyw.cymru / sarah.lainggibbens@llyw.cymru

Yn gywir

Julie James
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol

cc Arweinwyr Cynghorau Awdurdodau Lleol
Prif Weithredwyr Awdurdodau Lleol
Cyfarwyddwyr Tai (Awdurdodau Lleol Trosglwyddo)
Prif Weithredwyr Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig
Cyfarwyddwyr Cyllid, Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig
Cysylltiadau Cynllun Busnes Cyfrif Refeniw Tai Awdurdodau lleol
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Tai Cymunedol Cymru
Sefydliad Tai Siartredig Cymru
Gwasanaeth Cynghori Cyfranogiad Tenantiaid
Tai Pawb
UK Finance
Cydlynydd Abbeyfield Cymru
Yr Athro Mark Stephens, Prifysgol Heriot Watt

Policy for Social Housing Rents - Final **TABLE 1**

Registered social landlords - policy rent summary - uplifted rents for 2020-21 (CPI + 1% = 2.7%)

Housing Association	**Pre-SAP policy rents** (£ per week)	**Average SAP rating (a)** (2018-19)	**Difference due to SAP** (£ per week)	(per cent)	**Post-SAP policy rents** (£ per week)	**Post-SAP policy rent band, 2020-21** **Low end** (£ per week)	**Mid point** (£ per week)	**High end** (£ per week)	**Stock at 31 March 2019** (units)	**Current rent average, 2019-20** (£ per week)	**Comparison against target rent band for 2020-21 if current rent is increased by 2.7%** **Uprated rent** (£ per week)	**Relative to band**	**Below or above by:** £	Per cent
Aelwyd Housing Association	78.39	76.2	2.62	3.3%	81.01	76.96	81.01	85.06	244	74.94	76.96	Within	.	.
Ateb Group	91.65	78.0	3.57	3.9%	95.23	90.47	95.23	99.99	2,059	91.24	93.70	Within	.	.
Bro Myrddin Housing Association	89.86	69.0	1.08	1.2%	90.94	86.39	90.94	95.49	877	91.46	93.93	Within	.	.
Bron Afon Community Housing	95.30	71.1	1.75	1.8%	97.05	92.20	97.05	101.90	7,113	94.80	97.36	Within	.	.
Cadwyn Housing Association	100.73	77.0	3.63	3.6%	104.35	99.13	104.35	109.57	1,269	99.82	102.52	Within	.	.
Cardiff Community Housing Association	103.97	72.5	2.33	2.2%	106.29	100.98	106.29	111.61	2,812	101.70	104.45	Within	.	.
Cartrefi Conwy	93.25	71.2	1.75	1.9%	95.00	90.25	95.00	99.75	3,767	95.00	97.57	Within	.	.
Cartrefi Cymunedol Gwynedd	96.04	70.7	1.65	1.7%	97.69	92.81	97.69	102.58	6,304	91.24	93.70	Within	.	.
Charter Housing Association	97.10	75.2	2.96	3.1%	100.07	95.06	100.07	105.07	4,545	95.77	98.36	Within	.	.
Clwyd Alyn Housing Association	96.01	72.8	2.24	2.3%	98.26	93.34	98.26	103.17	3,695	97.25	99.88	Within	.	.
Coastal Housing Group	87.13	74.6	2.51	2.9%	89.64	85.16	89.64	94.13	4,804	88.37	90.76	Within	.	.
Cynon-Taf Community Housing Group	89.48	67.6	0.70	0.8%	90.18	85.67	90.18	94.69	1,789	87.36	89.72	Within	.	.
Derwen	90.35	79.2	3.86	4.3%	94.20	89.49	94.20	98.91	818	92.45	94.95	Within	.	.
Family Housing Association (Wales)	89.84	70.9	1.59	1.8%	91.43	86.86	91.43	96.01	2,210	92.31	94.80	Within	.	.
Grwp Cynefin	95.49	69.0	1.15	1.2%	96.63	91.80	96.63	101.47	3,250	92.15	94.64	Within	.	.
Gwalia Housing	90.66	75.0	2.72	3.0%	93.37	88.71	93.37	98.04	4,861	92.20	94.69	Within	.	.
Hafod Housing Association	98.39	79.0	4.13	4.2%	102.52	97.40	102.52	107.65	3,688	99.05	101.72	Within	.	.
Linc Cymru	95.96	71.5	1.88	2.0%	97.84	92.95	97.84	102.73	3,253	94.77	97.33	Within	.	.
Melin Homes	93.09	75.3	2.89	3.1%	95.98	91.18	95.98	100.78	3,143	92.76	95.26	Within	.	.
Merthyr Tydfil Housing Association	84.39	70.0	1.27	1.5%	85.66	81.37	85.66	89.94	1,001	86.56	88.90	Within	.	.
Merthyr Valleys Homes	90.01	73.8	2.37	2.6%	92.38	87.76	92.38	97.00	4,096	85.38	87.69	Below	-0.07	-0.1%
Mid Wales Housing Association	94.79	70.8	1.64	1.7%	96.43	91.61	96.43	101.25	1,458	90.58	93.03	Within	.	.
Monmouthshire Housing	104.31	75.9	3.41	3.3%	107.72	102.34	107.72	113.11	3,687	92.70	95.20	Below	-7.13	-7.0%
Newport City Homes	94.68	71.0	1.70	1.8%	96.39	91.57	96.39	101.21	8,847	92.99	95.50	Within	.	.
Newydd Housing Association	95.75	74.0	2.59	2.7%	98.33	93.41	98.33	103.25	2,703	94.63	97.19	Within	.	.
North Wales Housing Association	94.89	74.1	2.59	2.7%	97.48	92.61	97.48	102.36	1,985	91.94	94.42	Within	.	.
Rhondda Housing Association	88.62	73.0	2.13	2.4%	90.75	86.21	90.75	95.29	1,670	89.00	91.40	Within	.	.
Taff Housing Association	103.41	76.0	3.41	3.3%	106.82	101.48	106.82	112.16	995	102.97	105.75	Within	.	.
Tai Calon Community Housing	86.23	72.2	1.87	2.2%	88.10	83.70	88.10	92.51	5,891	82.20	84.42	Within	.	.
Tai Ceredigion	96.26	68.4	0.97	1.0%	97.23	92.37	97.23	102.09	2,246	97.21	99.83	Within	.	.
Tai Tarian	93.78	70.0	1.41	1.5%	95.19	90.43	95.19	99.95	8,948	90.20	92.64	Within	.	.
Trivallis	90.08	72.7	2.07	2.3%	92.15	87.54	92.15	96.76	10,038	89.41	91.82	Within	.	.
Ty Glas Housing Society	89.34	69.0	1.07	1.2%	90.42	85.89	90.42	94.94	166	90.38	92.82	Within	.	.
United Welsh Housing Association	94.15	81.0	4.52	4.8%	98.67	93.74	98.67	103.61	4,357	96.22	98.82	Within	.	.
Valleys to Coast Housing	94.99	74.0	2.56	2.7%	97.55	92.68	97.55	102.43	5,767	94.89	97.45	Within	.	.
Wales and West Housing	94.15	74.0	2.54	2.7%	96.69	91.86	96.69	101.53	10,228	98.09	100.74	Within	.	.

a) This is the average SAP rating over all general needs and sheltered properties provided by landlords with 100 or more units of such stock solely for the purpose of this calculation.

Minimum	*78.39*	*67.6*	*0.70*	*0.8%*	*81.01*	*76.96*	*81.01*	*85.06*	*0*	*74.94*	*76.96*	*Below*	*2*
Maximum	*104.31*	*81.0*	*4.52*	*4.8%*	*107.72*	*102.34*	*107.72*	*113.11*	*0*	*102.97*	*105.75*	*Within*	*34*
Total												*Above*	*0*

Source: Welsh Government Social Rent Model

Policy for Social Housing Rents - Final **TABLE 2**

Locational index used in calculation of 2020-21 policy rent matrix

	Separate components								Components combined into the locational index	
	House prices (a)		Private rents (b)		Workplace earnings (c)		Residence earnings (d)			
Local authority	**£k**	***(Wales=100)***	**£pw**	***(Wales=100)***	**£pw**	***(Wales=100)***	**£pw**	***(Wales=100)***	**Undamped**	**Damped**
Blaenau Gwent	77,989	*57.9*	86.5	*76.6*	349.9	*94.2*	351.6	*93.7*	80.6	**87.1**
Bridgend	118,875	*88.3*	113.1	*100.1*	385.7	*103.8*	384.3	*102.5*	98.6	**99.1**
Caerphilly	112,552	*83.6*	105.8	*93.6*	384.5	*103.5*	380.4	*101.4*	95.5	**97.0**
Cardiff	169,538	*125.9*	148.8	*131.7*	386.1	*103.9*	393.8	*105.0*	116.6	**111.1**
Carmarthenshire	117,532	*87.3*	101.9	*90.2*	372.3	*100.2*	379.8	*101.3*	94.7	**96.5**
Ceredigion	151,039	*112.1*	118.5	*104.8*	348.2	*93.7*	349.1	*93.1*	100.9	**100.6**
Conwy	135,966	*101.0*	121.2	*107.2*	337.3	*90.8*	356.6	*95.1*	98.5	**99.0**
Denbighshire	127,848	*94.9*	118.5	*104.8*	368.4	*99.1*	356.8	*95.1*	98.5	**99.0**
Flintshire	133,821	*99.4*	125.0	*110.6*	393.3	*105.8*	374.2	*99.8*	103.9	**102.6**
Gwynedd	133,030	*98.8*	105.8	*93.6*	342.3	*92.1*	344.0	*91.7*	94.0	**96.0**
Isle of Anglesey	135,814	*100.8*	115.0	*101.8*	351.9	*94.7*	361.8	*96.4*	98.4	**99.0**
Merthyr Tydfil	87,471	*64.9*	94.2	*83.4*	351.7	*94.6*	357.9	*95.4*	84.6	**89.7**
Monmouthshire	183,635	*136.3*	128.8	*114.0*	382.1	*102.8*	421.8	*112.5*	116.4	**110.9**
Neath Port Talbot	105,060	*78.0*	99.5	*88.1*	400.1	*107.7*	382.9	*102.1*	93.9	**96.0**
Newport	128,389	*95.3*	116.9	*103.5*	364.4	*98.0*	364.9	*97.3*	98.5	**99.0**
Pembrokeshire	132,949	*98.7*	109.6	*97.0*	351.9	*94.7*	349.2	*93.1*	95.9	**97.3**
Powys	150,220	*111.5*	99.2	*87.8*	364.2	*98.0*	377.8	*100.7*	99.5	**99.7**
Rhondda Cynon Taf	106,325	*78.9*	96.9	*85.8*	364.1	*98.0*	371.3	*99.0*	90.4	**93.6**
Swansea	121,639	*90.3*	120.0	*106.2*	368.2	*99.1*	371.9	*99.1*	98.7	**99.1**
Torfaen	117,670	*87.4*	112.7	*99.7*	374.8	*100.9*	374.2	*99.8*	96.9	**98.0**
Vale of Glamorgan	161,428	*119.9*	132.3	*117.1*	373.5	*100.5*	408.6	*108.9*	111.6	**107.7**
Wrexham	127,603	*94.7*	115.4	*102.1*	362.5	*97.5*	373.8	*99.7*	98.5	**99.0**
Wales	**134,682**	***100.0***	**113.0**	***100.0***	**371.6**	***100.0***	**375.1**	***100.0***	**100.0**	**100.0**

Source: Welsh Government Social Rent Model

Steps in calculation

1) Each component of the index is shown as its actual value based on the sources below, and expressed as an index relative to Wales = 100.
2) The four separate index values are then averaged together to derive the ***undamped*** locational index.
3) The locational index is then ***damped*** by a factor of one-third (applied to the undamped values) and is the final index used within the rent matrix calculations.

Data sources (all based on three year averages covering the stated period):

a) House prices (2016-2018) Mean selling price for 2 bedroom dwellings based on data for loan advances from the Council for Mortgage Lenders
b) Private rents (2016-2018) Median weekly rent data for 2 bedroom private sector properties from the Rent Officers Wales
c) Earnings (workplace) (2016-2018 Lower quartile gross weekly full time earnings including overtime on a workplace-basis from the Annual Survey of Hours and Earnings, Office for National Statistics
d) Earnings (residence) (2016-2018 Lower quartile gross weekly full time earnings including overtime on a residence-basis from the Annual Survey of Hours and Earnings, Office for National Statistics

Policy for Social Housing Rents - Final **TABLE 3**

Rent policy matrix calculations, 2020-21 (uplifted by CPI + 1% = 2.7%) (a) (b)

	Bedsits	Houses					Flats				Total for all houses, flats and bedsits (c)						
		1 bed	2 bed	3 bed	4 bed	5+ bed	1 bed	2 bed	3 bed	4 bed	Bedsits	1 bed	2 bed	3 bed	4 bed	5+ bed	All stock
Blaenau Gwent	61.19	76.08	84.54	92.99	101.44	109.90	68.84	76.49	84.13	91.78	61.19	71.27	81.79	92.99	101.44	109.90	84.89
Bridgend	69.65	86.60	96.22	105.85	115.47	125.09	78.35	87.06	95.77	104.47	69.65	79.15	91.54	105.66	115.47	125.09	94.36
Caerphilly	68.18	84.77	94.19	103.61	113.03	122.45	76.70	85.22	93.75	102.27	68.18	78.41	91.16	103.52	113.03	122.45	94.45
Cardiff	78.07	97.07	107.86	118.64	129.43	140.21	87.83	97.59	107.34	117.10	78.07	88.69	102.96	118.44	129.21	140.21	104.48
Carmarthenshire	67.81	84.32	93.69	103.06	112.43	121.79	76.29	84.76	93.24	101.72	67.81	77.71	91.72	102.98	112.43	121.79	93.48
Ceredigion	70.72	87.94	97.71	107.48	117.25	127.02	79.56	88.40	97.24	106.08	70.72	80.87	94.79	107.26	117.06	127.02	96.20
Conwy	69.58	86.52	96.13	105.75	115.36	124.97	78.28	86.98	95.67	104.37	69.58	79.92	91.49	105.53	115.28	124.97	93.58
Denbighshire	69.58	86.52	96.13	105.74	115.36	124.97	78.28	86.98	95.67	104.37	69.58	80.26	93.17	105.71	115.36	124.97	94.60
Flintshire	72.11	89.66	99.62	109.58	119.54	129.51	81.12	90.13	99.15	108.16	72.11	85.47	96.77	109.48	119.48	129.51	99.53
Gwynedd	67.49	83.92	93.25	102.57	111.90	121.22	75.93	84.37	92.80	101.24	67.49	77.19	90.03	102.29	111.75	121.22	95.15
Isle of Anglesey	69.55	86.48	96.09	105.70	115.30	124.91	78.24	86.94	95.63	104.32	69.55	82.42	93.12	105.62	115.20	124.91	97.03
Merthyr Tydfil	63.06	78.42	87.13	95.84	104.55	113.27	70.95	78.83	86.71	94.60	63.06	74.14	85.53	95.78	104.55	113.27	88.22
Monmouthshire	77.97	96.95	107.72	118.50	129.27	140.04	87.72	97.46	107.21	116.96	77.97	90.23	103.77	118.22	129.18	140.04	104.41
Neath Port Talbot	67.45	83.86	93.18	102.50	111.82	121.14	75.88	84.31	92.74	101.17	67.45	76.57	88.74	102.47	111.82	121.14	92.02
Newport	69.60	86.54	96.15	105.77	115.38	125.00	78.29	86.99	95.69	104.39	69.60	79.10	90.51	105.40	115.34	125.00	94.34
Pembrokeshire	68.35	84.99	94.43	103.87	113.32	122.76	76.89	85.44	93.98	102.52	68.35	78.75	92.01	103.66	113.32	122.76	93.76
Powys	70.06	87.11	96.79	106.47	116.15	125.83	78.82	87.57	96.33	105.09	70.06	81.27	93.85	106.31	116.15	125.83	96.39
Rhondda Cynon Taf	65.79	81.81	90.90	99.99	109.08	118.17	74.02	82.24	90.47	98.69	65.79	74.65	87.09	99.98	109.08	118.17	89.12
Swansea	69.66	86.62	96.25	105.87	115.49	125.12	78.37	87.08	95.79	104.50	69.66	78.90	92.73	105.39	115.49	125.12	93.10
Torfaen	68.85	85.60	95.11	104.63	114.14	123.65	77.45	86.06	94.66	103.27	68.85	78.46	91.00	104.39	114.06	123.65	95.06
Vale of Glamorgan	75.72	94.15	104.61	115.07	125.53	135.99	85.18	94.64	104.11	113.57	75.72	85.63	99.66	114.51	125.53	135.99	103.34
Wrexham	69.59	86.52	96.14	105.75	115.36	124.98	78.28	86.98	95.68	104.38	69.59	81.15	92.69	105.57	115.36	124.98	95.22
Wales	**70.70**	**86.92**	**96.11**	**105.77**	**116.99**	**129.69**	**79.32**	**87.62**	**97.36**	**110.87**	**70.70**	**80.69**	**92.75**	**105.62**	**116.95**	**129.69**	**95.32**

Source: Welsh Government Social Rent Model

(a) The uplift of CPI of 2.7% is applied to the starting rent for this matrix, which is currently taken to be the average rent charged by all RSLs for all general needs and sheltered stock in 2019-20.

(b) Year-on-year changes in this matrix will in the main be due to this 2.7% uplift, but will vary due to changes in the location index, so that larger increases will be present in those local authority areas where the location index has risen, and smaller increases will be present in those local authrity areas where the location index has fallen.

(c) The symbol "." occurs in the highlighted total columns in cases where no properties of a given size are present, as that prevents a meaningful total being calculated.

Policy for Social Housing Rents - Final **TABLE 4**

Local authorities - policy rent summary - uplifted rents for 2020-21 (CPI + 1% = 2.7%)

Registered social landlord	Pre-SAP policy rents (£ per week)	Average SAP rating (a) (2018-19)	Difference due to SAP (£ per week)	(per cent)	Post-SAP policy rents (£ per week)	Post-SAP policy rent band, 2020-21 Low end (£ per week)	Mid point (£ per week)	High end (£ per week)	Stock at 31 March 2019 (units)	Current rent average, 2019-20 (£ per week)	Comparison against target rent band for 2020-21 if current rent is increased by 2.7% Uprated rent (£ per week)	Relative to band	Below or above by: £	Per cent
Caerphilly	95.02	65.5	0.14	0.2%	95.17	90.41	95.17	99.92	10,692	88.27	90.65	Within	.	.
Cardiff	105.41	70.6	1.78	1.7%	107.19	101.83	107.19	112.55	13,394	103.50	106.29	Within	.	.
Carmarthenshire	94.39	65.0	0.00	0.0%	94.39	89.67	94.39	99.11	9,160	87.41	89.77	Within	.	.
Denbighshire	94.79	66.0	0.28	0.3%	95.07	90.32	95.07	99.83	3,376	89.81	92.23	Within	.	.
Flintshire	100.03	67.8	0.84	0.8%	100.87	95.82	100.87	105.91	7,241	93.71	96.24	Within	.	.
Isle of Anglesey	97.18	68.0	0.87	0.9%	98.06	93.15	98.06	102.96	3,818	91.75	94.23	Within	.	.
Pembrokeshire	94.57	75.0	2.84	3.0%	97.40	92.53	97.40	102.27	4,715	82.11	84.33	Below	-8.21	-8.9%
Powys	97.76	65.0	0.00	0.0%	97.76	92.87	97.76	102.65	5,352	89.66	92.08	Below	-0.79	-0.9%
Swansea	95.07	66.0	0.29	0.3%	95.35	90.58	95.35	100.12	13,525	91.92	94.40	Within	.	.
Vale of Glamorgan	105.55	70.6	1.77	1.7%	107.32	101.95	107.32	112.68	3,214	98.93	101.60	Below	-0.35	-0.3%
Wrexham	95.94	72.6	2.19	2.3%	98.12	93.22	98.12	103.03	11,109	91.06	93.52	Within	.	.

a) This is the average SAP rating over all general needs and sheltered properties provided by landlords with 100 or more units of such stock solely for the purpose of this calculation.

Minimum	*94.39*	*65.0*	*0.00*	*0.0%*	*94.39*	*89.67*	*94.39*	*99.11*		*82.11*	*84.33*	*Below*		*3*
Maximum	*105.55*	*75.0*	*2.84*	*3.0%*	*107.32*	*101.95*	*107.32*	*112.68*		*103.50*	*106.29*	*Within*		*8*
Total												*Above*		*0*

Source: Welsh Government Social Rent Model

This page is intentionally left blank

PRAWF BUDD Y CYHOEDD
PUBLIC INTEREST TEST

Polisi Gwirio Ar Sail Risg Budd-dal Tai / Gostyngiadau'r Dreth Gyngor
Housing Benefit / Council Tax Reduction Risk Based Verification Policy

<table>
<tr><td colspan="2">Paragraff 14 o Atodlen 12A Deddf Llywodraeth Leol 1972
Paragraph 14 of Schedule 12A Local Government Act 1972</td></tr>
<tr><td colspan="2" align="center">Y PRAWF – THE TEST</td></tr>
<tr><td>Mae yna fudd i'r cyhoedd wrth ddatgelu oherwydd / There is a public interest in disclosure as:-

• Mae'r polisi sydd a'r adroddiad sydd ynghlwm yn cynnwys manylion a allai roi tawelwch meddwl i'r cyhoedd fod gan y Cyngor weithdrefnau i ddiogelu'r system budd-daliadau tai rhag twyll a chamgymeriad.

• The enclosed policy and report provides details which could reassure the public that the Council has procedures to secure benefit administration from fraud and error.</td><td>Y budd i'r cyhoedd with beidio datgelu yw / The public interest in not disclosing is:-

• Mae'r wybodaeth sydd wedi ei hamlinellu yn y polisi a'r adroddiad amgaeëdig yn cynnwys gwybodaeth a dadansoddiad o'r proffil hawlwyr ble mae'r risg o dwyll neu gamgymeriad ar ei uchaf ac yn rhoi manylion am y prosesau a ddefnyddir i wirio hawliadau o'r fath. Byddai datgelu'r wybodaeth sydd yn yr adroddiad yn cyfyngu ar effeithiolrwydd y Cyngor wrth iddo ymgymryd â'r gwaith hwn a gall cael effaith ar gyllidebau.

• Byddai cyhoeddi hefyd yn darparu gwybodaeth sensitif mewn perthynas â phroffil yr achosion gyda hynny'n fwy tebygol o arwain at or-daliadau a gallai landlordiaid masnachol ddefnyddio'r wybodaeth a'i gwneud yn fwy anodd i'r sawl sy'n chwilio am lety i ddod o hyd i lety addas.Gall hyn hefyd gael effaith ar gyllidebau.

• The information contained within the enclosed policy and report includes information and analysis of the claimant profile where the risk of fraud or error is highest and details information about the processes to check such claims. Disclosing the information in the report would limit the Council's effectiveness in undertaking this work and could have an affect on budgets..

• Publication would also provide sensitive information relating to the profile of cases more likely to result in overpayments which commercial landlords could use making it more difficult for those seeking accommodation to find suitable accommodation. This too could affect the relevant budget.</td></tr>
</table>

Argymhelliad: Mae'r budd i'r cyhoedd wrth gadw’r eithriad o bwys mwy na'r budd i'r cyhoedd wrth ddatgelu’r wybodaeth **Recommendation:** The public interest in maintaining the exemption outweighs the public interest in disclosing the information.	

Document is Restricted

This page is intentionally left blank